

Technická univerzita v Liberci

Hospodářská fakulta

Studijní program: 6208 - Ekonomika a management
Studijní obor: Podniková ekonomika

Zvláštnosti ekonomického rozvoje Číny

Specialities of China's economic development

DP-PE-KEK 2006 11

Rudolf Nekola

Vedoucí práce: Prof. Ing. Jiří Fárek, Cs., katedra ekonomie

Konzultant: Bc. Leoš Tokar, Škoda Auto a.s.

UNIVERZITNÍ KNIHOVNA
TECHNICKÉ UNIVERZITY V LIBERCI

3146086372

Počet stran: 90
Datum odevzdání: 13.5.2006

Počet příloh: 0

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Hospodářská fakulta

Katedra ekonomie

Akademický rok: 2005/2006

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Bc. Rudolf NEKOLA

Studijní program: N6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Podniková ekonomika

Název tématu: Zvláštnosti ekonomického rozvoje Číny

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Analýza historického vývoje čínské ekonomiky
3. Analýza současného stavu čínské ekonomiky
4. Predikce vývoje čínské ekonomiky na základě analýzy ekonomických ukazatelů
5. Hospodářské vztahy ČR a Číny, výhody a nevýhody, další perspektivy jejich rozvoje
6. Závěr

W mediant!

KEK/PE

900

ob; tab; graf; mapa

Rozsah práce:

60 - 70

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce:

tištěná

Seznam odborné literatury:

LIŠČÁK, V. Čína. 1. vyd. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-109-4.

BECKER, J. Čína na přelomu století. 1. vyd. Praha: BB art, 2002. ISBN 80-7257-729-8.

SIEREN, F. Der China Code. 1. vyd. Berlin: ECON Verlag, 2005. ISBN 3-430-18467-3.

OBUCHOVÁ, L. Číňané 21. století-dějiny-tradice-obchod. 1. vyd. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0641-9.

KRISTOF, D. N. Čína se probouzí: boj o duši rozvíjející se mocnosti. 1. vyd. Praha: Dita, 1996. ISBN 80-85926-11-3.

Vedoucí diplomové práce:

prof. Ing. Jiří Fárek, CSc.

Katedra ekonomie

Konzultant diplomové práce:

Bc. Leoš Toka

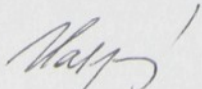
Škoda a. s. Mladá Boleslav

Datum zadání diplomové práce:

31. října 2005

Termín odevzdání diplomové práce:

13. května 2006

doc. Dr. Ing. Olga Hasprová

děkanka

prof. Ing. Jiří Kraft, CSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 1. listopadu 2005

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 - školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Datum: 8.5.2006
Podpis: Nebela Rudolf

Poděkování

V úvodu své diplomové práce bych rád poděkoval svému vedoucímu Prof. Ing. Jiřímu Fárkovi, CSc. za trpělivost a poskytování cenných rád a informací. Dále pak svému konzultantovi a všem kteří se na vzniku diplomové práce podíleli.

Resumé

Diplomová práce se zabývá ekonomickou realitou Čínské lidové republiky. V první části je obsažen historický vývoj na území dnešní ČLR od vzniku státnosti do počátku 21. století. Hlavním záměrem je popis mezních událostí, naznačení specifických projevů čínské společnosti a popis průběhu ekonomických reforem započatých na sklonku 70. let 20. století. Následuje analýza současného stavu čínské ekonomiky. Cílem je kompletace výstupu podstatných odvětví čínské ekonomiky s přihlédnutím k problémům, které současný stav přináší. Další část diplomové práce se zaměřuje na predikci možného budoucího vývoje ekonomiky na území ČLR. Zohledněny jsou jak vládní cíle, tak výsledky analýz zahraničních informačních zdrojů a mezinárodních institucí. Poslední část tvoří analýza ekonomicko-politických vztahů Čínské lidové republiky a České republiky. Cílem je popis současné úrovně bilaterálních vztahů, naznačení možných příležitostí pro českou ekonomicko-politickou reprezentaci.

Summary

This dissertation is concerned with the economic situation in China. The first part describes the historical evolution from the foundation of the People's Republic of China to the beginning of the 21st century. The main purpose reflects important events, shows the differences in Chinese society and presents the economic reforms since the end of the 1970s. The next part analyses the Chinese economy today with the accent on significant economic segments and their contemporary problems. The following part deals with the prognosis of economic progress. Either government policy or international independent analyses are taken for consideration. The last part tries to show the economic relations between the Czech Republic and China. It describes the present economic cooperation and possible future opportunities for the Czech economic representatives.

Klíčová slova

Bankovní sektor

Globální ekonomika

Hospodářský růst

Hrubý domácí produkt

Inflace

Know-how

Nezaměstnanost

Parita kupní síly

Přímé zahraniční investice

Trh práce

Zahraniční obchod

Úroková míra

Key Words

Banking sektor

Economical Growth

Exchange rates

Foreign direkt investment

Foreign trade

Gross domestic product

Global economy

Inflation

Know-how

Labour market

Purchasing power parity

Unemployment

Seznam použitých zkratek a symbolů

%	Procenta
€	Euro
AQSIQ	Administration for Quality Supervision and Inspection and Quarantine
ASEAN	Assotiation of South East Asian Nations
Bil.	Bilion
CCC	China Compulsory Certificate
CIRC	China Insurance Regulatory Commission
CNY	Čínský jüan
CPCS	Compulsory Product Certification System
CPI	Index spotřebitelských cen
ČLR	Čínská lidová republika
ČR	Česká Republika
ČSFR	Československá federativní republika
ČSR	Československá Republika
ČSSR	Československá Socialistická republika
EU	Evropská Unie
EUR	Euro
GW	Gigawatt
Ha	Hektar
HDP	Hrubý domácí produkt
Kg	Kilogram
Km	Kilometr
KW	Kilowatt
Kwh	Kilowatthodina
M ³	Metr krychlový
MF	Ministerstvo financí
MF ČR	Ministerstvo Financí České Republiky
Mil.	Milion

Mld.	Miliarda
MMF	Mezinárodní měnový fond
MW	Megawatt
Obyv./km ²	Obyvatelé na kilometr čtvereční
PBC	People's Bank of China
PICC	People's Insurance Co. of China
PZI	Přímé zahraniční investice
RMB	Renminbi
SAFE	The State Administration of Foreign Exchange
T	Tuna
Tis.	Tisíc
USA	United States of America
USD	Americký dolar
WTO	World Trade Organisation

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ

OBSAH

1. ÚVOD	1
2. ANALÝZA HISTORICKÉHO VÝVOJE ČÍNSKÉ EKONOMIKY	2
2.1 STRUČNÝ PŘEHLED HISTORICKÉHO VÝVOJE ČÍNSKÉ EKONOMIKY DO POČÁTKU 20. STOLETÍ	2
2.2 ČÍNSKÁ EKONOMIKA V 1. POL. 20. STOLETÍ – OD CÍSAŘSTVÍ K ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLICE	9
2.3 ČÍNSKÁ EKONOMIKA VE 2. POL. 20. STOLETÍ – OD MAOISMU K TRŽNÍMU SOCIALISMU	11
3. ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU ČÍNSKÉ EKONOMIKY	18
3.1 ČÍNA NA POČÁTKU 21. STOLETÍ	18
3.1.1 Základní charakteristiky	18
3.1.2 Základní makroekonomické ukazatele	20
3.2 ANALÝZA JEDNOTLIVÝCH SEKTORŮ ČÍNSKÉ EKONOMIKY	22
3.2.1 Zemědělství	22
3.2.2 Stavebnictví	24
3.2.3 Průmysl	25
3.2.4 Infrastruktura	27
3.2.4.1 Celkový přehled	27
3.2.4.2 Doprava	28
3.2.4.3 Poštovní a telekomunikační služby	30
3.2.4.4 Energetika	31
3.2.5 Služby	34
3.3 FINANČNÍ SEKTOR	36
3.3.1 Státní rozpočet	36
3.3.2 Platební bilance	38
3.3.3 Zahraniční zadluženost	39
3.3.4 Bankovní systém	39
3.3.4.1 Finanční a bankovní soustava	39
3.3.4.2 Pojištění	43
3.4 ZAHRANIČNÍ OBCHOD	46
3.4.1 Obchodní bilance	46
3.4.2 Teritoriální struktura	48

3.4.3 Celní režim a netarifní překážky obchodu	51
3.4.4 Kontrola vývozu	53
3.4.5 Ochrana domácího trhu	54
3.4.6 Zóny volného obchodu	55
3.5 INVESTIČNÍ KLIMA	55
3.5.1 Podmínky vstupu zahraničního kapitálu	56
3.5.2 Přímé zahraniční investice v teritoriu	57
3.5.3 Nejperspektivnější odvětví pro investice, privatizační a rozvojové programy	58
3.5.4 Rizika investování v teritoriu	59
3.6 PROBLÉMY SOUČASNÉHO STAVU ČÍNSKÉ EKONOMIKY	60
4. PREDIKCE VÝVOJE ČÍNSKÉ EKONOMIKY NA ZÁKLADĚ ANALÝZY EKONOMICKÝCH UKAZATELŮ	61
4.1 EKONOMICKÉ CÍLE ČLR	62
4.2 BUDOUCNOST ČÍNSKÉ EKONOMIKY Z POHLEDU EXTERNÍCH ZDROJŮ A INSTITUCÍ	67
4.3 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ	71
5. HOSPODÁŘSKÉ VZTAHY ČESKÉ REPUBLIKY A ČÍNY, VÝHODY A NEVÝHODY, DALŠÍ PERSPEKTIVY JEJICH ROZVOJE	72
5.1 STRUČNÁ ANALÝZA HISTORIE VZÁJEMNÝCH VZTAHŮ S DŮRAZEM NA VZTAHY EKONOMICKÉ	72
5.2 BILATERÁLNÍ SMLUVNÍ ZÁKLADNA, OBCHODNĚ-POLITICKÝ REŽIM	75
5.3 SILNÉ A SLABÉ STRÁNKY, PŘÍLEŽITOSTI A HROZBY ČÍNSKÉ OBCHODNÍ RELACE	76
5.3.1 SWOT analýza	77
5.3.2 Perspektivní odvětví pro české firmy	79
5.3.3 Rizika místního trhu	81
5.4 SPECIFIKA ČÍNSKÉHO TRHU VE VZTAHU K ČESKÉ POLITICKÉ A EKONOMICKÉ REPREZENTACI	82
5.4.1 Problémy které jsou společné pro ČR i EU	83
5.4.2 Problémy bilaterální	84
5.4.3 Specifické problémy českých firem	84
5.5 ZHODNOCENÍ ANALÝZY VZÁJEMNÝCH VZTAHŮ, MOŽNÁ DOPORUČENÍ PRO DALŠÍ POSTUP ČESKÉ POLITICKÉ A EKONOMICKÉ REPREZENTACE	85
6. ZÁVĚR	88
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	89

1. Úvod

Čínská lidová republika a její hospodářský rozvoj jsou specifickým fenoménem dnešního světa. Již po desetiletí dosahuje ekonomika ČLR vysoce nadprůměrného růstu, který v globálním měřítku v současné době vytváří po USA (v přepočtu PPP - parity kupní síly) druhý největší objem hrubého domácího produktu. Demografická pozice Číny jako nejlidnatější země světa, spolu s potřebou rozvoje většiny jejího rozlehlého území, vytváří předpoklady dalšího hospodářského růstu a s tím související intenzifikaci mezinárodních toků zboží, služeb a kapitálu.

Problematika rozvoje obchodních a hospodářských vztahů s Čínou je vzhledem ke své komplexitě předmětem pozornosti orgánů členských států Evropské unie, USA, Japonska, Ruska, Austrálie a dalších významných seskupení a zemí světa. Vedle značného potenciálu představuje čínský trh z řady pohledů svou náročností značnou výzvu.

Obsahem této práce je popis dosavadního vývoje čínské státnosti a reforem které byly hlavní příčinou zlepšování ekonomické reality, analýza čínské ekonomiky současnosti s přihlédnutím k hlavním problémům, predikce budoucího vývoje a analýza ekonomicko-politických vztahů mezi Českou republikou a Čínskou lidovou republikou a zhodnocení příležitostí či rizik, které z nich pro Českou republiku plynou.

2. Analýza historického vývoje čínské ekonomiky

Každý národ, společnost či civilizace má nepochybně své kořeny. Kořeny čínské státnosti sahají až do doby před více než dvěma tisíci lety. Nelze vyloučit, že Čína je také nejdéle existujícím státem na světě.

Aby bylo možné pochopit současný stav ve kterém se daný objekt nachází je nezbytně nutné zabývat se jeho minulostí. Na základě pochopení zákonitostí a principů jeho vývoje lze se nadále zamýšlet nad možnostmi které mohou napomoci změnit či zmírnit hluboce zakořeněné problémy současnosti nebo uvažovat o budoucím vývoji a ten případně predikovat.

Tato historická analýza si klade za cíl nastínit původ některých zvláštních, specifických projevů čínské společnosti – samozřejmě pouze v rámci omezeného rozsahu této práce, které se dále odrážejí v projevech ekonomických subjektů i vystupování politické reprezentace Čínské lidové republiky jako celku, zhodnotit dosavadní vývoj čínské ekonomiky a popsat nejdůležitější události které se po dobu existence čínského státu na jeho území udály. Pozornost bude také věnována dosavadnímu průběhu a výsledkům ekonomických reforem které byly nastartovány na sklonku 80. let 20. století.

2.1 Stručný přehled historického vývoje čínské ekonomiky do počátku 20. století

Kořeny čínského byrokratického státu sahají až k císaři Čchin S'-chuan-govi. Narodil se v roce 259 př. n. l., a byl tudíž současníkem Hanibalovým. Králem státu Čchin se stal v pouhých třinácti letech. Dobyl všechny sousední státy a o třicet osm let později se stal prvním vládcem Říše středu. Samotné označení Čína je odvozeno od názvu státu Čchin, což byl původně malý, chudý a v porovnání s ostatními státními útvary zaostalý stát.

Království Čchin se rozkládalo v západní části dnešní Číny v oblasti stávající provincie Šen-si kolem řeky Wej, což je jeden z přítoků Žluté řeky, která je považována za kolébkou čínské civilizace a pravlast Chánů - tak Číňané označují sami sebe.

Metropolí čchinské říše se stal Si-an, dnešní hlavní město provincie Sen-si. Nedaleko Si-anu byla na konci 20. století objevena obrovská nekropole, tzv. terakotová armáda. Oblast Žluté řeky, zejména horní tok řeky, je v současné době považován za jeden z nejzaostalejších a nejchudších regionů Číny. Stejně jako Si-an, tak i hlavní města následujících dynastií jako Kchaj-feng nebo Luo-jang se nacházela na březích Žluté řeky.

Úspěch státu Čchin je připisován zejména legalistům a jejich politickému systému, jehož základy byly položeny za vlády Čchin S'-chuangova předka. Jednalo se o strohý autoritativní režim. Podobně jako ve Spartě si i ve státu Čchin centralizovaná vojenská byrokracie vynutila zavedení velice přísného trestního práva. Obyvatelstvo se mělo zabývat "produktivní činností", tedy pracovat v zemědělství, nebo sloužit v armádě. Obchodníci byli považováni za příživníky. Na rozdíl od sousedních států přikročili Čchinové k velice radikálnímu opatření - zrušili výsadní postavení a práva aristokracie. Vše patřilo státu a bylo spravováno centralizovaným byrokratickým aparátem v souladu se zákony vydávanými císařem, který si poslušnost a věrnost často vynucoval terorem. Zákony a pravidla byly sepsány. Uchazeči o státní službu museli složit písemné zkoušky. Ačkoli stát kladl velký důraz na vzdělání, rovněž zakázal režimu nepohodlné knihy. Číst a debatovat bylo dovoleno pouze o schválených dílech. Platil zákaz shromažďování a za protistátní byla považována prakticky jakákoliv instituce nebo spolek nezávislý na státní moci.

Čchin S'-chuangův první ministr Li S' podnikl další kroky k zefektivnění totalitní státní správy. Znárodnil všechnu půdu a zavedl daň z obilí. Hlavním úkolem civilního byrokratického aparátu bylo (a stále ještě je) chránit rolníky před povodněmi a přírodními katastrofami, vybírat daně, uskladnit vybrané obilí a postarat se o to, aby se zemědělské produkty dostali do měst a především k armádě.

Čchin Š'-chuangův vysoce efektivní a zorganizovaný stát dokázal porazit mnohem silnější a vyspělejší protivníky a stal se prvním sjednotitelem Číny. Čchinský stát byl menší než dnešní Čína, ale zahrnoval území tzv. vlastní Číny, kde i dnes žije většina populace. Oblast vlastní Číny tvoří údolí dvou největších řek východní Asie, Žluté řeky a Dlouhé řeky, která se táhnou od S'-čchuanu až prakticky k Pekingu. Celá oblast je protkána jezery, řekami a umělými kanály.

Vítězové na dobytých územích zlikvidovali všechny stopy po původní kultuře, jazyku a

zvyčích. Uzemí nově vzniklé říše bylo rozděleno na třicet čtyři administrativní jednotky, stejně jako dnešní Čína. Každou z nich spravoval jménem císaře jeden zmocněnec. Za vlády Čchinů byl rovněž sjednocen a standardizován systém měr a vah, jednotná musela být i šířka náprav povozů, aby se vešly na císařské silnice. První císař vládl říši jedenáct let a za tu dobu rovněž zavedl jednotnou měnu a jednotné písmo, které se stalo základem dnešního psaného jazyka. Neméně důležitá byla i vynucená "názorová jednotnota". Císař nařídil spálit všechny knihy kromě legalistických.

Před nástupem vlády Čchinů spolu v Číně "soupeřilo sto škol učení". V té době se objevuje i Konfucius (551-479 př. n. l.). Tento učenec se zastával starých pořádků a volal po mírné vládě založené na bázi pochopení a vzájemné úcty všech vrstev společnosti. Urozený muž se měl v životě i práci řídit přesně stanoveným kodexem chování a pomáhat "méně urozeným".

Za vlády Čchinů však platilo, že všichni měli povinnosti, ale práva jen málokdo. Svoji roli sehrálo i náboženství. Císař byl považován za Syna Nebes, který má chránit lid a starat se o jeho blaho. Nevznikla však žádná organizovaná církev v tom smyslu, jak ji známe ze středověké Evropy. Hlavním úkolem vlády bylo (a stále je) vytvořit a spravovat "bohatou a silnou zemi".

Vládu dynastie Čchin svrhlo povstání vedené Liou Pangem, nižším úředníkem, který se v roce 208 př. n. l. postavil do čela vzpoury aristokratů. Vzbouřenci chtěli obnovit suverenitu původních království. Liou Pang, zakladatel nové dynastie Chán, která vládla Číně po čtyři století, však zachoval jednotný stát, centralizovanou byrokracii, čchinské trestní právo i legalistický politický systém. Nejkrutější opatření čchinského systému však byla přece jenom zmírněna. Státní ideologií se stal konfucianismus. Znalost konfuciánských textů se stala klíčem ke vstupu do státní správy, ale systém zůstal v základě legalistický. Dokonce i cizinci, kterým se podařilo v rozdílných historických obdobích Čínu dobýt a ovládnout, Mongolové a Man-džuové, tento model řízení státu převzali.

Dnešní Čína se od té Chánské příliš neliší. Tehdy se zemědělstvím zabíralo osmdesát až devadesát procent obyvatelstva, což platí dodnes. Za vlády Chánů musel každý rolník ročně odpracovat měsíc na "veřejně prospěšných projektech" bez nároku na mzdu, tj. při stavbě přehrad, silnic nebo kanálů.

Navíc existovala všeobecná branná povinnost. Situace dnešních čínských rolníků je prakticky stejná. Hospodaří na půdě, která jim nepatří, jsou k ní připoutáni (nesmějí opustit práci bez povolení). Za doby vlády Chánů měl magistrát každého okresu ve svých rukou veškerou výkonnou moc, kontroloval justici a řídil veškerou administrativu stejně jako dnešní stranické sekretariáty. Práci magistrátu kontrolovali inspektoři, kteří podávali zprávy nadřízeným orgánům. Úředníci sloužili na jednom místě pouze určitou dobu a poté byli přeloženi jinam. Zaměstnanci státní správy žili v "jamenu", kde rovněž sídlily všechny úřady zodpovědné za vybírání daní, vzdělávání, armádu, policii, soudnictví a veřejné práce. Se stejným modelem se setkáváme i dnes.

Stejně jako za dob vlády dynastie Chán i v současné Číně žije ve městech (převážně okresních a provinčních hlavních městech) pouhá desetina populace. Stejně jako ve starověku jsou i dnes velká města zcela závislá na dodávkách potravin z venkovských oblastí. Z celkového počtu 1 300 milionů obyvatel v roce 1999 mělo 300 milionů lidí trvalé bydliště ve městech, přičemž pouhých 60 milionů žilo ve velkých městech.

Stejně jako za Chánů má i dnes přístup k vyššímu vzdělání jen velice malá část populace, která následně tvoří jádro státní byrokracie. Za dob vlády Chánů prošlo císařskou akademií v hlavním městě Si-anu na 30 000 studentů ročně. Gramotná tehdy byla nepoměrně větší část populace. V dobách císařství žilo na území Číny 50 až 100 milionů lidí, z nichž se přibližně půl milionu mohlo pyšnit některou z literátských hodností. V současnosti se univerzitním vzděláním mohou pochlubit zhruba dvě procenta Číňanů, ale gramotná je pravděpodobně většina populace.

Příliš se nezměnil ani poměr státních úředníků k celkovému počtu obyvatel. Ve vládních úřadech je zaměstnáno asi 36 milionů lidí. Komunistická strana má na 58 milionů členů. Drtivá většina z nich pracuje na úřadech a v kancelářích, případně ve školství. Vládnoucí elita země od okresních magistrátů výš čítá na 4 miliony lidí. Úředníkům se říká *kan-pu*, kádři. Tento výraz čínští komunisté převzali z francouzského slova *cadre*, úředník. Stejně jako v dobách císařství existuje i dnes přes dvacet typů úřednických hodností.

Systém císařských zkoušek byl zrušen až v roce 1911 společně s pádem mandžuské dynastie. Moc, bohatství a stabilita režimu v Číně inspirovaly v průběhu staletí i sousední státy. Japonsko, Korea, Vietnam a další státy jihovýchodní Asie se Čínou inspirovaly a převzaly čínský model vlády. Až do kontaktů se západním světem tyto země spravovala

byrokracie. Právě tato tradice podřizovat se nařízením autoritativní státní správy je možná klíčem k pochopení současného vývoje. Tyto státy úspěšně prošly modernizací a staly se z nich průmyslové velmoci, zatímco ostatní rozvojové země v Africe, na Blízkém východě a v Jižní Americe zůstávají daleko za nimi.

Legitimita čínského státu přežila nájezdy, občanské války, přírodní katastrofy i mnohá období rozdrobenosti. Někteří odborníci se dnes přiklánějí k názoru, že komunistický režim v Číně sice prohlašuje, že je moderní a vědecký, ale zvítězil zejména proto, že odpovídá starověkým představám silného a úspěšného státu. Dokonce ani katastrofální následky experimentů předsedy Maa nedokázaly otřást podstatou čínské státnosti natolik, aby byla přijata nová forma vlády nebo došlo k jejímu zhroucení.

Číňané v porovnání se západní kulturou mnohem ochotněji přijímají nadvládu státu a jeho úředníků a také jsou mnohem smířlivější v otázce jednotné říše. Vláda poslední dynastie Čching je v současné době hodnocena převážně jako špatná, ale výboje prvních mandžuských císařů jsou stále předmětem obdivu. Uzemní požadavky pekingské vlády se odvíjejí od rozsahu čchingské říše v době její největší slávy.

I zahraniční výboje mají své kořeny u dynastie Chán, která se pokusila posunout hranice Říše středu dál na jih. Císař Wu-ti (141-87 př. n. l.) dobyl a připojil k říši území dnešních pobřežních provincií Če-tiang a Fu-tien a přesídlil jejich obyvatelstvo hlouběji do vnitrozemí. V roce 111 př. n. l. porazil nezávislé království Nan-júe, dnešní provincie Kuang-tung a Kuang-si a severní část Vietnamu. Jeho nástupci ve výbojně politice pokračovali a srdce říše se posunulo dál na jih. Zhruba kolem roku 600 n. l. se hlavní tepnou říše stala Dlouhá řeka. Kočovné kmeny na severu, Džurčenové a Mongolové, obsadili severní oblasti Číny a založili tam vlastní říše. Část obyvatel, zejména elita, proto prchla na jih.

Vzdálenější území v jihovýchodní Asii byla sice opakovaně okupována armádami čínské říše, ale nikdy se nestala její součástí. Země jako Vietnam, Laos, Kambodža nebo Thajsko si sice dokázaly udržet vlastní kulturu, ale staly se součástí čínské sféry vlivu, posílaly synu nebes tribut a přejaly některé prvky čínské správy. Rovněž Koreu opakovaně obsadila čínská vojska, naposled mandžuské armády, ale ta si udržela nezávislost i vlastní monarchistický režim.

Největší nebezpečí vždy Číně hrozilo ze severu a severozápadu, a proto se její vládců snažili tyto regiony stabilizovat, kolonizovat nebo izolovat. První čínský císař se snažil ochránit své poddané před nájezdy Velkou čínskou zdí. Svou dnešní podobu dostala zeď za vlády dynastie Ming (1368-1644). Mingští císaři odmítali být pouhou zmínkou o "mírovém soužití" s barbarskými kmeny ze stepí na severu. V dalších obdobích se císařský dvůr snažil kolonizovat kansuský koridor, kterým do Číny po staletí pronikali nájezdníci, a oblast dnešních provincií Čching-chaj a Sin-tiang.

V roce 1644 Mandžuoové překonali Velkou čínskou zeď a založili dynastii Čching, jejíž vládu lze charakterizovat jako přísně autoritativní neokonfuciánský režim. Chánové měli zakázaný vstup do Mandžuska, tj. dnešních severovýchodních provincií Liao-ning, Ťi-lin a Chej-lung-ťiang. Také v Mandžusku v předvečer éry železnic v posledních desetiletích čchingské vlády probíhal bouřlivý průmyslový rozvoj.

Na dobytí Číny se kromě Mandžůů podíleli i další mongolské kmeny. Mongolsko se tak stalo součástí čchingské říše. Chánové však měli do konce devatenáctého století zakázáno se v Mongolsku usazovat. Mongolští kmenoví náčelníci se považovali za vazaly čínského císaře. Vyslání mandžuských armád do Sin-tiangu mělo zajistit loajalitu západomongolských kmenů. Tibet se dostal pod nadvládu čchingské říše na konci osmnáctého století poté, co císařská vojska přešla přes rozlehlou Tibetskou náhorní plošinu.

Největšího územního rozmachu dosáhla čínská říše za vlády mandžuské-ho císaře Čchien-lunga (1736-1795). Rozkvět říše provázela i populační exploze. Počet obyvatel vzrostl ze 143 milionů v roce 1741 na 432 milionů v roce 1851. Semínka budoucího úpadku však byla zaseta právě za vlády císaře Čchien-lunga. Západní velmoci o sobě dávaly vědět stále hlasitěji. V roce 1793 císař přijal lorda Macartneye, ale odmítl jeho nabídku navázání diplomatických styků mezi Čínou a Velkou Británií. Cizinci směli obchodovat jen na malém kousku území za dnešním Kantonem. Sílicí tlak britských obchodníků, kteří požadovali otevření Číny a umožnění volného obchodu, nakonec vyústil v první opiovou válku (1840-2).

V roce 1830 začali Britové dovážet do Číny opium. Užívání opia nejenže poškodilo zdraví tisíců Číňanů, ale mělo za následek i odliv velkého množství stříbra, kterým se za opium platilo. Aby se zabránilo obchodování s opiem, vydal císař Süan-cung roku 1839 přísný

zákaz užívat opium a vyslal do Kantonu komisaře, který v něm nechal zničit 1000 tun opia nacházejícího se ve vlastnictví britských obchodníků. Britové na tento čin odpověděli ostřelováním čínských přístavů a přinutili Čínu roku 1842 podepsat nankingskou smlouvu. Kromě značného odškodnění dosáhli Britové i otevření pěti smlouvou určených přístavů a stanovení pevných obchodních tarifů. Nankingská smlouva byla první z celé série pro Čínu nevýhodných smluv, kterými si evropské mocnosti postupně zajišťovaly odstoupení čínského území a obchodní privilegia. Roku 1856-1860 došlo opět k ozbrojeným konfliktům. Tiencinskou (1858) a pekingskou (1860) smlouvou si Evropané vymohli další výhody. Rusko získalo na základě ajgunské smlouvy (1858) celou oblast na sever a východ od řeky Ussuri. Roku 1876 se začalo rozpínat Japonsko, roku 1885 si zajistilo hegemonii nad Koreou a ve válce roku 1894 až 1895 nad Tchaj-wanem (Formózou).

V roce 1850 vypuklo největší selské povstání v dějinách Číny. V tchajpchingském povstání se proti hospodářským a sociálním poměrům a hlavně proti vykořisťování vzbouřilo kolem milionů sedláků. Na území hlavního města Nanking, které bylo kontrolováno, byl zrušen obchod s opiem. Evropané, kteří si zpočátku v selské válce zachovávali neutrální postoj, zasáhli nakonec do bojů na straně císařské vlády a povstání bylo roku 1864 potlačeno.

Vnitřní nepokoje oslabily kdysi mocnou říši, kterou navíc zevnitř rozežírala korupce neuvěřitelného rozsahu. I přes zdrcující porážky a nedostatek finančních prostředků se Čína nerozpadla. V roce 1894 japonská vojska na hlavu porazila čínskou armádu i flotilu ve válce o Koreu. Císař Kuang-sú proto vyzval skupinu učenců, aby vypracovali plán modernizace země po japonském a ruském vzoru. Sto dní reform, jak se těmto událostem začalo říkat, rázně ukončila císařovna vdova Cch'-si. Císař se ocitl v domácím vězení a několik předních reformátorů skončilo na popravišti. Zbývající reformátoři uprchli do zahraničí, kde hledali podporu u zahraničních Číňanů. V cizině studovalo stále více mladých Číňanů, kteří zakládali nejrůznější obrozenecké společnosti a spolky. Mezi těmi, kteří opustili Čínu, byl i Sun-jatsen, duchovní otec čínského republikánského hnutí. V roce 1892 založil v exilu Hnutí pro obrození a modernizaci Číny (Sing čung-chuej), proklamoval své tři národní principy - nacionalismus, demokracii a blahobyt lidu - a stal se ústřední postavou opozice. [21]

2.2 Čínská ekonomika v 1. pol. 20. století – od císařství k Čínské lidové republice

Císařovna vdova se v roce 1900 pokusila využít tzv. boxerského povstání, k vyhnání všech cizinců ze země. Neuspěla a následovala strašlivá odplata. Čína musela "poškozeným", západním velmocím a Japonsku, platit astronomické reparace. Císařský dvůr, kde r. 1908 nastoupil na trůn teprve dvouletý princ Pchu I. zavedl řadu reforem v oblasti správy státu. Pokus zestátnit železnice a pokrýt tak další zahraniční půjčky vedl k vypuknutí revoluce 10. října 1911. Z Wu-chanu se rozšířily nepokoje do mnoha částí země. Revolucionáři pod vedením Sunjatsena vytvořili v Nankingu vládu. Pchu I. se 12. února oficiálně vzdal svého titulu a Čína se stala Čínskou republikou.

Po pádu poslední dynastie se rozhořela vášnivá debata, jak vytvořit z Číny moderní stát, předmětem vzrušené debaty byly i přednosti západní kultury, vědy a techniky, otázka demokracie a právního státu. Hnutí za obrodu a modernizaci Číny vyvrcholilo roku 1919 událostmi 4. května. Májové hnutí, jak se těmto událostem později začalo říkat, odstartovalo rozhodnutí z Versailles, podle kterého měly německé koncese v Číně připadnout Japonsku. Čínští studenti proti tomu rozhořčeně protestovali. Májové hnutí je však v širším kontextu spíše hnutím za modernizaci Číny. Intelektuálové požadovali nahrazení literárního jazyka hovorovým. Klasickou čínštinu ovládala pouze hrstka lidí a pro většinu ostatních byla naprosto nesrozumitelná. Hnutí požadovalo demokracii a vědu. Tato hesla jsou aktuální i po osmdesáti letech.

Na sklonku 19. století hrozilo Číně smrtelné nebezpečí, že si ji koloniální mocnosti (včetně Japonska) rozdělí mezi sebe. Po pádu císařství se začínaly osamostatňovat nečínské oblasti - Tibet, Mongolsko, Junnan a další - s tím, že se necítí k Čínské republice ničím vázány. Centrální vláda se zhroutila a Čínu ovládli militaristé. Multietnickou říši držela pohromadě pouze loajalita k vládoucí dynastii. Za vlády Mandžůů však byli Chánové považováni za "poddané druhé kategorie" a muži museli pod trestem smrti nosit cop. Poté, co se Sunjatsen vrátil v roce 1911 do Číny a stal se prvním zvoleným čínským prezidentem, zformuloval nacionalistickou politiku, která měla "obrodit" národ Chánů. Kdysi nejvyspělejší národ světa zdegeneroval. Sun byl přesvědčený, že se Chánové musí znovu obrodit jinak jim hrozí záhuba, protože prohrají v globálním zápase o rasovou nadřazenost. Tato víra v nutnou revitalizaci Číny tváří v tvář hrozbě přicházející zvenku je stále hluboce zakořeněná nejen na čínské pevnině, ale i na Tchaj-wanu.

Ve stejné době však mnoho mladých Číňanů získávalo vzdělání v západních školách v Číně nebo odjíždělo studovat do zahraničí. Nacionalismus a touha dozvědět se o světě za hranicemi Říše středu co nejvíce však příliš nešly dohromady.

Čínští reformátoři se nedokázali shodnout na tom, jaké politické instituce jsou pro mladý stát nejlepší. Čankajšek, který zaujal Sunjatsenovo místo v čele Kuomintangu (KMT), se stále více choval jako diktátor, ale i přes to se snažil zavádět mnohé z prvků moderního západního liberálního státu. Tyto reformy jsou sice mnohými odsuzovány, protože měly pouze jepičí život, ale jsou ojedinělým jevem v celé dlouhé čínské historii. Ústřední vláda povolila sevření. Poprvé v čínské historii se objevily nezávislé školy a univerzity, svobodný tisk a nezávislé soudy, odbory a různé politické strany, byl dán prostor volné soutěži, ale především, byl umožněn volný pohyb po celé zemi a Číňané získali právo shromažďovací.

Mnohé z těchto nově vytvořených institucí byly nekompetentní, objevila se i všudypřítomná korupce, ale smrtelnou ránu tomuto snažení, kterému někteří říkají "pokus o úplné pozápádnění", zasadil japonský vpád. V roce 1931 Japonci okupovali Mandžusko, kde vytvořili loutkový stát Man-ču-kuo, do jehož čela dosadili posledního čchingského císaře Pchu Iho. V roce 1937 zaútočili na vlastní Čínu. Na konci třicátých let už Japonci okupovali Peking a Šanghaj, zmasakrovali obyvatele Nankingu, hlavního města republikánské Číny. Nejvyšší vedení KMT se proto muselo přesunout do Čchung-čchingu na horním toku Dlouhé řeky, který se stal válečným hlavním městem.

Zatímco Čankajšek si vzal za vzor západní model státu, jiní se inspirovali pádem carské říše a novým komunistickým režimem, který se dostal k moci v bývalém Rusku. V roce 1921 hrstka intelektuálů v Šanghaji založila Komunistickou stranu Číny (KS Číny). Komunisté zpočátku spolupracovali s nacionalisty, ale jednotná fronta vzala za své v roce 1927 po nezdařené vzpouře šanghajských dělníků.

Komunistické hnutí mělo podporu Moskvy a vidělo situaci v Číně jinak než Čankajšek. Čína byla slabá ne kvůli úpadku čínské rasy, ale protože ji zevnitř rozkládal třídní konflikt mezi bohatými a chudými. Vládnoucí třída, kapitalisté, statkáři a dokonce tzv. bohatí rolníci, musela být zlikvidována, aby mohla vzniknout rovnostářská Utopia. Na konci dvacátých let Čankajšek komunistické hnutí ve městech téměř zlikvidoval a komunisté se stáhli na venkov.

Zatímco se Čankajšek snažil získat kontrolu nad situací a obnovit pravomoc ústřední vlády, komunisté zakládali v hornatých oblastech Číny jeden sovět za druhým. Tzv. osvobozené oblasti často vznikaly v místech, kde se stýkaly hranice dvou a více provincií. V roce 1934 Čankajškova vojska obklíčila největší osvobozenou oblast v hraniční oblasti provincií Ťiang-si a Fu-ťien. Komunistům se podařilo z obklíčení uniknout. Začal Dlouhý pochod. Komunisté hledali bezpečné útočiště a během cesty procházeli těmi nejzaostalejšími a nejchudšími oblastmi Číny. Během Dlouhého pochodu museli bojovat nejen s nacionalistickými oddíly, ale i s místními militanty. Útočiště našli až v Jen-anu, v srdci někdejší Čchin Š'-chuangovy říše. V jejich čele stál od konce třicátých let Mao Ce-tung (Mao Zedong), kterému se dokonce podařilo zajmout Čankajška v Si-anu a donutit ho obnovit jednotnou frontu. Generalissimus musel souhlasit se společným postupem proti Japoncům. Invaze Japonců do Číny komunistům paradoxně pomohla, protože dostávali válečnou pomoc a přežili.

V Jenanu Mao dostal pod svoji kontrolu celý stranický aparát a vypracoval vlastní politickou filozofii. Vystupoval jako liberál, ve veřejných projevech volal po dodržování práv menšin, mluvil o svobodných volbách a demokracii, podpoře odborových svazů a právech pracujících, požadoval svobodu slova a projevu pro umělce a spisovatele. Skutečnost však byla zcela odlišná. Maovo malé království v Jen-anu představovalo Stalinovu říši v menším rozsahu. Mao Ce-tung si osoboval absolutní moc, vytvářel stále větší kult vlastní osobnosti a rozpoutal několik krvavých politických kampaní. S porážkou Japonska a koncem druhé světové války se v Číně naplno rozhořela občanská válka. Nacionalisté prohráli a uprchli na ostrov Tchaj-wan. Komunismus zvítězil a Mao Ce-tung 1. října 1949 v Pekingy slavnostně vyhlásil založení Čínské lidové republiky (ČLR). [21]

2.3 Čínská ekonomika ve 2. pol. 20. století – od maoismu k tržnímu socialismu

Po roce 1949 Mao Ce-tung nastolil v Číně tuhý totalitní režim. Centralizovaný byrokratický aparát řídil a kontroloval všechny stránky života země. Kampaň proti "čtveru starému" měla zlikvidovat všechny vazby s minulostí. Maoismus se stal jedinou oficiální doktrínou země.

Prvním předsedou vlády se stal Čou En-laj. Roku 1950 byly na základě zákona o pozemkové reformě zrušeny velkostatky a do roku 1957 se půda nanovo rozdělila. Roku 1958 byly vytvořeny lidové komuny jako nová forma zemědělské výroby, které kolektivně obhospodařovaly půdu. Prvním pětiletým plánem se začal podle sovětského vzoru rozvíjet průmysl.

V roce 1958 se Mao v rámci tzv. Velkého skoku vpřed pokusil vytvořit v Číně socialistickou utopii. Soukromé vlastnictví přestalo existovat a všichni byli násilím "přeorganizováni" do lidových komun. Tento pokus Maova sociálního inženýrství vyústil v hladomor, který si vyžádal na 30 milionů lidských životů.

Odchod sovětských poradců roku 1960 vedl ke zhoršení vztahů se SSSR, s nímž byla v roce 1950 uzavřena smlouva na 30 let o přátelství. V září 1954 byla na prvním národním lidovém sjezdu v Pekingu přijata ústava Čínské lidové republiky.

V červenci 1963 se vyhroutil ideologický konflikt se Sovětským svazem, kterému Čína vyčítala (hlavně pro jeho politiku mírové koexistence) sociální imperialismus a odstoupení od socialistických principů. V Číně se 16. října 1964 uskutečnil výbuch první atomové bomby, 17. června 1967 pokus s vodíkovou bombou.

Na konci roku 1961 se KS Číny rozštěpila na dvě frakce. Příčina tkvěla v rozdílném názoru na záhumenky. První frakce v čele s Teng Siao-pchingem (Deng Xiaoping) chtěla umožnit rolníkům soukromé hospodaření na omezené výměře půdy, aby se bylo možné rychleji vypořádat s hladomorem. Mao Ce-tung však hodlal obnovit svoji pošramocenou pověst, a proto v roce 1966 vyhlásil tzv. Velkou kulturní proletářskou revoluci. Žáci, studenti a učitelé vytvořili rudé gardy, které měly bojovat proti revizionismu a stranické opozici. Kromě toho měl být odstraněn rozdíl mezi městem a vesnicí, mezi průmyslem a zemědělstvím. Maovy odpůrci byli zbaveni funkce. Roku 1968 bylo vysokoškolské studium drasticky zkráceno a v říjnu se usnesením ÚV KS Číny kulturní revoluce formálně ukončila.

Po Maově smrti v roce 1976 se moc v zemi pokusil uchvátit tzv. „gang čtyř“, k němuž patřila i manželka zesnulého Maa, Ťiang Čching. Gang čtyř neuspěl a Teng Siao-pching očerňovaný za kulturní revoluce byl rehabilitován.

Mao Ce-tung vládl zemi jako polobůh, na kterého se nevztahovaly zákony smrtelníků. Podobně jako císař Čchin S'-chuang se v tajnosti přesouval z rezidence do rezidence a jen zřídka se setkával se svými "poddanými" nebo vydával příkazy týkající se správy země. Většina institucí a orgánů KS Číny, které vznikly v padesátých letech, byla za Kulturní revoluce zrušena, nebo byla jejich činnost dočasně pozastavena. O deseti letech kulturní revoluce se v Číně často mluví jako o "desetiletí chaosu", což je značně nepřesné, protože nebyvalou měrou posílila vliv armády, která ovládla prakticky všechny státní instituce.

Nové, pragmatické vedení zdůrazňující hospodářský rozvoj se vzdalo utopických myšlenek a nepromyšlených kampaní, které by během krátkého období učinili z ČLR hospodářskou velmoc. V prosinci 1978 třetí plénium (11. stranického kongresového ústředního výboru), přijalo politicky hospodářské reformy známé jak Čtyři modernizace. Ty měli především zajistit větší venkovský příjem, stimulovat a povzbuzovat experimenty v samosprávě, redukovat centrální plánování, a umožnit přímé zahraniční investice na území pevninské Číny. Byly tedy namířeny především do oblastí zemědělství, průmyslu, vědy a techniky a armády. Strategie pro dosažení těchto cílů, stát se moderním, průmyslovým státem, byla nazvána socialistické tržní hospodářství. [9]

Podle Tenga pevninská Čína byla v primární fázi socialismu a strana měla povinnost zdokonalit "socialismus s čínskými charakteristikami". Tento výklad marxismu Čínou redukoval roli ideologie v ekonomickém rozhodování a zdůrazňoval politiku dokázané účinnosti. Degradoval Maovy idealistické, socialistické hodnoty ale ne nutně Marxismus-Leninismus. Teng zdůrazňoval, že socialismus neznamena sdílenou bídu. Nenamítal nic proti prokazatelně úspěšným postupům, které nebyly vytvořeny v prostředí socialistických ekonomik.

Ačkoli Teng poskytoval teoretické pozadí a politickou podporu ekonomickým reformám pouze nemnoho jich vytvořil sám.

Typická reforma byla většinou provedena místními vůdci, často v přímém rozporu se směrnicemi ústřední vlády. Pakliže tyto reformy byly úspěšně adaptovány na trhu přecházeli postupně do větších oblastí až nakonec byly představeny celonárodně. Mnoho reforem bylo ovlivněno zkušenostmi ze zemí tzv. „asijských tygrů“.

Toto je v ostrém kontrastu se vzorem přestavby dle Mikhaila Gorbacheva, který většinu z rozsáhlých reforem inicioval sám. Mnoho ekonomů tvrdí, že tento způsob provádění reforem tzv. „zdola-nahoru“ byl klíčový pro jejich úspěšnost.

Tengovy reformy byly samozřejmě v rámci plánovaného, centralizovaného vedení makroekonomiky, nicméně toto vedení bylo nepřímé, přes tržní mechanismy, a mnoho z nich již bylo odzkoušeno v ekonomikách západního typu. [21]

Teng, tak jak se v Číně stalo tradicí, proklamoval prioritu zemědělské produkce a povzbuzoval významnou decentralizaci rozhodování směrem k venkovskému hospodářství a individuální rolnické domácnosti. Především na místní úrovni byla hmotná zainteresovanost oproti politické potřebě využívána jako hlavní motiv pracovní síly. Rolníkům bylo dovoleno získávat zvláštní příjem tím, že prodají svou produkci na volném trhu. Místní samospráva měla povoleno investovat do oblastí, které považovala za nejziskovější, což povzbudilo investice do lehkého průmyslu. Tengovy reformy tak posunuly čínskou rozvojovou strategii k důrazu na lehký průmysl a export.

Růst výstupu lehkého průmyslu byl klíčový pro vzestup Číny z úrovně rozvojové země s malou kapitálovou základnou. Po krátkém „těhotenském období“, nízká kapitálová náročnost, a postupně rostoucí příjmy z exportu umožnily zisky z lehké výroby reinvestovat do technologií urychlujících výrobu a další kapitálové výdaje a investice. Tyto reformy byly ovšem na rozdíl od podobných, nicméně méně úspěšných reforem např. v Jugoslávii a Maďarsku, nenařízeny vládou. Kapitál investovaný v těžkém průmyslu přišel z bankovního sektoru a většina z tohoto kapitálu pocházela z vkladů spotřebitelů. S přihlédnutím k výše uvedeným skutečnostem nezbývá než konstatovat, že Tengovy reformy zažehly průmyslovou revoluci v Číně.

Tyto reformy byly v přímém rozporu s Maovou politikou ekonomické soběstačnosti ČLR, neboť v jejich rámci bylo například rozhodnuto urychlit proces modernizace zvýšením objemu zahraničního obchodu nákupem strojního zařízení z Japonska a USA. Tento záměr byl v souladu s vyhlášeným programem Čtyř modernizací, neboť po zisku cizího kapitálu bylo třeba získat pokročilé technologie a znalosti o moderních přístupech k řízení a urychlit tak hospodářský rozvoj. Reformy přitahovaly investice cizích společností do tzv. zvláštních ekonomických zón (Peking, Šanghaj, Tianjin, Shenzhen), kde byly podporovány např. daňovými a celními úlevami, poskytnutím nezbytné infrastruktury zdarma, zařízením veškerých povolení na úřadech atd. [9]

Docházelo ke zřetelnému zlepšování vztahů se západem. Ještě v období vlády Mao Ce-tunga, únoru 1972, americký prezident Richard M. Nixon vykonal do té doby nemyslitelnou osmidenní návštěvu Číny. Také Teng se několikrát setkal v zahraničí s místními vrcholnými politickými představiteli.

Dalším z Tengových úspěchů byla dohoda podepsaná Spojeným královstvím a ČLR 19. prosince, 1984 která garantovala přechod území Hong Kongu na ČLR v roce 1997. Tengovy se nicméně příliš nepovedlo zlepšit vztahy se Sovětským svazem a držel se maoistické doktríny, že Sovětský svaz je imperialistická velmoc stejného druhu jako "hegemonie" Spojených států, ale dokonce nebezpečnější pro ČLR vzhledem k jeho větší blízkosti.

Reformy se také soustředily na zvýšení pracovní produktivity. Byly zavedeny nové systémy prémie a hmotné zainteresovanosti. Venkovské trhy obchodovaly rolnické produkty a byla oživena nadbytečná výroba komun. Uvolnění podmínek na těchto trzích však neznamenalo pouze zvětšení výstupu zemědělské produkce, ale podnítilo také průmyslový rozvoj. S rolníky schopnými prodávat nadbytečné zemědělské produkty, rostla také domácí spotřeba, což podněcovalo industrializaci a vytvářelo zázemí pro hlubší hospodářské reformy. [5]

Politické a ekonomické reformy byly ovšem provázeny do té doby nevídanými problémy jako zvyšování inflace a nezaměstnanosti, migrace obyvatelstva z venkovských oblastí do výrazněji se rozvíjejících městských aglomerací či např. prostituce. Někteří starší členové strany začali volat po ukončení programu reform.

Naopak především studenti a intelektuálové se začali stále hlasitěji dožadovat jejich rychlejšího průběhu. Tento názorový střet vyvrcholil v období přechodu z roku 1988 na rok 1989.

Smrt Chu Jao-panga (Hu Yaobang), politika který patřil mezi zastánce reform, 15. dubna 1989, znamenala spouštěč pro masové protesty a demonstrace. Univerzitní studenti a obyvatelé Pekingu tábořili na náměstí Tchien-an-men (Tiananmen) a volali především po zastavení korupce státních úředníků a po obraně svobod zaručených ústavou Čínské lidové republiky. Protesty se také rozšířily do mnoha jiných měst, včetně Šanghaje a Guangzhou.

Reakcí vládní garnitury bylo vyhlášení stanného práva 20. května, 1989. 4. června, byly povolány do Pekingu vojenské jednotky které rodící se revoluci krvavě potlačily. Počet mrtvých je odhadován na tisíce.

Následovala obroda konzervativců což zpomalilo probíhající reformy až do nového impulsu během návštěvy Teng Siao-pchinga v jižní Číně, roku 1992. Teng pro obnovení reformního kursu směrem k tržní ekonomice a liberalizaci dostal oficiální souhlas od 14. stranického sjezdu.

Toto nastavení kursu znamenalo růst HDP, cen a fiskálních výdajů. Motorem růstu hospodářského rozvoje se však stalo zřízení více jak dvou tisíc zvláštních ekonomických zón a příliv zahraničního kapitálu. Peking podporoval dlouhodobé reformy založené na zvýšení pravomocí tržně orientovaných institucí. Vláda zpřísnila podmínky pro poskytování spekulativních úvěrů a zvýšila úrokové míry. Také díky těmto krokům klesla míra inflace z 17 % v roce 1995 až na 8 % v roce 1996.

V průběhu 90. let byl jako nový vůdce země vybrán samotným Tengem a jinými staršími členy strany kompromisní kandidát Ťiang Ce-min (Jiang Zemin). Ačkoli nebyl přímo spojen s tvrdým zákrokem, byl povýšen na centrální stranické pozice po protestech na Tchien-an-men za účelem zabraňovat podobným protestům v Šanghaji.

Zdraví Teng Siao-pchinga se zhoršovalo, zemřel v roce 1997. Během této doby, prezident Ťiang Ce-min a jeho generační součastníci převzali kontrolu nad každodenními funkcemi vlády, vzniklo tzv. vedení „třetí generace“.

Tengovy reformy jsou hodnoceny převážně pozitivně, nicméně znamenaly také počátek množství problémů. V důsledku reform se například státem vlastněné podniky staly neefektivní a prodělečné a bylo třeba provést jejich okamžitou restrukturalizaci či uzavření neboť znamenaly neúměrnou zátěž pro celou ekonomiku. Dále zde např. vzniklo riziko masivní sociální exploze v důsledku asymetrického vývoje městských aglomerací a venkovských oblastí. [9]

V většinu devadesátých let se dařilo Číně držet průměrný růst HDP o 9.7%. Vzhledem k důsledkům dopadu Asijské finanční krize a katastrofickým domácím záplavám růst čínského HDP oslabil ke konci 90. let na 7.9%. S příchodem 21. století se ale opět vrátil k růstu okolo 9 %.

Toto období se dá charakterizovat jako stabilní, se zdravým rozvojem. Převládala snaha o minimalizaci činností s nízkou přidanou hodnotou, o redukci procesů které by mohly vyústit k vytvoření a následnému splasknutí "ekonomických bublin" a zabraňování přílišným pohybům cen. Pozornost byla zaměřena na sílící zemědělství, stále ekonomický základ rozvíjející se země a na pokračování v poněkud tuhé monetární politice. [8]

Pod vedením třetí generace vůdců Čínská lidová republika znovu získala kontrolu nad ztraceným územím Hong Kongu a Macaa v roce 1997 resp. 1999. Třetí generace také dohlížela na vstup ČLR do Světové obchodní organizace (WTO) po patnácti rocích jednání, a Peking bylo uděleno hostitelství letních olympijských her v roce 2008.

Na XVI. Sjezdu komunistické strany Číny byl jako nástupce formálně odstupujícího Ťiang Ce-mina zvolen Chu Ťin-tchao (*Hu Jintao*), který je často charakterizován jako velký pragmatik, především pro své umírněné názory a pečlivou pozornost neurazit nebo neodcizit se svým starším podporovatelům. Jeho zvolení je popisováno jako nástup „čtvrté generace“ čínských vůdců.

V zemi pokračovala realizace ekonomických reforem a odstraňování obchodních překážek. Dobré hospodářské výsledky (růst HDP, vysoké pozitivní saldo zahraničního obchodu i platební bilance, stabilita měny, zvýšení devizových rezerv atd.) byly dosaženy zejména uplatňováním vhodné fiskální politiky a opatrné monetární politiky, zlepšením hospodaření průmyslových podniků (včetně státních), proexportním zaměřením hospodářské politiky státu, zlepšenou konkurenceschopností čínského zboží, rekordním přílivem zahraničního kapitálu, který reagoval i na postupné zlepšení ekonomického prostředí důsledkem vstupu Číny do WTO (resp. na závazky po tomto vstupu slíbené).

Úkolem čtvrté generace bude především prohloubit hospodářské reformy a pokusit se vyřešit zakořeněné strukturální problémy čínské ekonomiky jako jsou nerovnoměrný regionální vývoj, nesoběstačné a prodělečné státní podniky, bankovní systém topící se ve špatných půjčkách, devastace životního prostředí, rostoucí potřeba energetických zdrojů či korupce a organizovaný zločin. [3]

3. Analýza současného stavu čínské ekonomiky

3.1 Čína na počátku 21. století

3.1.1 Základní charakteristiky

Oficiální název státu:

Čínská lidová republika

Zhonghua Renmin Gongheguo

(Čung-chua žen-min kung-che-kuo)

Vlajka:

Národní znak:

Geografické umístění:

Rozloha:	9,596 mil. km ²
Počet obyvatel:	1,300 mld. (1/2005, neofic. údaj)
Hustota:	135 obyv./km ²
podíl ekonomicky činného obyvatelstva:	760,75 mil.

Průměrný roční přírůstek obyvatelstva a jeho přírůstek:

Čistý roční přírůstek obyvatelstva: 7,77 mil.

Demografické složení obyvatelstva: 0-14 let	20,33 %
5-64 let	71,34 %
65 let a více	8,33 %

městské obyvatelstvo: 40,53 % (523,76 mil.)

venkovské obyvatelstvo: 59,47 % (768,51 mil.)

muži: 51,5 % (665,56 mil.)

ženy: 48,5 % (626,71 mil.)

Národnostní složení: Chanové (Han, etničtí Číňané) - 91 %
55 dalších národností - 9 %

Náboženské složení: buddhismus, taoismus, islám, křesťanství

Úřední jazyk a ostatní nejčastěji užívané jazyky: čínština (standardní mluvená čínština "pchu-tchung-chua")

Administrativně správní členění země: Země je rozdělena na 22 provincií (Hebei, Shanxi, Liaoning, Jilin, Heilongjiang, Shaanxi, Gansu, Qinghai, Shandong, Jiangsu, Zhejiang, Anhui, Jiangxi, Fujian, Henan, Hubei, Hunan, Guangdong, Sichuan, Guizhou, Yunnan, Hainan), 5 autonomních oblastí (Vnitřní Mongolsko, Ningxia, Xinjiang, Guangxi, Tibet) a 4 municipality (samosprávná města – Beijing, Shanghai, Tianjin, Chongqing). Součástí ČLR jsou také 2 zvláštní administrativní oblasti (Hong Kong, Macao) s vlastními vládami, právními systémy a ústavními dokumenty; v otázkách zahraniční politiky a obrany podléhají ústřední vládě. Provincie (autonomní oblasti) se dále dělí na prefektury (autonomní prefektury) a okresy (autonomní okresy), okresy jsou pak děleny na městské

oblasti (případně etnické městské oblasti) a města. ČLR formálně pokládá za svou provincii i nezávisle spravovaný ostrov Tchaj-wan (Tchaj-wan); proto je oficiálně uváděný počet provincií 23.

Hlavní město: Beijing (Peking) 14,07 mil. Obyvatel

Další velká města: Shanghai (Šanghaj) 16,06 mil., Chongqing (Čchung-čching) 30,7 mil., Tianjin (Tchien-ťin) 9,95 mil., Guangzhou (Kuang-čou, Kanton) 6,7 mil.obyvateľ

Peněžní jednotka a její členění: 1 Renminbi/CNY (yuan) =10 jiao = 100 fen. [5]

3.1.2 Základní makroekonomické ukazatele

HDP za celý rok 2005 dosáhl hodnoty 18,23 biliónů CNY (2,23 bil. USD), což znamenalo nárůst ve výši 9,9% v porovnání s rokem 2004 ve srovnatelných cenách. Podíl primárního sektoru na tvorbě HDP činil 12,5%, hodnota primárního sektoru představovala 2,27 bil. CNY (0,28 bil. USD), tedy růst o 5,2%, sekundární sektor se podílel 47,3%, jeho hodnota činila 8,62 bil. CNY (1,067 bil. USD), tj. zvýšení o 11,4 %, hodnota terciárního sektoru se zvýšila o 9,6% na 7,34 bil. CNY (0,91 bil. USD), podíl na HDP 40,3%.

V roce 2005 skutečně užitá přímé zahraniční investice poklesly o 0,5% na 60,3 mld. USD. Za první 2 měsíce roku 2006 dosáhly přímé zahraniční investice(PZI) do Číny objemu 8,6 mld. USD (růst o téměř 8%). V tomto období Ministerstvo obchodu ČLR zaregistrovalo 5.136 nových zahraničních společností, což představuje pokles o 5%.

Devizové rezervy Číny na konci roku 2005 dosáhly 818,9 mld. USD a zvýšily se tak o 208,9 mld. USD od začátku roku 2005. Kurs měny se od měsíce července zhodnocoval a koncem prosince kurs činil 1 USD = 8,0759 CNY. K lednu 2006 činil kurz 8,0664 RMB za 1 USD, což je opět mírné posílení RMB vůči dolaru.

V roce 2005 maloobchodní prodej vzrostl na 6.717,7 mld. CNY (832 mld. USD), zvýšil se o 12,9%. Obchod v městských aglomeracích vzrostl o 13,6% ve venkovských oblastech vzrostl o 11,5%. Velkoobchodní a maloobchodní prodej celkem zaznamenal nárůst o

12,6%. Za leden – únor 2006 vzrostl maloobchodní prodej o 12,5% na 1.264,4 mld. RMB (157,5 mld. USD).

Index spotřebitelských cen vzrostl meziročně o 1,8%, přičemž ceny ve městech vzrostly o 1,6% a ve venkovských oblastech o 2,2%. Z toho ceny za potraviny dosáhly růstu 2,9%, za bydlení 5,4%; za rekreaci, vzdělání, kulturu a služby 2,2%. Maloobchodní ceny vzrostly o 0,8%, výrobní ceny o 4,9%, nákupní ceny surovin, paliv a energie o 8,3%. Index spotřebitelských cen (CPI) v únoru 2006 vzrostl o 1,4% (nejpomalejší růst za posledních 5 měsíců), růst na venkově činil 0,8%, v městských oblastech 0,9%.

Míra registrované nezaměstnanosti v městských oblastech činila na konci roku 2005 4,2% - stejná úroveň jako v roce 2004.

Disponibilní příjem na hlavu ve městech činil v roce 2005 10.493 CNY (1.299,3 USD), což představuje reálný růst 9,6% proti předchozímu roku. U venkovského obyvatelstva však čistý příjem na hlavu dosáhl jen 3.255 CNY (403,05 USD), což představovalo reálný růst 6,2%.

Pokud jde o charakteristiku ekonomiky, v posledních letech se měnila vlastnická struktura (růst výkonnosti soukromého sektoru), byly prohloubeny tržní prvky, provedeny reformy v bankovním, daňovém systému atd. Bylo dosaženo významných změn ve struktuře průmyslu, úloha moderních odvětví vzrostla. Čína se stala v prosinci 2001 členem WTO a sílil její tlak na vytvoření zóny volného obchodu se zeměmi ASEAN.

Za posledních několik let došlo také k rozšíření sociálního systému, který obsahuje starobní důchody, zdravotní péči, pojištění v mateřství, dávky v nezaměstnanosti a pojištění pro případ pracovního úrazu či nemoci z povolání. Systém je však jen pro městské obyvatelstvo, přičemž do něj přispívá zaměstnavatel cca 30% z objemu mezd a pracovník cca 11%. Rozdíl životních podmínek pro městské a venkovské obyvatelstvo se zvětšuje a představuje jeden z největších faktorů sociální nestability. O tom svědčí i příjmy na obyvatele:

Tabulka č.1: Průměrný roční příjem na obyvatele

Průměrný roční čistý příjem	2000	2001	2002	2003	2004
ve městech v CNY	6280	6860	7703	8472	9422
reálný růst v %	6,4	8,5	13,4	9,0	7,7
na venkově v CNY	2253	2366	2476	2622	2936
reálný růst v %	2,1	4,2	4,8	4,3	6,8

Zdroj: [16] Dostupné z <<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2005/indexh.htm>>

Podle čínských statistik na venkově žije 26,1 mil. osob, které mají za celý rok čistý příjem menší než 668 CNY a 49,77 mil. osob s příjmem 669 – 924 CNY (tj. cca 80 - 112 USD).

[16]

3.2 Analýza jednotlivých sektorů čínské ekonomiky

3.2.1 Zemědělství

Zemědělství v roce 2004 vykázalo lepší výsledky, než bylo očekáváno. Produkce zrnin a vybraných plodin vzrostla v roce 2004 o 38,8 mil tun, tj. o 9%, na 469,5 mil. tun. Pro ČLR je to důležitý výsledek, protože od roku 1999 se projevovala tendence poklesu, takže došlo k žádoucím obratu. Také průměrný výnos z hektaru vzrostl, a sice o 6,6%, na 4,62 tuny. Zvýšila se i produkce dalších důležitých plodin jako bavlny, olejnatých rostlin, dále zeleniny a ovoce.

Osevní plocha pro zrniny a vybrané plodiny byla zvýšena o 2,2 mil. hektarů na 101,61 mil. ha a bavlny o 580 tisíc ha na 5,69 mil. ha. Naopak, osevní plocha pro olejnaté rostliny byla snížena o 470 tisíc ha na 14,52 mil. ha, cukernatých plodin o 90 tisíc ha na 1,57 mil. ha, zeleniny o 290 tisíc ha na 17,67 mil. ha.

Produkce masa v roce 2004 vzrostla o 4,7% na 72,6 mil. tun, z toho růst byl zejména u hovězího o 7,9% a skopového o 10,6% (v roce 2003 však procenta byla vyšší). Celkový výnos ryb a produktů z vodního hospodářství vzrostl o 3,2% na 48,6 mil. tun.

Celkem 980 tisíc ha půdy bylo změněno na zemědělskou s účinným zavlažováním a dále byly nově vybudovány závlahové systémy na 1,3 mil. ha.

Zemědělství má v Číně obrovský význam, podle statistik koncem roku 2004 žilo na venkově 58% obyvatel a je pro ně nejdůležitějším zaměstnáním. Při hodnocení výkonnosti zemědělství je však třeba uvést, že v roce 2004 se Čína z čistého vývozce stala dovozcem a obchodní deficit představoval 5,5 mld. USD místo předchozího přebytku 1,94 mil. USD. Důvody jsou různé, např. nemožnost exportovat drůbež kvůli ptačí chřipce, ale hlavním je nedostatečná výroba zrnin v ČLR. Podle statistik největší deficit byl u obilovin, cukru a průmyslových plodin, jako je bavlna. Produkce obilovin klesala do roku 2003 a to vedlo k řadě vládních zásahů, uvolnění exportu ostatních zemědělských produktů a ke zvýšení dovozních kvót.

Tyto kvóty zůstaly nezměněny i pro rok 2005. K růstu importu do Číny přispělo i zvýšení domácích cen, údajně někde až o 40%, u bavlny pak zrušení dovozních kvót na čínský textil, které mělo za důsledek zvýšení výroby a snahy zabezpečit suroviny. Podle čínských expertů nahrává dovozu do Číny i to, že úroveň cel zemědělských produktů je v ČLR nižší, a sice 15,35%, zatímco ve světě je to 62%. Lze očekávat další vládní opatření na stimulaci produkce a vývozu zemědělských produktů. Podle vládního výzkumného ústavu export zemědělské produkce v hodnotě 10 tisíc USD zaměstná 28 pracovníků a cílem je vytvořit 16 mil. míst pro venkovské obyvatele.

Statistický úřad uvádí následující údaje pro rok 2004:

- 145 tisíc ha obdělávané půdy bylo užito pro stavební účely;
- 63 tisíc ha bylo zničeno kvůli přírodním katastrofám;
- 733 tis. ha bylo změněno na ekologické rezervace;
- 205 tisíc ha bylo užito pro jiné účely vzhledem k reformám v zemědělské výrobě;
- 346 tisíc ha bylo rekultivováno;
- čistý úbytek obdělávané půdy byl 800 tisíc ha.

V roce 2004 zesílila snaha zastavit úbytek zemědělské půdy, který v roce 2003 byl 2537 tis. ha. Také pro stavební účely bylo užito o 37% méně plochy, než rok předtím. Nicméně kontrola ukázala, že úbytek plochy před rokem 2004 pro stavební účely, který nebyl nahlášen, dosáhl 148 tisíc ha, tedy více, než za celý rok 2004 (145 tis. ha).

V prvním čtvrtletí 2005 hlavní změny byly v růstu zavlažovaných oblastí a zvýšení osevních ploch pro zrniny (a vybrané plodiny), které dosáhly 104 mil. ha (proti stejnému období v roce 2004 růst o 2,3%). Z uvedeného celku osevní plochy pro letní zrniny se zvýšily na 26,33 mil. ha, tj. o 4,8%, takže byl překonán sedmiletý úbytek půdy pro ně. Některé provincie byly postiženy ptačí chřipkou (např. Qinghai) a čínské úřady v květnu oznámily i vypuknutí epidemie slintavky a kulhavky v provinciích Xinjiang, Hebei a v rámci hlavního města Peking. [16]

3.2.2 Stavebnictví

Přidaná hodnota ve stavebnictví vzrostla v roce 2004 proti předchozímu roku o 8,1%, tj. o 3,8 procentního bodu méně než rok předtím, na 957,2 mld CNY. Zisk nejvýkonnějších stavebních firem vzrostl o 19,5% (jedná se o firmy, co mají zvláštní čínský certifikát). Vzrostla produkce stavebních hmot, např. cementu bylo vyrobeno 970 mil. tun, což představuje zvýšení proti roku 2003 o 12,5%. Vzhledem k velkému stavebnímu boomu a celkovým potřebám ekonomiky vzrostla i výroba oceli a sice o cca 23%.

V souvislosti s přípravou na olympijské hry v roce 2008 pokračoval zejména v Pekingu obrovský rozmach stavebnictví. Bylo dále postoupeno v realizaci velkých stavebních projektů jako je:

- přehrada Tři soutěsky (do provozu byla uvedena první část, tedy pro navigaci i výrobu elektřiny, pracuje již 11 generátorů);
- železnice Qinghai-Tibet, přičemž nově bylo dokončeno 396 km (rok předtím 317 km);
- plynovod Xinjiang-Šanghaj, který je dlouhý cca 4200 km a měl by přepravovat cca 20 mld m³ zemního plynu ročně, byl v roce 2004 uveden do provozu (současná kapacita 12 mld m³ je již plně kontrahována uživateli);
- odklonění vod z řek na jihu Číny do severních oblastí, kde práce probíhají v rámci různých podprojektů.

Zvláštní pozornost byla věnována rozvoji západních provincií, např. byla rozšířena nebo nově vybudována letiště v městech Xingyi, Lhasa, Hotan a Yan'an.

V roce 2005 bylo vyrobeno 1.038,3 mil. tun cementu (růst o 11,6%), výroba oceli vzrostla o 24,6%. [16]

3.2.3 Průmysl

Přidaná hodnota průmyslové výroby v ČLR vzrostla za rok 2004 ve srovnání s rokem 2003 o 11,5%, když dosáhla 6 281,5 mld. CNY (v roce 2003 to bylo o 12,6% na 5 361,2 mld. CNY). Statistika ČLR dále sleduje detailněji výkony tzv. podniků nad stanovenou hranicí. Do této kategorie patří všechny státní podniky a ty nestátní, které mají roční příjem z prodeje větší jak 5 mil. CNY. Údaje pro tyto podniky včetně růstu proti roku 2003 jsou v následující tabulce:

Tabulka č.2: Podíly přidané hodnoty v průmyslu

	Přidaná hodnota mld CNY v 2003	% růstu	Přidaná hodnota mld CNY v 2004	% růstu
lehký průmysl	1 465,3	14,6	1 776,2	14,7
těžký průmysl	2 639,2	18,6	3 704,3	18,2
celkem	4 104,5	17,0	5 480,5	16,7

Zdroj: [16] Dostupné z <<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2005/indexh.htm>>

Ve vlastnické struktuře jednotlivých typů podniků bylo zaznamenáno i v průběhu roku 2004 zachování tendence od roku 1999, kdy dynamika růstu u státních podniků byla vyšší než u kolektivního sektoru. Před rokem 1999 byla tato tendence opačná. Nárůst výroby ve státních podnicích za rok 2004 činil 14,2% (celková přidaná hodnota představovala 2 321,3 mld CNY). V kolektivním sektoru představoval nárůst přidané hodnoty 9,9% (287,7 mld CNY).

Podniky se zahraniční kapitálovou účastí (vč. Hongkongu, Macaa a Tchajwanu) se podílely na průmyslové výrobě přidanou hodnotou ve výši 1524,1 mld CNY, tj. nárůst 18,8%. Ve statistice se poprvé objevily i soukromé podniky s přidanou hodnotou 829 mld CNY a jejím růstem 22,8%.

Efektivnost podniků měřená růstem zisku, podle vlastnické struktury, je v následující tabulce.

Tabulka č.3: Efektivnost podniků dle vlastnické struktury

	Zisk v mld CNY	% růstu
státně vlastněné (kontrolované)	531,2	42,5
kolektivně vlastněné	51,2	31,3
akciové společnosti	544,8	39,4
zahraničně investované společnosti	345,5	25,5
soukromé podniky	123,7	40,1
podniky nad stanovenou hranici	1134,2	39,1

Zdroj: [16] Dostupné z <<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2005/indexh.htm>>

Rychlý růst docílily obory orientované na exportní komodity, výroba high-tech produktů a spotřebního zboží. U podniků nad stanovenou hranicí byla přidaná hodnota high-tech výrobků o 23,1% vyšší než za předchozí rok. Výroba elektroniky a komunikačních zařízení (PC, mobilní telefony, integrované obvody, faxy) měla velmi dynamický charakter, jak ukazuje níže uvedená tabulka. Rychle rostla výroba běžných i velmi vyvinutých elektronických přístrojů, typickými příklady jsou videorekordéry, televizory, počítače, ledničky a klimatizační zařízení.

V roce 2005 průmyslová výroba vzrostla proti roku 2004 o 16,4% na 6.642,5 mld. CNY (822,51 mld. USD), z toho těžký průmysl přispěl k růstu výroby téměř 69% a lehký průmysl 31%.

Růst produkce hlavních průmyslových výrobků:

- výroba ocelových výrobků 24,1%
- mikropočítače 53,3%
- TV přijímače 13,1%
- mobilní telefony 22,2%,
- motorová vozidla 13% (osobní automobily 26,9%).

Celková průmyslová výroba vzrostla o 16,2% a dosáhla 1,1 biliónů RMB (137 mld. USD) během 2 měsíců roku 2006.

Zvýšila se efektivnost podniků. Za leden až prosinec 2005 zisk u státních podniků a nestátních s ročními tržbami nad 5 mil. CNY dosáhl 1.436,2 mld CNY (177,84 mld. USD), což je zvýšení o 22,6% proti stejnému období 2004. Z toho růst u státních podniků byl 17,4%.

Růst investic do fixního majetku (investice např. do nájemních domů, letišť, elektráren) dosáhl 25,7% na hodnotu 8.860,4 mld. CNY (1.097,14 mld. USD) za rok 2005. Investice v městských oblastech dosáhly hodnoty 7.509,6 mld. CNY (929,9 mld. USD) s růstem 27,2%, investice ve venkovských oblastech vzrostly o 18%. Z hlediska regionů nárůst investic do východních oblastí země činil 24%, do centrálních 32,7% a do západních oblastí 30,6%. Nejvíce vzrostly investice do sekundárního sektoru (o 38,4%), poté do primárního (o 27,5%), v terciárním sektoru nárůst dosáhl 20%.

Růst celkových investic do fixního kapitálu vzrostly za leden – únor 2006 o 26,6% na 529,4 mld. RMB (65,4 mld. USD). [16]

Předpokládá se, že čínský průmysl se v roce 2006 bude rozvíjet následovně:

- i nadále poroste poptávka po nerostných zdrojích
- očekává se další nárůst spotřeby a produkce nafty, zemního plynu, uhlí, neželezných kovů
- produkce elektrické energie se zvýší o 12,1%
- očekává se pomalý pokles produkce cementu a stavebních materiálů velkých firem (i když má dojít k nárůstu investic do velkých projektů a výstaveb a dokončení výstaveb sportovních zařízení v Pekingu pro Olympijské hry)
- výroba oceli a železa bude čelit problémům přebytku
- výroba neželezných kovů bude limitována nerostnými surovinami
- celková produkce motorových vozidel dosáhne v roce 2006 6,4 mil. ks (s nárůstem 12 - 13% oproti roku 2005). [26]

3.2.4 Infrastruktura

3.2.4.1 Celkový přehled

Vývoj infrastruktury v posledních letech byl velmi rychlý a lze ho považovat za jeden z charakteristických rysů čínského hospodářství. Základní údaje jsou v následující tabulce:

Tabulka č.4: Vývoj infrastruktury

Položka	Rok 2004
Nové kapacity na výrobu elektrické energie	50,6 mil. kW
Transformátory energie	150 mil kVA
Nové železniční trati	1433 km
Nové dvojkolejné trati	352 km
Nově elektrifikované trati	409 km
Silnice	46 411 km
z toho dálnice	4476 km
Nově položené optické kabely	650 tisíc km
Nová přepravní kapacita velkých přístavů	119,6 mil.tun

Zdroj: [16] Dostupné z <<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2005/indexh.htm>>

V roce 2004 byly dokončeny významné projekty v infrastruktuře nebo v nich bylo pokračováno.

3.2.4.2 Doprava

V roce 2004 celkový objem přepravených nákladů dosáhl 6670 mld tunokilometrů, což představuje nárůst 23,8% proti předchozímu roku. Celkový počet cestujících se zvýšil o 18,4%. Velký růst byl podmíněn nižšími čísly v roce 2003 kvůli epidemii SARS.

V roce 2005 činil celkový objem nákladní dopravy 7.760,7 mld. tunokilometrů, růst o 15,2%. Počet cestujících se zvýšil o 3,5%.

Údaje o dopravě za rok 2005 přináší následující tabulka:

Tabulka č.5: Údaje o dopravě

Druh dopravy	Objem	Růst v %
Nákladní (v mld. tunokilometrů)	7.760,7	15,2
z toho: železniční	2.073,4	7,5
dálniční	847,58	11,2
vodní	4.831,98	19,6
letecká	7,77	8,2
potrubím	76,8	3,9
Osobní (v mld. osobokilometrů)	1.737,54	6,7
z toho: železniční	603,5	5,6
dálniční	924,2	6
vodní	6,5	-2
letecká	203,4	14,1

Zdroj: [16] Dostupné z <<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2005/indexh.htm>>

Nejvýznamnějším přístavem je Šanghaj, kudy prochází asi 20% zboží připadajícího na vodní dopravu. Další významné přístavy jsou v Šenzhenu, Tianjinu a Dalianu. V přístavech bylo přeloženo 4 mld tun nákladů, tedy o 21,3% více než v roce 2003. Z uvedeného celku představoval náklad pro zahraniční obchod 1,15 mld tun, což představuje růst 18,4%. Bylo přepraveno 61,5 mil. standardních kontejnerů.

Objem přepravy nákladů v 10 čínských městech překročil 100 mil. tun ročně, tohoto objemu dosahuje pouze 25 přístavních měst na světě. V roce 2005 se stala Šanghaj největším světovým přístavem dle objemu nákladu (objem dosáhl 448 mil. tun). Dle kapacity přepravy kontejnerů se řadí Šanghaj a Shenzhen na 3. a 4. místo na světě po Singapuru a Hongkongu.

Plán na rok 2005 zahrnuje vybudování 714 km nových železničních linek, předání 805 km do provozu a elektrifikaci 875 km tratí. Dle ministerstva plánuje vláda vynaložit 160 mld. CNY (19,8 mld. USD) na budování železnic v roce 2006. Do roku 2020 má Čína

vybudovat 10.000 km nových železničních tratí pro osobní dopravu a 2.000 km rychlostních železničních tratí.

V roce 2006 Čína hodlá vybudovat na venkově 180.000 km dálnic, především v hraničních, chudých a zemědělských oblastech. Do roku 2010 mají být všechny správní vesnice propojeny dálnicemi. [16]

3.2.4.3 Poštovní a telekomunikační služby

V roce 2004 pokračoval velký rozmach v poštovních a telekomunikačních službách, celkově bylo utrženo 979,1 mld CNY, což znamená růst 34,9%. Z tohoto celku bylo 56,6 mld CNY za poštovní služby (růst 4,4%) a za telekomunikační služby 922,5 mld CNY, což znamená zvýšení o 37,4% proti roku 2003. Délka v roce 2004 nově instalovaných optických kabelů byla 650 tisíc km. Počet pevných telefonních linek se zvýšil o 49,7 mil. na 312,4 mil. účastníků, z toho je jich 210,8 mil. v městech a 101,6 mil. na venkově. Spolu s uživateli mobilních telefonů tak počet telefonů dosáhl 647 mil. (o 115 mil. více než koncem 2003!), takže na 100 osob připadá 51 telefonů. Přírůstek 64,87 mil. nových uživatelů mobilních telefonů znamenal dosažení celkového počtu 334,83 mil., což je o 7% více než pevných telefonních linek. Prudký vývoj ukazuje následující tabulka počtu uživatelů v milionech:

Tabulka č.6: Vývoj počtu uživatelů telefonu

	2000	2001	2002	2003	2004
Mobilní telefony	84,53	145,22	206,62	268,69	334,83
Pevné telefony	144,83	180,37	214,42	263,31	312,44
Celkem	229,36	325,59	421,04	532,00	647,27

Zdroj: [16] Dostupné z <<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2005/indexh.htm>>

Za 11 měsíců roku 2005 se za poštovní a telekomunikační služby utržilo 1.104,8 mld. CNY (136,8 mld. USD), což představuje růst o 24,3%.

V roce 2005 přibýlo 17 mil. nových uživatelů internetu (růst o 18,1%), počet uživatelů internetu tak dosáhl 111 mil. osob (2. místo za USA). K internetu má však stále přístup méně než 10% z celkového počtu obyvatel Číny (2,6% venkovského obyvatelstva, 16,9% městského obyvatelstva). V roce 2005 strávili uživatelé na internetu průměrně 15,9 hodin týdně a za připojení k internetu utratili více než 100 mld. CNY (12,3 mld. USD). [16]

3.2.4.4 Energetika

V roce 2004 opět čelil vzrůstu spotřeby energie a hlavních surovin. Celková spotřeba energie v ČLR představovala 1,97 mld tun uhelného ekvivalentu, což je nárůst 15,2% (rok předtím bylo 10,1%). Z tohoto celku byla spotřeba (a růst proti roku 2003):

- nafty 290 mil. tun (16,8%);
- uhlí 1870 mil. tun (14,4%);
- zemního plynu 41,5 mld m³ (18,5%);
- elektřiny z hydroelektráren 328 mld kWh (15,6%);
- elektřiny z jaderných elektráren 50,1 mld kWh (15,6%).

Spotřeba energie na 10 tisíc CNY z HDP byla 1,58 tun uhelného ekvivalentu a vzrostla o 5,3% (1 kWh = 0,1229 kg uhelného ekvivalentu).

Spotřeba hlavních surovin byla následující: válcované oceli 310 mil. tun (15,1%), hliníku 12,84 mil. tun (9,7%) a cementu 960 mil. tun (12,4%).

V roce 2004 byla na základě průzkumu objevena nová ložiska s odhadovanými zásobami 1098 mil. tun ropy, 380 mld m³ zemního plynu a 9654 mil. tun uhlí. Celkem bylo objeveno 205 nových ložisek surovin středního a většího rozsahu včetně 24 s energetickými surovinami, 66 s kovovými nerosty a 113 s nekovovými nerosty.

Energetický sektor zaznamenal v minulých desetiletích velký rozvoj, který pokračoval i v roce 2004. Jeho podíl na HDP v Číně je cca 8% a v roce 2004 bylo vyrobeno 2187 mld kWh elektrické energie, což představuje meziroční růst 14,5%. V pětiletém plánu rozvoje hospodářství ČLR na roky 2001 – 2005 byl cíl pro koncový rok ve výši 1730 mld kWh, který byl překonán již v roce 2003. [20]

Pokud jde o kapacitu současných zařízení na výrobu elektřiny, jsou odhady, že koncem roku 2004 byla ve výši cca 400 mil. kW, přičemž aktuální nedostatek během letní špičky (hlavně kvůli klimatizacím) dosáhl 30 mil. kW. V uvedeném roce údajně začala výstavba elektráren o celkové kapacitě 50 mil. kW a do provozu byla dána zařízení o výkonu 50,6 mil. kW. Vzhledem k rychlému ekonomickému růstu by ČLR prý potřebovala roční růst 10% kapacit, což by znamenalo 30 – 40 mil. kW), kapacita by se měla v první polovině roku 2005 zvýšit o 23,8 mil. kW a do konce roku celkem o 68,4 mil. kW. Nově budovaná přenosová soustava by měla zmírnit kolizi mezi výrobou elektřiny a schopností sítě ji přenášet. Odhady růstu kapacit se různí, nicméně existují obavy, že rychlý rozvoj povede v roce 2009 k nadbytku až 20% mimo špičky, což by znamenalo pokles cen a potíže neefektivních elektrárenských podniků.[22]

Čína je odhodlána pokračovat i ve stavbě atomových elektráren. Úkolem je vybudovat kapacity ve výši 40 mil. kW do roku 2020. Výstavba by měla probíhat zejména ve východních oblastech Číny, kde je největší napětí ve zdrojích. Společnost China Nuclear Industrial Group oznámila, že urychlí vývoj projektu množinového reaktoru a na jeho základě vybuduje první jadernou elektrárnu do roku 2020. Současné resp. budované jaderné elektrárny využívají těžkovodní nebo tlakovodní reaktory. Podle Mezinárodní atomové agentury má Čína zvýšit jaderné kapacity ze současných 6,587 mil kW na 32 až 40 mil. kW, čímž by vzrostl podíl elektřiny vyrobené z jádra z cca 2% na téměř 5%. Jaderné elektrárny jsou v Číně zatím soustředěny ve třech provinciích:

- Jiangsu, kde jsou stavěny ruskou firmou dva bloky v Tianwan;
- Zhejiang, kde jsou v provozu čínské a kanadské bloky v Qinshan;
- Guangdong, kde jsou francouzské výrobky firmy Framatome ANP v Daya Bay a Ling Ao.

Připravuje se rozšíření stávajících elektráren (kromě Daya Bay) a výstavba dalších atomových elektráren, např. Haiyang (2x1000 MW) v provincii Shandong, Sanmen (2x1000 MW) v provincii Zhejiang, Hui An v provincii Fujian, Yangjiang (6x1000 MW) v provincii Guangdong.

State Grid Corporation of China začne realizovat v roce 2005 projekt sítě velmi vysokého napětí, a sice 1000 kV a 800 kV. Základnou pro ní má být dosavadní síť 500 kV, přičemž účelem je minimalizovat ztráty při přenosu mezi provinciemi, tj. mezi zdroji a odlehlými místy spotřeby.

Zástupce Státní rozvojové a reformní komise publikoval v roce 2005 strategický plán o rozvoji energetiky. Ten zahrnuje otázky právní, systémy pro řešení katastrof, plány na zvýšení efektivity elektrárenských zařízení, rozvoj obnovitelných zdrojů energie apod. Podle zveřejněných informací by mělo být vybudováno 12 velkých hydroelektráren. Zvýšení efektivity a respektování ochrany životního prostředí by mělo vést k poklesu energetické náročnosti na 1,24 tun uhlénoho ekvivalentu na 10 tisíc CNY v HDP do roku 2020. Plán zahrnuje i zvýšení kapacit na výrobu elektřiny na základě využití zemního plynu na 55 mil. kW (to by bylo 25tinásobné zvýšení proti roku 2000). [22]

Existují též plány na významný rozvoj vodních elektráren. V roce 2004 tyto elektrárny dodaly 328 mld kWh, což byl proti roku 2003 nárůst 15,6%. Z budovaných energetických komplexů je nejvýznamnějším projektem hydroelektrárna zvaná Tři soutěsky (Three Gorges) na Dlouhé řece, která po ukončení v roce 2009 má mít v provozu 26 generátorů s kapacitou 700 MW. V roce 2004 byla dána do provozu první část a byla zahájena výroba elektrické energie v 11 generátorech.

Oficiální údaje uvádějí, že v roce 2005 dosáhly kapacity pro výrobu elektrické energie výše 510 GW. V roce 2005 bylo vyrobeno 2.414,6 mld. kWh elektrické energie, což představovalo růst o 13,3%. Výroba elektřiny v termálních elektrárnách dosáhla 1.985,7 mld. kWh (růst o 12,5%), v hydroelektrárnách 364,4 mld. kWh.

Podle předběžných statistických údajů vytěžila Čína v roce 2005 celkem 183 mil. tun ropy, což představuje pokrytí 58% domácí spotřeby, a 48 miliard kubických metrů zemního plynu. Pro rok 2006 se předpokládá domácí těžba 183,6 mil. tun. Celková těžba uhlí dosáhla 2,11 mld. tun, což znamená nárůst o 7,9% v porovnání s rokem 2004. V roce 2006 se očekává těžba 2,2 mld. tun.

Spotřeba benzínu v roce 2005 vzrostla oproti roku 2004 o 13,8% a dále poroste o 13,46% v roce 2006. Spotřeba palivové nafty vzrostla o 14% v roce 2005 a má růst o dalších 14,79% v roce 2006. Spotřeba petroleje vzrostla o 5,5% v roce 2005 a poroste o 5,1% v roce 2006.

V současnosti má Čína šest jaderných elektráren s devíti energetickými bloky. Jaderné elektrárny se nacházejí ve třech provinciích – Jiangsu (Ťiang-su), Zhejiang (Če-ťiang) a Guangdong (Kuang-tung). Jaderná energie dnes představuje asi 2,3% celkově vyrobené

energie ČLR. Současná kapacita jaderných elektráren je zhruba 6,5 GW. Do roku 2020 by se měla kapacita jaderné energetiky ČLR zvýšit na 36 GW a tvořit 4% celkově vyrobené energie. To by znamenalo nutnost vybudování dalších minimálně 30 nových jaderných reaktorů v příštích 15 letech.

V roce 2005 vyrobila Čína asi 1 GW větrné energie. ČLR je zatím schopna vyrábět větrné generační jednotky jen o kapacitě 200 – 600 kW, přičemž v provinciích Fujian (Fu-tien), Guangdong (Kuang-tung) a ve Vnitřním Mongolsku se však již počítá s výstavbou elektrárny o výkonu 3 GW. V současnosti dokáže ČLR dodávat až 80% technologie potřebné pro výrobu tohoto druhu energie.

V březnu 2005 přijala čínská vláda Zákon o obnovitelné energii (zahrnující hydroelektrárny, větrnou energii, solární energii, geotermální energii a mořskou energii), jehož hlavním cílem je zajistit zvýšení podílu této energie na celkové spotřebě na 30% v roce 2020 (současný podíl je 7%). Zákon vstupuje v platnost od roku 2006 a vyžaduje, aby energetičtí operátoři přijímali zdroje od registrovaných producentů obnovitelné energie. Ceny za které budou operátoři energii vykupovat určuje Národní rozvojová a reformní komise (NDRC). Na tyto producenty se budou také vztahovat daňové úlevy a výhodné půjčky.[3]

3.2.5 Služby

Růst přidané hodnoty v terciárním sektoru byl celkem 8,3%, což bylo o 1,6 procentního bodu více než v roce 2003, kdy však kvůli epidemii SARS služby byly utlumeny. Čínské statistiky uvádějí, že příspěvek terciárního sektoru do HDP byl 29,0%, tedy o 2,8 procentního bodu více než rok předtím.

Maloobchodní prodej spotřebního zboží na domácím trhu dosáhl hodnoty 5,40 bilionů CNY, vzrostl o 13,3% a po očištění od cenového faktoru reálně o 10,2%. Prodej ve městech se přitom zvýšil o 14,7% na 3,56 bil. CNY, na venkově o 10,7% na 1,84 bil. CNY. Růst prodeje proti roku 2003 ve vybraných sektorech byl u:

- telekomunikačních výrobků 41,7%,
- stavebních a dekoračních materiálů 27,1%,
- motorových vozidel 23,9%,

- nábytku 21,8%,
- oděvů, bot a textilních výrobků 18,7%,
- potravin, nápojů a tabáku 17,9,
- elektrických přístrojů pro domácnost 13,7%.

Při charakterizování domácího obchodu v roce 2004 je nutné zmínit, že od 11.12.2004 (tedy přesně 3 roky po svém vstupu do WTO) ČLR uvolnila pravidla pro obchodování a od uvedeného data je možné zakládat společnosti plně vlastněné zahraničním vlastníkem. Týká se to jak maloobchodu tak i velkoobchodu, přičemž požadavky na registrovaný kapitál nejsou příliš velké. Navíc i již existující výrobní společnosti se zahraničním kapitálem dostaly právo obchodovat. Na základě tohoto uvolnění lze očekávat další rozvoj obchodu.

Přidaná hodnota v sektorech dopravy, pošt a telekomunikací dosáhla hodnoty 777,7 mld CNY, což představovalo růst 14,9%.

V posledních letech se v Číně velmi rozvíjela turistika a služby s ní spojené, po propadu v roce 2003 kvůli epidemii SARS opět nastal v roce 2004 růst. Počet domácích turistů podle čínské statistiky dosáhl 1,1 mld osob, tedy o 26,6% více než v roce předchozím. Příjmy z domácího cestovního ruchu se zvýšily o 36,9% na 471,1 mld CNY.

Počet zahraničních turistů vzrostl o 19,0% na 109,04 milionu osob. Z těchto „zahraničních“ návštěvníků však bylo jen 16,93 mil. cizinců (růst 48,5% v roce 2004 není překvapivý kvůli epidemii SARS v roce 2003), ostatních 92,11 mil. osob bylo z Hongkongu, Macaa a Tchaj-wanu (růst 14,8%). Z celku zahraničních turistů jich 41,76 mil zůstalo alespoň jednu noc (růst 26,7%). Příjem peněz z mezinárodní turistiky dosáhl 25,7 mld USD, tedy o 47,9% více než v roce 2003. Celkem 28,85 mil. Číňanů vycestovalo za hranice, t.j o 42,7% více než v roce 2003, z toho 22,98 mil. ze soukromých důvodů (nárůst 55,2%); bylo to 79,7% z počtu osob vyjíždějících za hranice.

Za 10 měsíců roku 2005 uskutečnili čínští občané 25,76 mil. výjezdů do zahraničí (růst o 8,3%). Do konce října 2005 bylo schváleno 76 destinací (zemí a regionů) vhodných pro čínské turisty. Nejvíce čínští občané cestují do Asie. Dle World Tourism Organization se Čína stane do roku 2020 4. největším zdrojem turistů na světě, počítá s tím, že do

zahraničí vyjede každý rok 100 mil. osob. V období leden – říjen 2005 přijelo do ČLR 100 mil. turistů, což představuje růst proti stejnému období roku 2004 o 11,57%.

V roce 2005 vláda zvýšila limit na množství měny na osobu, které si mohou čínští občané vzít s sebou do zahraničí, na 20.000 CNY (2.470 USD). Dříve tato částka činila 6.000 CNY (740 USD).

Celkové výdaje v oblasti vědy a výzkumu v roce 2004 dosáhly 184,3 mld CNY, což je o 19,7% více než v předchozím roce a představuje 1,35% HDP (v roce 2003 bylo 1,30%). Z uvedené částky bylo 10,2 mld CNY použito na základní výzkum, v předchozím roce to bylo jen 8,6 mld CNY. Celkem bylo podáno 354 tisíc žádostí o patent od domácích a zahraničních žadatelů (růst o 14,7%), z nichž bylo 190 tisíc uznáno (růst 4,4%). Úspěšně bylo vypuštěno během roku osm družic.

Další zlepšení nastalo i v oblasti technických služeb, jakými jsou kontrola jakosti, normalizace a metrologie. Bylo nově vydáno či revidováno 893 národních norem (1653 v r. 2003), z toho je 458 nových (734 v r. 2003). V ČLR pracuje 18 983 institucí odpovědných za kontrolu jakosti vyráběného zboží včetně 263 národních inspekčních center (v roce 2003 to bylo 15 676 a 245). Pokud jde o zdravotní služby, koncem roku ČLR měla 277 tisíc zdravotnických zařízení, z toho 62 tisíc nemocnic s 3,0 mil. lůžek a 3000 institucí pro péči o matku a dítě. [16]

3.3 Finanční sektor

3.3.1 Státní rozpočet

Tabulka č.7: Vývoj výdajů a příjmů státního rozpočtu v mld CNY

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Příjmy	1338,0	1638,6	1890,4	2171,5	2635,6	2925,5
Výdaje	1587,9	1890,3	2205,3	2465,0	2836,1	3225,5
Deficit	-249,9	-251,7	-314,9	-293,5	-200,5	-300,0

Zdroj: [16] Dostupné z <<http://www.stats.gov.cn/tjsj/nds/2005/indexh.htm>>

V roce 2004 vzrostly příjmy státního rozpočtu meziročně o 21,4%, resp. o 464,1 mld CNY, na 2635,6 mld CNY a o 11,8% překročily plánovanou hodnotu. Výdaje se zvýšily oproti r. 2003 o 15,1%, resp. o 371,1 mld CNY, na 2836,1 mld CNY, což je o 5,9% více než s čím počítal návrh rozpočtu. Deficit se snížil o 31,7% a dosáhl hodnoty 200,5 mld CNY (2,5% HDP), tj. o 59,5% méně oproti předpokladu.

Příjmy centrálního rozpočtu dosáhly výše 1508,2 mld CNY. Z celkových výdajů centrálního rozpočtu 1827,4 mld CNY bylo 1037,9 mld CNY přerozděleno formou podpor a daňových úlev lokálním správám. Deficit centrálního rozpočtu byl 319,2 mld CNY.

Příjmy lokálních rozpočtů byly 2225,9 mld CNY (vč. podpor a daňových úlev z centrálního rozpočtu), výdaje 2107,1 mld CNY (vč. 60,5 mld CNY vrácených do centrálního rozpočtu). Deficit lokálních rozpočtů byl 118,8 mld CNY.

Při plnění rozpočtu v roce 2005 byl kladen důraz především na tyto úkoly:

- důsledně vybírat daně, cla a jiné poplatky, zároveň řádně využívat příjmy státního rozpočtu v zájmu dosažení lepších než plánovaných výsledků;
- řídit se vědeckými výhledy rozvoje s důrazem na některé dílčí cíle – zvýšení produkce obilí a příjmů obyvatel venkova, účinné přibrzdění nadměrného růstu investic v některých průmyslových odvětvích, podpora zaměstnanosti a rozvoj systému sociálního zabezpečení, zvýšení investic do vzdělání, vědy, kultury a zdravotní péče, posílení justice a orgánů veřejné bezpečnosti;
- pokračovat ve zlepšování ekonomického systému a v nastolených reformách státních podniků a finančních institucí, mechanismu rabatů exportních daní, výběru DPH;
- zpřísnit správu veřejných financí a patřičným způsobem upravit příslušnou legislativu.

Návrh státního rozpočtu na rok 2005 počítal s příjmy 2925,5 mld CNY, tj. s nárůstem 11% (289,9 mld CNY), a s výdaji 3225,5 mld CNY, tzn. zvýšení o 13,7% (389,4 mld CNY). Deficit 300 mld CNY je o 19,8 mld CNY menší v porovnání s plánem v uplynulém roce.

Po sedmi letech proaktivní fiskální politiky, jejímž záměrem bylo po asijské krizi podpořit domácí poptávku a stimulovat celkový ekonomický růst, vláda ohlásila, že začne důsledně uplatňovat restriktivní metodu nakládání s veřejnými financemi kvůli obavám z přehřívání ekonomiky a ze silících inflačních tlaků.

Výdaje by měly směřovat především na pomoc venkovským oblastem, podporu zaměstnanosti, pomoc vybraným regionům, realizaci reforem a investice do společenského rozvoje. Nízká efektivita realizovaných projektů a čerpání zdrojů na jiný než stanovený účel je však v místních podmínkách bohužel velmi častým jevem, který brzdí pokrok při řešení stávajících sociálních problémů.

Za 11 měsíců roku 2005 činily příjmy státního rozpočtu 2.894,2 mld. CNY (358,37 mld. USD), což představuje růst o 15,8%, výdaje v tomto období dosáhly hodnoty 2.532,6 mld. CNY (313,6 mld. USD) (růst o 17,3%). Za celý rok 2005 došlo ke snížení rozpočtového deficitu o 19,2 mld. CNY (2,4 mld. USD) na 300 mld. CNY (37 mld. USD). Poměr deficitu k HDP tak klesl na cca 2%. Dle plánu vlády pro rok 2006 dojde pravděpodobně opět ke snížení deficitu rozpočtu, a to cca o 5 mld. CNY (616,5 mil. USD). Na rok 2006 se odhadují investice do zdravotní péče ve venkovských oblastech, vzdělávání, rozvoje vědy a výstavby pro kulturní účely a ochranu životního prostředí na hodnotu 100 mld. CNY (12,3 mld. USD).

V lednu 2006 činil přebytek státního rozpočtu 164,31 mld. RMB (20,5 mld. USD). Vládní příjmy dosáhly 387,1 mld. RMB (48,21 mld. USD), růst o 24,7% a vládní výdaje 222,79 mld. RMB (27,7 mld. USD), růst o 43,2%.

V roce 2005 vydala vláda speciální obligace (special bonds) v hodnotě 80 mld. CNY (9,9 mld. USD), což bylo o 30 mld. CNY (3,7 mld. USD) méně. V roce 2006 vláda hodlá vydat o 20 mld. CNY (2,5 mld. USD) méně speciálních obligací (special bonds), poněvadž chce omezit investice do výstavby a určitých průmyslových oborů (ocel, cement). [16]

3.3.2 Platební bilance

Údaje o platební bilanci v členění běžném pro vyspělé země (na základě klasifikace a účetních metod MMF) se v ČLR začaly publikovat v materiálech vydávaných ústřední čínskou bankou až od roku 1999, a to ještě s časovou prodlevou, takže chybí historická návaznost. V podstatě lze považovat za relevantní údaje až od roku 2000; do této doby se čísla uveřejněná SAFE značně rozcházejí s těmi, které uvádí MMF.

Devizové rezervy (bez zlata) po celý rok 2004 rostly až na jeho konci dosáhly 609,9 mld USD, tzn. růst o 51,2% oproti roku 2003. Zlaté rezervy činily cca 3000 t. Obrovské zásoby přebytečného kapitálu Čína využívá např. k tomu, že nakupuje obligace amerického ministerstva financí.

Na konci roku 2005 celkové vklady ve finančních institucích činily 28.716,3 mld. CNY (3.555,8 mld. USD), z toho vklady podniků se podílely 33,5% (9.614,4 mld. CNY, 1.190,51 mld. USD) a vklady domácností 49,1% (14.105,1 mld. CNY, 1.746,6 mld. USD). Celkové půjčky dosáhly hodnoty 19.469 mld. CNY (2.410,8 mld. USD). [16]

3.3.3 Zahraniční zadluženost

Zahraniční dluh ČLR za rok 2004 dosáhl hodnoty 228,6 mld USD. Zahraniční dluh Číny se v roce 2004 v porovnání s rokem 2003 zvýšil o 35 mld. USD, tj. o 18,1%. Nejvíce se na tomto zvýšení podílely krátkodobé půjčky (z důvodu očekávaného zhodnocení domácí měny), které vzrostly o 27,3 mld USD a celkově tak dosáhly výše 104,3 mld USD. Relativní ukazatel poměru zahraničního dluhu k HDP činí cca 13,9% a poměr k vývozu představoval 38,5%. Celkově však dle mezinárodních standardů tyto ukazatele nepředstavují seriózní zatížení ekonomiky země.

V následující tabulce je uveden vývoj v roce 2005:

Tabulka č.8: Vývoj zahraniční zadluženosti

položka	jednotka	hodnota	období	změna
Celkový dluh	1 mld. RMB	627,9	1. - 11. 2005	-7%

Zdroj: [16] Dostupné z <<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2005/indexh.htm>>

Hlavními věřiteli Číny zůstávají Japonsko, Hong Kong, Tchajwan, Světová banka a Asijská rozvojová banka. [23]

3.3.4 Bankovní systém

3.3.4.1 Finanční a bankovní soustava

ČLR je v současné době tvořena cca 40 tisíci finančními institucemi. Dominantní postavení na trhu si udržují čtyři státní komerční banky - Industrial and Commercial Bank of China, Bank of China, China Construction Bank a Agricultural Bank of China, které kontrolují zhruba dvě třetiny všech bankovních aktiv v zemi, zaměstnávají dohromady 1,6 mil. lidí a mají 125 tis. poboček. Podnikání těchto bank je stále hodně vzdálené komerčnímu chování, což se projevuje mimo jiné tím, že tyto banky téměř neposkytují úvěry prosperujícímu a rychle rostoucímu privátnímu sektoru (1% jejich celkových úvěrů). Podíl špatných úvěrů je u těchto bankovních domů 30-50%.

Komerční banky začaly vznikat teprve v polovině osmdesátých let (některé s celostátní působností, některé pouze s regionální). Za jedinou skutečně privátní banku se považuje Mingsheng Bank (vznikla v roce 1995). V roce 1994 byly založeny ještě tři politické banky, které se specializují na rozvojové a jiné projekty centrální vlády. Čínský bankovní sektor dotváří venkovské a městské spořitelny. Speciální část tvoří zastoupení zahraničních bank.

Legislativní základ v této oblasti tvoří zákon o komerčních bankách „Commercial Bank Law“ z roku 1995. Podle této právní úpravy by se banky měly chovat „tržně“ a poskytovat půjčky jen za předpokladu minimalizace rizika. Praxe je však stále taková, že státní rada může bankám nařídít, aby poskytly úvěry na rozvojové programy strategického významu. Existují však i další zásahy do činnosti komerčních bank, jako např. centrální bankou pevně stanovené rozpětí úrokových sazeb (10% pod a 20% nad sazby PBC).

Centrální banka - The People's Bank of China (PBC) společně s ministerstvem financí jsou hlavní instituce, které dbají na dodržování měnové a finanční politiky. V dubnu 2003 byla vytvořena nová instituce China Banking Regulatory Commission, mající na starosti regulaci bankovního sektoru a dohled nad ním, jež byly do té doby v kompetenci PBC. People's Bank of China nese zodpovědnost za udržování cenové stability a za devizovou a kursovou politiku, ministerstvo financí má na starosti především přípravu státního rozpočtu, výběr daní atd. Devizové rezervy spravuje zvláštní úřad The State Administration of Foreign Exchange (SAFE).

Kvůli obavám z přehřívání ekonomiky rozhodla centrální banka (People's Bank of China) dne 28. října 2004 o zvýšení úrokových sazeb. Bylo to poprvé za téměř deset let; naposledy to bylo v červenci 1995. Úrokové sazby pro roční termínované vklady se zvyšují z 1,98 na 2,25% a pro půjčky se splatností jeden rok z 5,31 na 5,58%. Zvýšení je tedy 0,27 procentního bodu v obou případech. Je však pozoruhodné, že následně Státní rozvojová a reformní komise oznámila, že nízký preferenční úrok (jehož výše nebyla zveřejněna) pro půjčky bude dále zachován u exportní-importní banky China Exim Bank pro čínské investory v zahraničí u vládou podporovaných projektů. Jedná se hlavně o projekty získání surovin, dále výrobní závody, které mají napomoci domácímu exportu apod.

V roce 2004 byl zaznamenán rychlý rozvoj bankovních služeb. Výši vkladů a půjček koncem roku 2004 a růst proti roku 2003 ukazuje následující tabulka (včetně kont v zahraniční měně):

Tabulka č.9: Vývoj vkladů a půjček

	mld CNY	%
Vklady	25 318	15,3
z toho: podniků	8 944	16,4
obyvatel	12 620	14,0
z toho v CNY	11 956	15,4
Půjčky	18 857	14,4
z toho: krátkodobé	9 081	7,4
střednědobé a dlouhodobé	8 101	22,1

Zdroj: [16] Dostupné z <<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsjs/2005/indexh.htm>>

Vklady obyvatelstva rostly v mld CNY takto: 6433 v r. 2000, 7376 v r. 2001, 8691 v r. 2002, 10 362 v r. 2003 až na v tabulce uvedených 11 956 mld CNY v roce 2004. Pro doplnění lze dodat, že půjčky na individuální bydlení velmi rychle v posledních letech stoupají, a sice v roce 2004 o 432,7 mld na 1610,7 mld CNY (v roce 2003 to bylo 1178 mld CNY, v roce 2002 bylo 825,8 mld CNY). Celková aktiva bank dosáhla částky 31,5 trilion (nárůst o 13,6% oproti r. 2003).

Celková výše aktiv zahraničních bank působících v Číně dosáhla v loňském roce 65,9mld USD, což představuje 1,8% celkových aktiv v čínském bankovním sektoru. Celková výše úvěrů poskytnutých zahraničními bankami dosáhla 31,5mld USD, poměr NPL 1,3%. Podle harmonogramu vstupu do WTO, Čína se zavázala uvolnit všechna omezení pro zahraniční banky koncem roku 2006. Obecně se očekává, že tato skutečnost ještě více zvýrazní rodící se konkurenční vztah mezi domácími a zahraničními bankami, například v boji o bonitní klienty, ale také v boji o kvalifikované a zkušené pracovníky na bankovním trhu.

Koncem roku 2004 založily zahraniční banky v Číně více než 200 útvarů (včetně reprezentačních kanceláří, poboček, zastoupení apod.). Celkem 150 takových útvarů obdrželo podnikatelskou licenci pro podnikání v RMB, z toho 61 útvarů licenci pro RMB servis pro čínské podniky. Zahraniční banky disponující příslušným povolením mohou od prosince 2003 poskytovat služby v CNY, kromě cizinců a firem se zahraniční kapitálovou účastí, též čínským firmám; čínským občanům/ fyzickým osobám až od roku 2006.

Reforma finančního systému představuje jeden ze základních pilířů dalšího rozvoje čínské ekonomiky. Původní záměr počítal s tím, že se podaří v letech 1996 - 2000 postupně reorganizovat oblast bankovníctví tak, aby odpovídala měnícím se ekonomickým podmínkám. Původní časový limit na přestavbu bankovního systému se ukázal jako příliš krátký a je jasné, že reforma v tomto odvětví bude pokračovat ještě několik let. Zvláště přizpůsobení se pravidlům WTO a mezinárodním standardům nebude v této sféře snadnou záležitostí.

Se vstupem do WTO se Čína zavázala otevřít finanční služby a přijmout tyto principy:

- rozvoj devizových služeb zahraničních bank;
- pro zahraniční banky postupná liberalizace služeb poskytovaných v domácí měně;
- uvolnění operativního a finančního leasingu.

V této souvislosti vydala 1. února 2002 centrální banka pravidla „Regulations Governing Foreign Financial Institutions“, která by měla zajistit naplnění výše uvedených závazků.

Hlavní problémy vyplývající z nových pravidel pro zahraniční banky jsou:

- výše požadovaného kapitálu pro obdržení bankovní licence, která se pohybuje podle rozsahu poskytovaných služeb od 100 mil. CNY (12,1 mil. USD) do 500 mil. CNY (60 mil. USD; do prosince 2003 dokonce 72,5 mil. USD);
- požadavek na 8% podíl kapitálu v CNY;
- finanční náročnost kapitálového krytí zahraničních bank v místní měně;
- vysoká požadovaná likvidita zahraničních bank – 25%;
- omezení pro služby poskytované zahraničními bankami tuzemcům v cizí měně, které vychází z nutnosti schvalování každého nového devizového účtu příslušnými státními úřady;
- restrikce na poskytování některých bankovních služeb pouze státními bankami (např. vedení devizových účtů pro státní podniky, čerpání zahraničního úvěru aj.);
- postavení reprezentačních kanceláří, kterým by mělo být umožněno též zastupování poboček, resp. dceřiných společností příslušné banky;
- nerovné podmínky pro zahraniční a domácí banky v otázce možnosti jištění CNY úvěrů devizovými vklady;
- omezení financování obchodů (kvóty na cizí měnu pro dovozce) a zákaz provádění směny deviz na CNY získaných z vývozu;
- pevně stanovené úročení devizových vkladů. Volně mohou být tvořeny úroky až u vkladů nad 3 mil. USD;
- vysoké požadavky na minimální kapitál leasingových společností, regulované leasingové koeficienty, limitované finanční zdroje pro leasing;
- možnost otevřít pouze jednu pobočku ročně. [4]

3.3.4.2 Pojištění

Základní pravidla a podmínky fungování pojišťovacího trhu v Číně určuje National Insurance Law, který platí od října 1995 a jeho novelizovaná verze od 1.1. 2003.

Novela zákona dává pojišťovnám větší volnost při stanovení většiny pojistných sazeb, při nakládání s vlastními aktivy; dále ruší nutnost oddělení majetkového pojištění od ostatních pojistných produktů. Dohled nad dodržováním zákona a nad fungováním trhu zajišťuje od listopadu 1998 (do té doby tuto funkci vykonávala centrální banka) vrcholný kontrolní orgán China Insurance Regulatory Commission (CIRC). Jejím úkolem je, mimo jiné,

adaptace sektoru na pravidla WTO během dohodnutého tříletého přechodného období, které běží od vstupu Číny do této organizace.

Pojištění a s ním spojené služby jsou v Číně zatím relativně málo rozvinuté, potenciál růstu trhu je stále obrovský, což dokládá i vývoj v tomto sektoru v roce 2004. Celková výše pojistného dosáhla 432mld CNY, což představuje nárůst o 11,3% v porovnání s rokem 2003. Z toho objem pojistného u životního pojištění představuje 323mld CNY (88% individuální pojištění, 8% zdravotní a 4% úrazové pojištění), což znamená zvýšení 7,2% oproti předchozímu roku. Výše pojistného u neživotního pojištění dosáhla 109mld CNY, což znamená meziroční nárůst 25% (především díky pojištění motorových vozidel). Pojišťovny vyplatily odškodné ve výši 100,4 mld CNY, z toho v rámci životního pojištění 30,8 mld CNY, zdravotního a úrazového pojištění 12,9 mld CNY, a 56,8 mld CNY v oblasti pojištění majetku.

V oblasti životního pojištění nadále zůstává největším hráčem na trhu China Life s tržním podílem 46,5% (nárůst oproti roku 2003 ve výši 2%). Hlavní výhodou China Life je mohutná distribuční síť a velké množství agentů. Podíl zahraničních pojišťoven na trhu je stále minimální. Celkový nárůst pojistného v této oblasti pro všechny zahraniční pojišťovny působící na čínském trhu znamenal pouze 0,5%.

V případě neživotního pojištění má největší tržní podíl People's Insurance Co. of China (PICC byla až do roku 1986 jedinou společností v Číně nabízející pojištění) a to i přes jeho pokles o 7%. Důvod je jednak v pečlivějším posuzování pojistných smluv a lepší interní kontrole, která vede k větší selekci uzavřených pojistek, jednak ve větším tlaku ze strany konkurence v podobě menších pojišťoven.

Přehled tržních podílů:

<u>Životní pojištění:</u>	<u>Rok 2003</u>	<u>Rok 2004</u>	<u>Nárůst</u>
China Life	44,7%	46,5%	+1,8%
Ping An	19,7%	17,5	-2,7%
China Pacific	12,6%	10,8%	-1,8%
Další domácí pojišťovny	20,9%	23,1%	+2,2%
Zahraniční pojišťovny	2,0%	2,5%	+0,5%

Neživotní pojištění:	Rok 2003	Rok 2004	Nárůst
PICC	66,8%	59,9%	-6,9%
Ping An	9,8%	9,8%	0%
China Pacific	12,4%	13,1%	+0,7%
Další domácí pojišťovny	10,0%	16,1%	+6,1%
Zahraniční pojišťovny	1,1%	1,1%	+0%

AIIG byla první zahraniční pojišťovnou, která v roce 1992 získala povolení k činnosti na čínském trhu. Nyní v Číně funguje zhruba 40 cizích firem poskytujících pojišťovací služby. Důležitým momentem jsou kapitálové vstupy zahraničních subjektů do domácích pojišťoven. Jednou z hlavních motivací pro zahraniční investory je využití distribuční sítě domácího partnera. Naopak čínská strana toto vítá jako možnost přístupu ke kapitálu a zejména pak k modernímu know-how, sofistikovaným produktům a způsobům řízení. Následující tabulka uvádí přehled několika významných domácích pojišťoven a zahraničního podílu v nich:

Domácí pojišťovna	Zahraniční partner	Podíl
Ping An	Morgan Stanley / Goldman Sachs	23,74%
China Pacific Property	Carlyle Group	25%
New China Life	konsorcium investorů	24,9%
Taikang Life	konsorcium investorů	25%
Huatai Insurance	ACE Limited	22,13%

Omezení a míra regulace v oblasti pojišřovnictví postupně klesají, což je dáno závazky Číny po vstupu do WTO. Jednou z posledních výrazných změn v tomto smyslu je možnost pro zahraniční pojišťovny poskytovat skupinové pojištění.

V roce 2005 dosáhly aktiva pojišťoven hodnoty 1,5 bil. CNY (187 mld. USD), což představuje růst o 27%. Čínské pojišťovny vybraly dohromady na pojistném částku 492,7 mld. CNY (60,8 mld. USD), v porovnání s rokem 2004 to představuje nárůst o 14%, z toho:

- za úrazové a majetkové pojištění 122,9 mld CNY (15,2 mld. USD), růst o 12,9%,
- za životní pojištění 324,4 mld. CNY (40 mld. USD), růst o 16,6%.

Zemědělské pojišťovny vybraly na pojistkách 730 mil. CNY (90 mil. USD) o 84,26% více. Podíl zahraničních pojišťoven na pojistném trhu Číny roste a nyní činí 6,9%. [16]

3.4 Zahraniční obchod

3.4.1 Obchodní bilance

Růst zahraničního obchodu a vysoké pozitivní saldo v posledních 5 letech představovalo silnou stránku čínské ekonomiky. Objem zahraničního obchodu vzrostl z 474 mld USD v roce 2000 na 1 155 mld USD v roce 2004. Vývoj za posledních 5 let je v následující tabulce:

Tabulka č.10: Vývoj obchodní bilance

v mil. USD

Rok	Obrat	Export	Import	Saldo
2004	1 154 792	593 369	561 423	31 946
2003	851 207	438 371	412 836	25 534
2002	620 766	325 596	295 170	30 426
2001	509 651	266 098	243 553	22 545
2000	474 297	249 203	225 094	24 109

Zdroj: [23] Dostupné z <<http://china.org.cn/e-company/06-01-15/page051118.htm/>>

V roce 2004 byly výsledky pro ČLR velmi příznivé, proti roku 2003 došlo k velkému zvýšení v hlavních ukazatelích:

- X obrat vzrostl o 35,7% z 851 mld USD na 1 155 mld USD;
- X import vzrostl o 36 % z 413 mld na 561 mld USD;
- X export vzrostl o 35,4% z 438 mld USD na 593 mld USD.

V roce 2004 se zvýšilo kladné saldo o 6 mld USD na 32 mld USD. Pokud jde o hlavní obchodní partnery Číny, tak pozitivní výsledek dosáhla ČLR s USA, EU, zápornou bilancí má s Ruskem a s asijskými sousedy: Japonskem, Jižní Koreou a Tchaj-wanem.

Z hlediska vlastnické struktury čínských podniků je možno pro zahraniční obchod uvést následující údaje (procenta představují růst proti roku 2003):

Tabulka č.11: Podíl podniků na zahr. obchodu dle vlastnické struktury

2004	Vývoz z ČLR		Dovoz do ČLR	
	mld USD	%	mld USD	%
Státní podniky	153,6	11,4	176,5	23,9
Zahraničně investované pod.	338,6	40,9	324,6	40,0
Kolektivní podniky	31,8	26,5	17,7	33,9
Ostatní	69,4	99,0	42,7	69,3
Celkem	593,4	35,4	561,4	36,0

Zdroj: [23] Dostupné z: <<http://china.org.cn/e-company/06-01-15/page051118.htm/>>

Pokud se týče podílu státních podniků na celkovém obratu zahraničního obchodu ČLR, pak pokračovala tendence jeho snižování. Tento podíl představoval v roce 2004 již jen 28,6% (ve vývozu 25,9%), zatímco v roce 2003 to bylo 33,0% (ve vývozu jen 31,5%), a v roce 2000 ještě 46,8%. Podíl podniků se zahraniční kapitálovou účastí vzrostl z úrovně cca 53%, kterou dosáhl již v letech 2003 a 2002, na 57,4% v roce 2004. Jedná se o růstový trend z úrovně 48,0% v roce 2000. Na celkovém obratu zahraničního obchodu ČLR se obě tyto skupiny podniků podílely celkem 86% (v roce 2003 bylo 88,4%, v roce 2002 to bylo 91,4%, v roce 2001 bylo 93,3% a v roce 2000 cca 95%). Úbytek souvisí s růstem síly soukromých podniků, které jsou zahrnuty do kategorie „ostatní“.

Mezi podniky se zahraniční investicí patří k nejdynamičtějším ty, které jsou plně vlastněny zahraniční společností; tyto podniky zvýšily export proti roku 2003 o 46,7%, zatímco joint ventures s finanční spoluúčastí o 35,3% a s výrobní spoluúčastí pouze o 11,5%. Největší nárůst exportu na téměř dvojnásobek hodnoty roku 2003 však vykazují soukromé čínské podniky.

Dle statistik čínské celní správy obrat zahraničního obchodu ČLR v roce 2005 meziročně vzrostl o 23,2% na 1,42 biliónů USD v roce 2005 (3. pozice na světě, hodnota se téměř

ztrojnásobila proti roku 2001). Čínský vývoz dosáhl 772 mld. USD (růst o 28,4%) a dovoz do Číny dosáhl 660,1 mld. USD (růst o 17,6%). Dynamika vývozu převyšuje dynamiku dovozu a přispívá tak k vysokému obchodnímu přebytku ČLR. Přebytek obchodní bilance se stále zvyšuje a proti roku 2004 se hodnota ztrojnásobila na rekordních 102 mld. USD (v roce 2004 „pouhých“ 32 mld. USD).

Největšími obchodními partnery jsou EU (poprvé teprve v roce 2005), USA, Japonsko, Jižní Korea. Nejvýznamnějšími vývozními komoditami jsou přístroje na automatické zpracování dat a jejich části, oděvy a oděvní doplňky, textilní příze a vlákna. Mezi nejvýznamnější dovozní komodity patří elektronické integrované obvody, ropa, válcovaná ocel.

EU s hodnotou vzájemného zahraničního obchodu 217,3 mld. USD za rok 2005 (růst o 22,6% proti roku 2004) je největším obchodním partnerem Číny (Čína je 2. největším obchodním partnerem EU). Vývoz z ČLR do EU činil 143,7 mld. USD (růst o 34,1%) a dovoz z EU do ČLR 73,6 mld. USD (růst o 5%), obchodní přebytek ve prospěch ČLR dosáhl 70,1 mld. USD ve srovnání s 37 mld. USD za rok 2004. Komoditní struktura zahraničního obchodu mezi Čínou a EU je velice široká od výrobků s nízkou přidanou hodnotou (suroviny, textil, zemědělské výrobky) až po elektromechanické a hi-tech výrobky. Čínský vývoz hi-tech výrobků do EU významně roste (hlavní vývozní položky zahrnují počítače a jejich části, elektrické výrobky, telekomunikační zařízení a jejich části).

USA jsou 2. největším obchodním partnerem Číny s obratem 211,6 mld. USD, což představuje růst proti předchozímu roku o 24,8%. Vývoz z Číny do USA vzrostl o 30,4% na 162,9 mld. USD, dovoz z USA zaznamenal nárůst o 9,1% na 48,7 mld. USD. Přebytek obchodní bilance Číny s USA činí 114,2 mld., hodnota je o více než 30 mld. USD vyšší než v roce 2004.

Obrat zahraničního obchodu vzrostl o 26,8% na 120,5 mld. USD v lednu 2006. Vývoz zaznamenal růst o 28,1% na hodnotu téměř 65 mld. USD a dovoz vzrostl o 25,4% na 55,5 mld. USD. Bilance zahraničního obchodu byla opět přebytková v hodnotě 9,5 mld. USD, v únoru přebytek klesl na 2,45 mld. USD (dovoz v únoru vzrostl o 30%, zatímco export jen o 22%). 57% z čínských vývozů v lednu 2006 bylo uskutečněno zahraničními firmami. [16]

3.4.2 Teritoriální struktura

Z hlediska výše obratu v roce 2004 je pořadí zemí, u kterých přesáhl obrat 10 mld USD, následující: EU, USA, Japonsko, Korejská republika, Tchaj-wan, Singapur, Malajsie, Rusko, Austrálie, Thajsko, Kanada, Indie, Indonésie, Brazílie, Filipíny. Proti roku 2003 je významná změna na prvních třech místech, kdy pořadí tehdy bylo Japonsko, USA, EU. Evropská unie se tedy stala podle ukazatele obchodního obratu nejdůležitější partner Číny, což má přirozeně i své politické důsledky. Další změnou je to, že nad zvolenou hranici 10 mld USD bylo v roce 2003 jen 12 států a v roce 2004 se nad ní dostal obchod s Indií, Brazílií a Filipínami. Podle čínských statistik měla Čína kladné saldo se svými dvěma největšími partnery, a sice s EU 37 mld USD a s USA 80 mld USD.

Velká část exportu Číny jde přes Hongkong, který je ve statistikách ČLR vykazován odděleně, a tím dochází ke zkreslení výše skutečného čínského exportu např. do Evropy. Podle zveřejněné statistiky dosáhl obrat s Hongkongem úrovně 113 mld USD, přičemž export představoval 101 mld a import pouze 12 mld USD (tedy saldo 89 mld USD).

Následující tabulka ukazuje údaje za celý rok 2005 pro nejdůležitější čínské obchodní partnery a vybrané země (seřazeno podle výše obratu): [16]

Tabulka č.12: Nejdůležitější obchodní partneri

V mil. USD	Obrat	Vývoz	Dovoz	Saldo
EU	217 307	143 711	73 595	70 116
USA	211 625	162 899	48 726	114 173
Japonsko	184 443	83 992	100 451	-16 459
Hongkong	136 708	124 481	12 227	112 254
Jižní Korea	111 931	35 109	76 821	-41 712
Tchaj-wan	91 234	16 549	74 684	-58 135
Německo	63 251	32 527	30 724	1 803
Malajsie	30 703	10 606	20 096	- 9 490
Rusko	29 103	13 212	15 890	- 2 678
Nizozemí	28 802	25 876	2 925	22 951
Austrálie	27 248	11 061	16 186	-5 125
Vel. Británie	24 503	18 977	5 526	13 451

Thajsko	21 812	7 820	13 991	- 6 171
Francie	20 649	11 640	9 009	2 631
Kanada	19 165	11 653	7 511	4 142

Zdroj: [16] Dostupné z <<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2005/indexh.htm>>

Jak je z tabulky vidět, Čína má podle svých statistik největší kladné saldo s USA a Evropskou unií. Hodnota vývozu do Hongkongu je také vysoká, ale přes něj zboží dále proudí do ostatních států, takže skutečný tok zboží do USA a EU je větší než uvedené údaje.

Čínský export meziročně vzrostl zejména do Ruska, Nizozemí a Austrálie (údaje jsou nad 30%). V následující tabulce je uvedena komoditní struktura zahraničního obchodu ČLR za rok 2005.

Tabulka č.13: Komoditní struktura zahr. obchodu

2005	Vývoz z ČLR		Dovoz do ČLR	
	mld USD	%	mld USD	%
Potraviny a živá zvířata	22,481	19,2	9,388	2,6
Nápoje a tabák	1,183	-2,5	0,782	42,8
Surové materiály	7,485	28,1	70,212	26,8
Nerostná paliva a maziva	17,621	21,7	63,956	33,3
Oleje a tuky	0,267	80,8	3,370	- 20,0
Chemikálie	35,772	35,7	77,741	18,7
Tržní výrobky	129,126	28,3	81,159	9,7
Stroje, dopr. prostředky	352,261	31,3	290,627	14,9
Různé výrobky	194,191	24,2	60,871	21,4
Nezatříděné komodity	1,608	44,6	2,007	31,4

Zdroj: [16] Dostupné z <<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2005/indexh.htm>>

I pro rok 2005 platí, že v peněžním vyjádření nad vývozem převažuje dovoz surového materiálu, nerostných paliv a chemikálií. Nadále pak převažuje vývoz tržních výrobků, strojů a dopravních prostředků a různých výrobků nad jejich dovozem. [16]

3.4.3 Celní režim a netarifní překážky obchodu

Celní poplatky jsou rozděleny v podstatě do dvou kategorií, všeobecné a smluvní (preferenční), přičemž všeobecné poplatky jsou uplatňovány na zboží ze zemí, s nimiž ČLR nemá celní náležitosti upraveny smluvně (neposkytuje jim doložku nejvyšších výhod). Pro úplnost je třeba dodat, že v celním sazebníku existuje ještě třetí kategorie, se sníženými sazbami, a ta se týká účastníků tzv. Bankogské dohody. Nižší cla mají mít i některé africké země. Celní poplatky vybírá Generální správa cel spolu s daní z přidané hodnoty, která činí 17 % (v případě některých zemědělských výrobků aj. zboží nutné potřeby činí sazba VAT 13 %), jinak je účastník celního řízení zatěžován pokutou ve výši 0,1 % z deklarované částky denně.

Od 1. ledna 2005 ČLR ve shodě se svým závazkem ve WTO opět snížila cla. Podle Ministerstva financí ČLR všeobecná úroveň celních sazeb by měla klesnout z 10,4% na 9,9%. Více jak 900 produktů by mělo být zbaveno cla úplně. Rok 2005 byl poslední, kdy Čína měla snížit cla podle svého závazku (s menšími výjimkami, na auta bude 25% od 1.6.2006). Podrobněji lze uvést, že průměrné dovozní clo:

- u zemědělských produktů klesne z 15,6% na 15,3%;
- u průmyslových výrobků z 9,5% na 9,1%;
- u vybraných položek je: 6,9% u chemikálií, 8,0% u strojů, 9,1% u elektronických výrobků, 11,4% u textilních výrobků, 30% u osobních aut (u nich spolu s daní s přidané hodnoty a spotřební daní je však zatížení cca 65%).

Celní hodnota zboží se stanovuje na základě ceny CIF. Pokud má celnice pochybnosti o správnosti ceny předkládané deklarantem, může ji odmítnout a uplatnit cenu stejného nebo podobného zboží dováženého ze stejné země nebo oblasti. Tento postup bývá dosti častý.

Dovoz do ČLR je spojen s řadou netarifních obchodních opatření, která zahrnují kvóty a dovozní licence na dovoz strojů, automobilů (platilo v roce 2004, od 1.1.2005 zrušeno), elektroniky, obilí, hnojiv, chemikálií, výrobků z gumy, atd. Celkově je pro účely těchto obchodně-politických opatření rozděleno dovozní zboží na dvě základní kategorie: general commodities a machinery and electronic products. Dovozní licence se přitom vydávají na různých úrovních dle kategorizace zboží (úroveň centrální – Ministerstvo obchodu, provinční a úroveň podřízená ministerstvu - zvláštní úřady). Dalším opatřením

znesnadňujícím dovoz jsou inspekční osvědčení vyžadovaná např. u válcované oceli, ocelových ingotů, neželezných kovů, umělých hmot, kosmetiky, papíru a ovoce. Výjimky a celá řada dílčích předpisů snižují průhlednost čínského celního systému. Lze konstatovat, že v roce 2004 opět zesílila snaha brzdit dovoz do Číny pomocí až nesmyslných požadavků z hlediska certifikace a osvědčení o nezávadnosti.

Počet kvót a licencí se postupně snižuje. V roce 2001 se v souvislosti s členstvím ve WTO zrušily licence u 14 kategorií zboží, postupně další, takže od 1. ledna 2005 kvóty jsou v platnosti u:

- 10 druhů zemědělských produktů včetně pšenice, sojového oleje;
- tři druhů chemických hnojiv (týká se čpavku a těch, co obsahují fosfor).

Zvláštní cla by měla být uplatněna od 1.1.2005 u některých produktů jako je zmrazené kuřecí maso, pivo a fotoaparáty.

S odvoláním na plnění závazků Číny vůči WTO bylo rozhodnuto o sjednocení povinné inspekce zboží dováženého i z domácí produkce - CCEE a bezpečnostní certifikace dováženého zboží - CCIB do nového systému nazvaného Compulsory Product Certification System (CPCS). Výrobky, na něž se nová pravidla vztahují, musí mít osvědčení China Compulsory Certificate (CCC). Organizace odpovědné za přechod na CPCS a za jeho následné uplatňování jsou State General Administration for Quality Supervision and Inspection and Quarantine (AQSIQ/ a Certification and Accreditation Administration).

Bezcelně je možné do Číny dovézt zboží určené pro prezentaci na výstavách, veletrzích či jako vzorek pro obchodní jednání. Podmínkou je, že musí být do 3 měsíců vyvezeno zpět. Pokud dojde k jeho prodeji nebo darování za účelem reklamy, vztahuje se na něj dodatečná celní povinnost. Neřešeným problémem je zatím dovoz prototypu pro např. zahraničně vlastněnou firmu za účelem dalšího vývoje v této firmě.

Zakázaný je dovoz zbraní, munice, výbušnin, cenných papírů, tiskovin, magnetických medií, fotografií poškozujících politické, ekonomické, kulturní a morální zájmy země, jedů, drog, nemocných zvířat, rostlin, jídla, léků a čínské měny. V roce 1999 byl čínskými ústředními orgány rovněž schválen seznam zboží, které je zakázáno či jsou na ně uvalena omezení při dovozu za účelem dalšího zpracování (knihy a časopisy ze second

handu, průmyslové odpady obsahující škodlivé látky, second hand motocykly, auta a jejich komponenty, některé chemikálie, zemědělské položky, některé druhy ocelářských výrobků, textilních tkanin aj. [5]

3.4.4 Kontrola vývozu

Pokud jde o vývoz, existuje seznam položek zboží, které se nesmí vyvážet. Patří do něj např. měď, platina, speciální chemikálie, umělecké předměty, položky, jejichž vývoz je zakázán na základě mezinárodních smluv. U tiskovin, filmů a fotografií je zakázán vývoz materiálů ohrožujících státní tajemství ČLR.

Na řadu položek je třeba získat vývozní povolení (licenci), které vystavuje Ministerstvo obchodu ČLR. Určitá část exportu je rovněž vystavena tzv. vývozním kvótám, resp. množstevním omezením (např. důležité zemědělské suroviny). Kvóty se přitom rozdělují do dvou základních kategorií: pasivní kvóty, které se týkají zboží, jež je omezeno dovozními režimy cizích zemí, nebo u nějž omezení vyplývají z mezivládních ujednání; druhou skupinu tvoří tzv. export quota bidding. Do této skupiny spadá především zboží vyvážené ve velkých množstvích nebo položky, jež jsou exportovány velkým počtem firemních subjektů a které jsou citlivé na mezinárodním trhu.

Pokud se týká čínského exportu, existují rovněž v menším rozsahu tzv. vývozní cla. Celní zákoník platný od 1. ledna 2005 obsahuje přehled exportních cel, která zatěžují jen vývoz surovin resp. polotovarů, co Čína potřebuje pro vlastní výrobu. Podle užívaného harmonizovaného systému je zde 37 položek v osmimístném kódu, nevyskytují se žádné finální výrobky.

K výše uvedenému seznamu byl přidán „Seznam dočasných celních sazeb na exportovaný textil“, který obsahuje 148 položek s clem 0,2 či 0,3 CNY, v jednom případě 05, CNY na kus (resp. jednotku). Toto opatření nemohlo zabránit významnému zvýšení exportu textilu, proto USA a EU začaly připravovat protiopatření. USA zvolily cestu kvót, EU chtěla přesně podle pravidel WTO zavést ochranná opatření. Dne 10. června 2005 byla dosažena dohoda mezi EU a ČLR o omezení exportu, která je považována za výhodnou pro obě strany. Růst exportu bude omezen v 10 kategoriích z 35, které byly

liberalizovány od 1.1.2005, a sice mezi 8% až 12,5% pro roky 2005, 2006 a 2007. Opatření nabylo platnost od 11. června 2005.

V zahraničí hojně diskutovanou otázkou zůstává systém daňové refundace vývozních rabatů, který se týká přesně specifikovaných druhů komodit. Od 1.5.2005 tak zvýhodnění 17% daňové refundace budou mít nově integrované obvody, zařízení pro mobilní přenos a některé typy počítačů. Naopak, zvýhodnění bude zrušeno u 17 kategorií zboží, která jsou nedostatková v Číně, jako je elektrolytický hliník, slitiny železa, feromangan, ferosilicium neválcované a nekované hliníkové slitiny atd.

Vývozní dokumentaci tvoří celní prohlášení, vývozní povolení (pokud je požadováno) a inspekční osvědčení (totéž).[18]

3.4.5 Ochrana domácího trhu

Čína splnila většinu svých závazků přijatých při vstupu do WTO a při posouzení každoroční zprávy o činnosti v Ženevě toto bylo konstatováno. To znamená, že došlo ke snížení cel a odstranění některých netarifních překážek obchodu apod. (procedura přidělování kvót zůstává však stále netransparentní). Na druhé straně ČLR toto kompenzuje zejména těmito způsoby:

- a) vyžádáním nově různých certifikací o nezávadnosti výrobků;
- b) vyžádáním nových podmínek pro vstup na čínský trh;
- c) zesíleným využíváním prostředků v oblasti antidumpingu;
- d) vyžádání schválení pro vstup na trh jen od zahraničních firem.

Uvedené nástroje často vyvolávají obavy o jejich opodstatněnosti a v některých případech jsou zjevně nekorektní. Některá opatření přitom nejsou jen na ochranu domácího trhu, ale zřejmě jsou i motivována snahou přimět jiné státy (také EU) k odstranění jejich zákazu, např. na dovoz drůbeže z Číny.

ad a) Pokud jde o certifikaci výrobků, jedná se o velmi účinný a nesnadno překonávatelný nástroj ochrany domácího trhu. Předání dokumentace příslušnému čínskému úřadu často znamená i odkrytí know-how, což je v případě Číny, nerespektující ochranu duševního vlastnictví, značně nebezpečné. Procedura je časově i finančně nákladná, někdy je

vyžadována inspekce čínských pracovníků na místě, což znamená výlet do Evropy na náklad hostitele. EU se snaží, aby Čína uznávala certifikace vydané mezinárodně uznávanými institucemi.

ad b) Závažným příkladem je situace ve stavebnictví. Vyhlášky o stavebnictví v ČLR v podstatě znemožnily pro zahraniční firmy vstoupit nově na trh a pak získat kontrakt. Čínská strana slibovala záležitost řešit, ale neudělala nic, takže evropské firmy působí vlastně nelegálně v Číně. Z tohoto důvodu ani čínští zákazníci s těmito firmami nechtějí jednat.

ad c) Pokud jde o antidumpingová řízení, jedná se o nástroj, který začala Čína aktivněji v využívat. Jestliže čínské společnosti se cítí postiženy, podají podnět Ministerstvu obchodu a to na základě Nařízení o antidumpingu ČLR od data podání žádosti začne zkoumat stupeň dumpingu v zemích původu a poškození čínských firem. Antidumpingová řízení trvají většinou méně než jeden rok, mohou být však prodloužena o půl roku. Od vstupu do WTO do konce roku 2004 ČLR iniciovala 10 antidumpingových případů proti EU jako celku nebo proti členskému státu EU. Z těchto případů 3 vyústily v definitivní opatření, u tří byly koncem roku přijata dočasná opatření a zbývající 4 byly v šetření. ČLR je obzvláště aktivní v chemické oblasti.

ad d) Příkladem pro takové jednání může být kosmetika. Pokud zahraniční firma chce na trh uvést nový výrobek, musí na rozdíl od domácích výrobců žádat nejdříve schválení Ministerstva zdravotnictví ČLR, což znamená časový odklad a finanční náklad (je uváděno 1300 až 3200 USD). [25]

3.4.6 Zóny volného obchodu

V Číně je zřízena celá řada zón volného obchodu jak v ekonomicky prosperující pobřežní oblasti, tak i ve vnitrozemí. Jejich základním cílem je přilákat zahraniční investory a tím vytvářet podmínky pro prosperitu regionu. Často podléhají provinční vládě.

3.5 Investiční klima

3.5.1 Podmínky vstupu zahraničního kapitálu

Podle pravidel upravujících podmínky investování „Regulations for Guiding the Direction of Foreign Investment“, které platí od 1. dubna 2002 a nahrazují předpisy z roku 1995, existují čtyři kategorie oborů pro zahraniční investice:

- 1) zakázané
- 2) s omezením
- 3) povolené
- 4) podporované.

Pro zahraniční zájemce nepřipadá v úvahu podnikat v Číně např. ve výrobě filmů, TV vysílání, strategických vojenských projektech, kontrole leteckého provozu, provozování heren aj. Zařazení projektu do určité skupiny však nemusí být zcela striktní, např. z „Povolených“ do „Podporovaných“ může být převeden záměr, jenž počítá s vývozem 100% budoucí produkce; obdobně, pokud 70% výstupů bude exportováno, lze změnit kategorii „S omezením“ za „Povolenou“.

Se vstupem do WTO se Čína zavázala k postupnému uvolnění některých, z hlediska zahraničních investic, strategických oblastí – bankovníctví, telekomunikace, maloobchod, velkoobchod a distribuce.

Potenciální investoři mohou realizovat své záměry v Číně založením třech druhů společností:

- a) plně vlastněná zahraničním subjektem - není omezena minimální ani maximální výše vloženého kapitálu. Pokud je vklad splácen ve splátkách, musí být splacen do tří let, přičemž první splátka, která činí minimálně 15 % celkové částky, musí být zaplacená do 90 dnů od vystavení povolení k činnosti;
- b) Equity Joint Venture - společný podnik, kde práva a povinnosti odpovídají podílu jednotlivých společníků; minimální podíl zahraničního investora musí být alespoň 25%, horní hranice neexistuje;
- c) Contractual Joint Venture – společný podnik, který zpravidla vzniká na kratší dobu nebo při investicích typu BOT; na rozdíl od a) i b) není vyžadována registrace jako

právnícká osoba; zisky nemusí být rozděleny podle podílů; minimální podíl zahraničního investora je stejný jako u b).

Prodej resp. nákup licencí a know-how je v ČLR běžný a představuje jednu z forem, jak proniknout na čínský trh. Čína volá stále častěji po nákupu moderních technologií s vysokou výrobní náročností. Předmětem jejího zájmu jsou především USA, od nichž Čína požaduje prodej těchto technologií v zájmu vyrovnání deficitu USA v obchodní bilanci s ČLR. USA se pochopitelně zdráhají v obavách ze zneužití autorských práv i z důvodů možnosti zneužití moderních technologií pro vojenské účely. [24]

3.5.2 Přímé zahraniční investice v teritoriu

Přích přímých zahraničních investic(PZI) dosahuje od 90. let úctyhodné výše. V letech 1985-92 byla průměrná roční hodnota PZI v Číně 3,9 mld USD, v letech 1993-2000 již 38 mld USD. V uplynulém roce dosáhly PZI opět rekordní úrovně, když se jejich přích zvýšil o 13,3% v porovnání s rokem 2003. Nebylo naplněno očekávání v podobě 70 mld USD, nicméně Čína je za USA hlavním příjemcem v objemu získaných zahraničních investic.

V roce 2004 bylo schváleno 43 664 nových projektů, což reprezentuje zvýšení o 6,4% v porovnání s předchozím rokem. Hodnota nasmlouvaných PZI se zvýšila o 33,4% na 153,5 mld USD. Ke konci roku 2004 bylo registrováno 508 941 společností se zahraničním kapitálovou účastí, s celkově nasmlouvanými investicemi ve výši 1096,6 mld USD, z čehož bylo reálně využito 562,1 mld USD. Čína zaznamenala největší přích investic z těchto deseti zemí: Hongkongu, Britských Panenských ostrovů, Korejské republiky, Japonska, USA, Tchajwanu, Kajmanských ostrovů, Singapuru, Západní Samoy, a Německa. Jmenované země měly podíl 84% na skutečně použitých PZI v roce 2004. Mezi 10 zeměmi Asie v tabulce jsou zahrnuty: Hongkong, Macao, Tchajwan, Japonsko, Filipíny, Thajsko, Malajsie, Singapur, Indonésie a Jižní Korea.

Vzhledem k velkým rozdílům v ekonomické úrovni jednotlivých regionů se vláda snaží podporovat investice v západních provinciích a oživit rozvoj ve třech severovýchodních provinciích (Liaoning, Jilin, Heilongjiang).

Celkem za minulé léta do konce roku 2004 bylo Ministerstvem obchodu ČLR schváleno 829 projektů a přímé zahraniční investice dosáhly 37 mld USD. Za rok 2004 to bylo 3,62 mld USD, což představuje zvýšení proti předchozímu roku 27%.

Teritoriální struktura čínských zahraničních investic v mil. USD je následující (v závorce jsou příklady nejdůležitějších zemí):

Tabulka č.14: Teritoriální struktura čínských zahr. investic

	Objem	Podíl v %
Latinská Amerika (Kajmanské ostrovy)	1671	46,2
Asie (Hongkong, Indonésie)	1396	38,6
Evropa (Německo, Rusko)	308	8,5
Afrika (Nigerie, Jižní Afrika, Madagaskar)	135	3,7
Severní Amerika (USA)	62	1,7
Oceánie (Austrálie)	48	1,3
Cekem	3620	100,0

Zdroj: [18] Dostupné z <<http://english.mofcom.gov.cn/static/column/statistic/ie.html/1>>

Analýza investování v zahraničí ukazuje, že se velmi zvyšuje aktivita čínských firem na mezinárodním poli. Počet podniků investujících v zahraničí vzrostl o 62,5% a průměrná hodnota investic o 9,5% proti předchozímu roku.

V roce 2005 skutečně užitý přímé zahraniční investice poklesly o 0,5% na 60,3 mld. USD. Nejvýznamnější investoři jsou dle aktuálního vkladu zahraničního kapitálu firmy z Hongkongu (17,949 mld. USD), Britských panenských ostrovů (9,022 mld. USD), Japonska (6,35 mld. USD), Korejské republiky (5,168 mld. USD), USA (3,061 mld. USD), Singapuru (2,204 mld. USD), provincie Tchaj-wan (2,152 mld. USD), Kajmanských ostrovů (1,948 mld. USD), Německa (1,53 mld. USD) a ze Západní Samoy (1,352 mld. USD). PZI z těchto zemí/regionů se podílejí 84,4% na celkových PZI v Číně. [16]

3.5.3 Nejperspektivnější odvětví pro investice, privatizační a rozvojové programy

Čínská vláda kvůli velkým ekonomickým rozdílům mezi územními celky před cca 6 lety zahájila velký program pro rozvoj 8 centrálních a 12 západních provincií. Sem patří: Shanxi, Jilin, Heilongjiang, Anhui, Jiangxi, Henan, Hubei, Hunan, Chongqing, Sichuan, Guizhou, Yunnan, Tibet, Shaanxi, Gansu, Qinghai, Vnitřní Mongolsko, Ningxia, Xinjiang, Guangxi. Pro uvedené provincie dne 23. června 2004 Státní rozvojová a reformní komise ČLR a Ministerstvo obchodu ČLR schválily společně nově revidovaný materiál na podporu investic. Dokument má název „Catalogue of Competitive Industries Open to Foreign Investment in the Central and Western Part of China“. Pro každou provincii je jmenována řada konkrétních odvětví, která by měla mít větší podporu správních úřadů ČLR.

Program mimo jiné zahrnuje daňová zvýhodnění po dobu 10 let (2001 - 2010), kdy sazba daně činí 15% v případě, že daná investice spadá pod vládou podporované obory. Další daňové úlevy mohou být poskytnuty ze strany místních vlád v autonomních oblastech s národnostními menšinami. Kromě oblasti daní jsou další zvýhodnění poskytována u uživatelských práv k pozemkům, poplatkům za energii, vodu, plyn aj. Problémem je však nedokonalá infrastruktura a nedostatek kvalifikované pracovní síly v těchto regionech.

Nově se pokouší vláda ČLR revitalizovat dřívější průmyslové oblasti na severovýchodě země. Sem patří 3 provincie: Liaoning, Jilin, Heilongjiang.

Nejperspektivnější z hlediska investic jsou odvětví, která se teprve začínají otevírat zahraničnímu kapitálu, tj. finanční sektor, domácí obchod a distribuce, služby cestovních kanceláří a dále tzv. high tech obory, především informační technologie. Mimo uvedené oblasti budou PZI přednostně směřovány do rozvoje zemědělské výroby (nové technologie, zemědělská infrastruktura aj.), energetiky (výroba i rozvod), dopravy, využití přírodních zdrojů, strojírenství, petrochemie, farmacie, výroby zdravotnického zařízení a projektů zaměřených na vývoz. Zajímavé jsou také projekty, jejichž realizace se připravuje v souvislosti s přípravami olympijských her v Pekingu (r. 2008), Světové výstavy (r. 2010) a závodů vozů Formule 1 v Šanghaji. [17]

3.5.4 Rizika investování v teritoriu

Firma, která se rozhodne investovat v ČLR, musí počítat s velkou byrokracií, korupcí, liknavostí státních úředníků, častými nenadálými změnami pravidel a úpravami podmínek, mnohými specifickými technickými překážkami a vysokými nemzdovými náklady. Problémem v oblasti přímých zahraničních investic zůstává i nadále nízká návratnost kapitálu, která je v dlouhodobém průměru pouhé 3% a omezený transfer zisku mimo území ČLR (firmy bývají nuceny se zavázat k reinvestování profitu). Růst návratnosti byl zaznamenán až v uplynulém roce díky lepšímu investičnímu prostředí pod vlivem členství ve WTO.

Největší riziko však spočívá v odlišnosti podnikatelského prostředí a mentality lidí, které mají za následek nedodržování dohod, případně záměrné poškozování zájmů zahraničního investora (nedodržování ochrany duševního vlastnictví, tunelování a jiné podvody). Existuje značné množství negativních zkušeností zahraničních firem (vč. českých), které v Číně investovaly a později byly „vyšachovány“, aniž by se jim vrátila alespoň část jejich investic.¹

3.6 Problémy současného stavu čínské ekonomiky

Vysoký růst čínské ekonomiky způsobuje problémy v oblasti ochrany životního prostředí. V roce 2005 došlo k řadě závažných ekologických havárií - např. znečištění řeky Songhua v severovýchodní provincii Heilongjiang, znečištění vodního toku v jihočínské provincii Guangdong aj. Stav znečištění čínských řek je obecně velmi špatný. Největší říční toky jsou silně znečištěny a milióny lidí nemají přístup k čisté vodě. Podle čínského ministerstva životního prostředí byla asi polovina celého pobřeží Číny, kde žije asi 40% veškeré populace ČLR, silně zamořena. Do moře bylo za celý rok 2005 vypuštěno přes 317 miliard tun kapalného odpadu, což je dvakrát více než v roce 2000. Samotné hlavní město Peking patří z pohledu kvality ovzduší mezi pět nejznečištěnějších měst na světě. V první světové desítce nejkontaminovanějších měst planety figurují čtyři čínská města.[4]

¹ [30] Fürst R., *Česko-čínské vztahy: Od bezradnosti k aktivní politice*, Policy Paper, ÚMV, listopad 2004

V důsledku mimořádně naléhavých potřeb obrovského objemu nerostných surovin a velmi slabě nastavených a kontrolovaných standardů bezpečnosti práce dochází rovněž k neobyčejně vysokému počtu nehod v průmyslových zařízeních, především v uhelných dolech. Od začátku roku 2005 Čína uzavřela 2.157 uhelných dolů, které nesplňují bezpečnostní požadavky (jedná se pouze o 40% uzavřených dolů proti původnímu plánu), dále bylo uzavřeno 9.067 ilegálních dolů a ve 12.990 dolech byla činnost pozastavena. V roce 2005 zahynulo při 3.341 nehodách celkem 5.986 horníků (čísla jsou však nižší než v roce 2004). [10]

Nadále se nedaří snižovat rozdíly mezi městskými a venkovskými oblastmi a stále dochází k prohlubování nerovnosti mezi jednotlivými regiony Číny.

4. Predikce vývoje čínské ekonomiky na základě analýzy ekonomických ukazatelů

Tato predikce se pokusí nastínit budoucí směřování čínské ekonomiky, poukázat na některé rizikové faktory a připojit možná opatření k jejich regulaci. Dále se bude zabývat reálností vytyčených cílů. K tomuto účelu využívá jak vnitrostátních zdrojů tak externích ekonomických analýz.

Slabou stránkou většiny analýz je ovšem předpoklad, že oficiální údaje jsou věrohodné. To nemusí být pravda. Existuje řada indicií systematického nadhodnocování statistik. Některé zdroje uvádějí, že údaje jsou vnitřně nekonzistentní. Úřady např. připouštějí, že venkov, kde žije 70 % populace, zaznamenal prakticky nulový růst za posledních 15 let. Na základě této informace by musela růst města, aby výsledný růst činil oněch bezmála 10 % oficiálně vykazovaných, o 32 %. Toto je bezpochyby příliš vysoké číslo.

Dané zdroje poukazují i na nekonzistenci ve srovnání s fyzickými statistikami. Běžná ekonomika potřebuje na růst HDP o 1 % nejméně 2% nárůst ve spotřebě elektrické energie. Z čínských statistik by ovšem vyplývalo, že stačí 0,8 % růst spotřeby na 1% růst HDP. Čínská ekonomika nepatří mezi energeticky šetrné. Je tedy možné, že např. růst HDP je nadsazený.

Zahraniční vědci a mezinárodní organizace, jako například OSN nebo Světová banka, jsou vystavovány tlaku, aby nezpochybňovaly data poskytovaná čínskými oficiálními kruhy. A také k tomu dochází jen zřídka. Odborníci většinou argumentují tím, že jakkoliv jsou poskytované údaje, například ohledně hospodářského růstu, nadsazené, lze je považovat za spolehlivý zdroj informací o nastoupeném kurzu. [3]

Tabulka č.15: Vývoj základních makroekonomických ukazatelů

	2000	2001	2002	2003	2004
hrubý domácí produkt v běžných cenách (mld USD)	1080,0	1160,0	1237,1	1406,0	1649,4
růst HDP ve srovnatelných cenách	8,0 %	7,5 %	8,3%	9,3%	9,5%
HDP na obyvatele (USD)	790,5	914,0	963,1	1061	1270

míra inflace na bázi indexu spotřebitelských cen	0,4%	0,7%	-0,8%	1,2	3,9
míra nezaměstnanosti (ve městech)	3,1%	3,6%	4,0%	4,3%	4,2%
kurs měny v CNY (za 1 USD)	8,2781	8,2781	8,2773	8,2645	8,2765
úrokové sazby v %	2,25	2,25	1,98	1,98	2,25
pro roční termínované vklady	5,85	5,85	5,31	5,31	5,58

Zdroj: [17] Dostupné z <<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsjsj>>

4.1 Ekonomické cíle ČLR

Na výročním zasedání parlamentu dne 5.3.2005 premiér Wen Jiabao nastínil nejdůležitější úkoly, které označil za rozhodující pro splnění desáté pětiletky (2001-2005) a pro položení solidních základů pro pětiletku příští. Jako hlavní úkoly jmenoval: růst HDP kolem 8%, vytvořit 9 milionů nových pracovních míst pro městské obyvatelstvo, udržet nezaměstnanost městského obyvatelstva do úrovně 4,6% a růst indexu spotřebních cen do 4%. Premiér zároveň uvedl, že v podmínkách socialistické tržní ekonomiky jsou cíle pouze směrnice pro ekonomický a sociální rozvoj a mohou být změněny dle aktuální ekonomické situace.

Premiér se zaměřil na ekonomické reformy a prohlásil, že bude zrychlena přeměna velkých státních podniků na akciové společnosti. Budou zavedeny nové metody hodnocení jejich výkonnosti a bude zaveden právní mechanismus pro vyhlášení jejich bankrotu. Bude též urychlen proces osvobození státních podniků od povinného poskytování služeb patřících do oblasti sociálního zabezpečení. V oblasti energetiky, telekomunikací a civilního letectví budou učiněny kroky liberalizovat přístup do nich a zavést prvky konkurence. Soukromé vlastnictví podniků a jejich práva budou chráněna podle zákona, takové podniky budou však více kontrolovány (např. pokud jde o předpisy bezpečnosti práce a ochrany životního prostředí). Více průmyslových oborů by mělo být otevřeno tzv. neveřejnému sektoru a mělo by být usnadněno i získávání finančních prostředků. Bude zrychlena přeměna státních komerčních bank na akciové společnosti. Budou postupně deregulovány úrokové sazby a ponechány tržním silám. Bude reformován mechanismus pro stanovení kursu CNY a ten bude v podstatě stabilní na vhodné vybalancované úrovni. Bude rozšířena reforma daně z přidané hodnoty do dalších

oblastí. Bude změněn mechanismus udělování slev exportní daně, budou zjednodušeny celní procedury. [12]

Státní rozvojová a reformní komise zveřejnila všeobecné požadavky a cíle rozvoje. Byly jmenovány tyto:

Růst HDP kolem 8%. Uvedená výše byla zdůvodněna nutností pokračovat v rychlém ekonomickém rozvoji, nepřipustit nadměrné požadavky na zdroje, snahou budovat obecně prosperující společnost, vytvořit nová pracovní místa, udržet sociální stabilitu. Vedení nižších územních celků bylo vyzváno ke stanovení vhodných cílů pro jejich region.

Vytvořit 9 miliónů nových pracovních míst pro městské obyvatele a udržet tak nezaměstnanost do 4,6%. V roce 2005 hledalo nově 11 milionů obyvatel ve městech zaměstnání včetně těch, co poprvé vstoupili do pracovního procesu. Již předtím však bylo ve městech 13 milionů nezaměstnaných a propuštěných ze zaměstnání a navíc velká přezaměstnanost na venkově vede k migraci do měst. Tlaky v oblasti zaměstnanosti jsou tedy velmi silné. Ekonomické možnosti dané hospodářským růstem dovolí vytvořit pouze 9 milionů nových míst, takže nezaměstnanost vzroste a bude potřeba více peněz do fondu nezaměstnanosti. Míra nezaměstnanosti činila 4,2% na konci r. 2005, do tohoto ukazatele se však započítávají jen osoby s trvalým pobytem v městských oblastech v produktivním věku, které jsou schopny pracovat, jsou nezaměstnané a zaregistrovány na příslušném místním úřadu práce. Celostátní údaje o nezaměstnanosti se nepublikují, ale je zřejmě velmi vysoká a tím i zátěž sociálního pojištění, prohlubuje se rozdíl mezi úrovní ve městech a na venkově, těžká je situace nízkopříjmových domácností.

Udržet růst indexu spotřebních cen do 4%. Jsou stále tlaky na vyšší růst, např. z nedostatku řady surovin, který vede ke zvýšení jejich cen, a to se pak promítá do nákladů výroby a spotřebních cen. Dalšími faktory jsou cena ropy na mezinárodních trzích, podhodnocené regulované ceny v některých provinciích, zvyšující se náklady na získání půdy. Index spotřebitelských cen roku 2005 vzrostl meziročně o 1,8%, přičemž ceny ve městech vzrostly o 1,6% a ve venkovských oblastech o 2,3%. Z toho ceny za potraviny vzrostly o 3%, za bydlení o 5,5%; u ostatních položek ceny stagnovaly nebo mírně klesly. Maloobchodní ceny vzrostly o 0,8%, výrobní ceny o 3,2%, nákupní ceny surovin, paliv a energie o 5,4%.

Zvýšit obrát zahraničního obchodu a zlepšit rovnováhu mezi vývozem a dovozem.

Předpoklady pro zvýšení obchodu jsou dány celosvětovým růstem, zrušením kontrol nad právy na zahraniční obchodování, rostoucí čínskou ekonomikou. Na druhé straně růst bude brzdít vyšší cena ropy a výrobních prostředků. Bylo uvedeno, že čínský export značně vzrostl v minulých letech, a to zvýšilo napětí v mezinárodním obchodě.

Zvýšit čistý příjem na hlavu ve městech a na venkově. Tohoto cíle má být dosaženo – vedle obecného předpokladu o růstu ekonomiky – vládní politikou v zemědělství a větší alokací prostředků do fondů sociálního zabezpečení. Růst příjmů a další faktory by měly vést k růstu maloobchodního prodeje.

Zrychlit rozvoj vzdělávání, vědy a techniky. Bude snaha zvýšit výdaje na vědu a techniku na 1,5% HDP. Ve vzdělávání je cíl rozšířit povinnou devítiletou školní docházku na venkově, redukovat ngramotnost a celostátně dosáhnout 50% přijetí na vyšší stupeň středních škol.

Byly uvedeny i další cíle bez jejich kvantifikace, např. zlepšení životního prostředí, zdravotní péče, nutnost udržet politiku jednoho dítěte.

Bylo vytyčeno devět hlavních úkolů a opatření, která mají vést ke splnění stanovených cílů:

Zlepšit makroregulaci. Bylo zdůrazněno, že je nutné věnovat větší pozornost makroekonomickým nástrojům a „nechat plně rozehrát tržní síly“. Konkrétně půjde o zmenšení deficitu centrálního rozpočtu a změny ve struktuře výdajů. Více bude přiděleno na rozvoj západních provincií, zemědělství a venkova, a sociálního zabezpečení. Pokud jde o monetární politiku, plánuje se zvýšení ukazatelů M_1 a M_2 .

Zvýšit produkci zemědělství, obzvláště obilovin, a příjmů rolníků. Hlavními nástroji zde budou redukce či odpuštění zemědělské daně, přímé podpory výrobcům obilí, rozšíření osevní plochy pro obiloviny, rozvoj velkých základen výroby obilí. Bude více podporován program pro tzv. 6 malých venkovských projektů: zavlažování, dodávky pitné vody, stavba cest, výroba methanu, stavba hydroelektráren, zřizování pastvin. Budou učiněna ještě další opatření, např. bude urychleno zřízení systému kontrol kvality a bezpečnosti potravin, budou zvýšeny investice do zemědělského výzkumu, zřízen systém

na kontrolu šíření epidemií u zvířat, bude pokračováno ve stanovování minimálních výkupních cen obilí v některých regionech.

Provést restrukturalizaci průmyslových odvětví. Byla jmenována celá řada odvětví, na které bude soustředěna pozornost. Půjde o rozvinutí domácí výroby důležitých technických zařízení (např. zařízení pro jaderné elektrárny), o zavádění high-tech výroby, o uplatňování informačních technologií, (např. e-government, e-commerce), ale i o rozvinutí nových odvětví, jako je např. turistika.

Změnit způsob rozvoje ekonomiky ve smyslu lepšího využití surovin a vyšší ochrany životního prostředí. Budou např. stanoveny normy energetické účinnosti, bude formulována politika pro rozvoj technologií úsporných na elektřinu a vodu, budou vytvořeny metody na recyklaci odpadů apod.

Podporovat vyvážený rozvoj jednotlivých regionů. Bude pokračováno v rozvoji západních provincií, zejména pomocí velkých projektů v dopravě, zachování vodních zdrojů, využívání zdrojů energie. Bude více prostředků věnováno na rekultivaci půdy, rozšíření lesů a pastvin. Bude posílena výrobní základna pro těžební, petrochemický a energetický průmysl. Bude zřízen trvalý fond rozvoje pro západní provincie a bude vypracován Zákon na podporu rozvoje západních regionů. Bude pokračováno v úsilí o revitalizaci severovýchodních provincií a brzy bude formulována politika a opatření pro rozvoj centrálních provincií.

Zavést reformy na podporu ekonomického a sociálního rozvoje. Budou zrychleny reformy na rozvoj tržní ekonomiky. Bude pokračováno v přeměně velkých státních podniků na akciové společnosti, bude podpořeno vytváření velkých společností schopných mezinárodní konkurence. Bude změněn systém řízení podniků, bude zaveden systém ročního hodnocení a zvýšena odpovědnost vedení podniků za výsledky. Bude formulována politika jak otevřít veřejný sektor privátní sféře včetně investování. Bude pokračováno v reformě daní, bankovníctví (převod bank na akciové společnosti), atd.

Lépe využít mezinárodní spolupráce. Bude pokračováno v otevírání se světu, ve zlepšení struktury zahraničního obchodu, budování renomé domácích značek na světových trzích, pozornost bude věnována importu surovin chybějících na domácím trhu, apod. Budou více poskytovány investiční pobídky investorům v moderních oborech,

v budování vědeckých a výzkumných center v Číně. Postupně budou otevřeny zahraniční konkurenci obory: bankovníctví, pojišťovnictví, telekomunikace, turismus, a další odvětví služeb.

Rozvinout sociální zabezpečení a zvýšit životní úroveň lidí. Půjde hlavně o otázky nezaměstnanosti a opatření na jejich řešení. Sociální zabezpečení má být rozvinuto ve shodě s dosaženou ekonomickou úrovní.

Rozvíjet vědu, techniku, vzdělávání a další společenské aktivity. Bude brzy zformulován a zaveden do praxe Státní střednědobý a dlouhodobý program pro vědecký a technologický rozvoj. Bude posílen základní výzkum a výzkum v nejmodernějších oborech. [11]

Dle předpovědi výzkumného centra vlády ČLR by měl být v příští pětiletce, tj. v letech 2006 – 2010, růst HDP každoročně v průměru o 8%. Tento růst by měl zvýšit HDP na obyvatele na 1700 USD v cílovém roce. Růst by měl být podepřen procesy urbanizace, vyšší domácí spotřebou, zejména aut a přístrojů pro domácnost. Zároveň však bylo zveřejněno, že limity růstu budou nedostatek energie a problémy v životním prostředí.[20]

Čínský jedenáctý pětiletý plán byl hlavním programem setkání ústředního výboru čínské komunistické strany 8. - 11. října 2005. Bylo konstatováno, že po 20 letech silného ekonomického růstu nový pětiletý plán bude klást větší důraz na dlouhodobě udržitelný rozvoj čínské ekonomiky. To by mělo znamenat větší směřování investic do zaostalejších oblastí, větší výdaje na zdravotnictví, vzdělání a ochranu životního prostředí.

Z nového pětiletého plánu vyplývají tři hlavní důsledky. Prvním je odhodlání vlády obětovat rychlost ekonomického růstu srovnání hladiny příjmů obyvatelstva a zmenšení sociálního napětí. Druhým je obnovený důraz na ochranu životního prostředí, jež bylo za posledních 25 let značně zanedbáno vzhledem k upřednostňování rychlého ekonomického růstu. Zde se předpokládá zavedení nové daně z motorových vozidel a zvýšení daní z pohonných hmot. Vláda také doufá v snížení závislosti na uhlí, jako zdroji energie (doposud 70 %). Nová nařízení také budou směřovat k větším úsporám energie - spotřeba energie na jednotku HDP se má během 5 let snížit o 20 %. Třetím je zaměření na zvyšování technologické úrovně ekonomiky, což znamená odklon od manuální výroby, což by mělo vést k postupnému odklonu od podporování investic například v textilním

průmyslu a domácí elektronice. Naopak zvýšená podpora investic se dá očekávat ve farmaceutickém průmyslu a v technologiích pro úsporu energií. [27]

Za prioritní směry 11. pětiletky byly vytyčeny následující cíle:

- udržet relativně vysoký ekonomický růst - nejméně 7,5% ročně,
- podporovat rozvoj venkova, usilovat o zmenšování rozdílů mezi městy a venkovem především v oblasti služeb, školství, zdravotnictví, kultury, apod.,
- upravit průmyslovou strukturu, která zlepší konkurenceschopnost čínského průmyslu,
- zvýšit zaměstnanost ve službách a zlepšit kvalitu služeb,
- lépe koordinovat rozvoj regionů - snížit regionální rozdíly a zlepšit rovnováhu sdílení zdrojů pro obyvatelstvo a průmysl,
- zaměřit se na otázky ochrany životního prostředí a ekologických zdrojů - vytvořit motivující cenové mechanismy,
- podpořit veřejné vzdělávání, zdravotnictví, výzkum a vývoj, zaměřit se na inovační procesy,
- prohlubovat institucionální reformy, podporovat sociální soudržnost mezi jednotlivými sociálními skupinami obyvatel - vybudovat mechanismy vedoucí k sociálnímu smíru.

Hlavním problémem pro implementaci nového pětiletého plánu budou zřejmě provinční vlády, které upřednostňují rychlý ekonomický růst a také kontradikce mezi snahou obětovat ekonomický růst sociální stabilitě. [20]

4.2 Budoucnost čínské ekonomiky z pohledu externích zdrojů a institucí

Světová banka (SB) odhaduje, že růst HDP Číny bude v roce 2006 činit 9,2%. Pro 1. čtvrtletí roku 2006 předpokládá růst HDP o 9,6%, pro 2. čtvrtletí o 9,4%. Dle SB čínská vláda zamýšlí v příštích pěti letech (2006 – 2011) podpořit domácí poptávku (např. stabilním růstem příjmů obyvatel, daňovými a fiskálními pobídkami), aby snížila závislost růstu HDP na zahraničním obchodě. I tak SB neočekává dramatický růst spotřeby čínských obyvatel v brzké době, poněvadž růst příjmů na venkově je pomalý. [7]

V aktualizované zprávě Světový ekonomický výhled předpovídá Mezinárodní měnový fond (MMF), že čínská ekonomika v letošním roce nepatrně zvolní tempo na 9,5 procenta z loňského předběžného růstu 9,9 procenta. Tempo zvolní rovněž Indie, kde MMF čeká růst 7,3 procenta. Mladé asijské ekonomiky loni zpomalily růst na 8,2 z předchozích 8,4 procenta. Zvolnění se ale soustředilo do první části roku, zatímco ve druhém pololetí začal růst opět nabírat tempo. Pomohl hlavně vývoz, který směřoval do vyspělejších zemí v Asii a dalších částech světa.

MMF očekává, že pokud se udrží příznivé klima na finančních trzích a globální ekonomika si zachová dosavadní růstový trend, mladé asijské ekonomiky jako celek vzrostou o 7,9 procenta. To bude jen mírné zpomalení proti loňsku, kdy růst činil 8,2 procent. Pouze Čína bude nad průměrem. K podpoře dalšího růstu ale bude muset řada asijských zemí upravit svůj finanční systém, což platí především o zemích s tradičně vysokými obchodními přebytky, kterou Čína je. V těchto zemích měnový fond doporučuje i změnu kurzové politiky.

Hlavní ekonom MMF Raghurám Rádžan na tiskové konferenci řekl, že Čína by měla vyslyšet výzvy svých obchodních partnerů a změnit devizovou politiku. Pokud nechá kurz své měny jüan výrazněji zpevnit, bude to podle MMF v jejím vlastním zájmu. Podle Rádžana se tím zlepší i postavení čínských obyvatel a zvýší se jejich životní úroveň.

Čínu vyzývají k uvolnění kurzu měny hlavně Spojené státy, které mají v rámci obchodní výměny s Čínou stále větší deficit. Na stranu USA se stavějí také evropské a další země včetně Japonska, pro něž je kvůli nízkému kurzu jüanu obtížné se na čínském trhu prosadit. [15]

Tabulka č.16: Predikovaný růst HDP ve vybraných zemích světa (v procentech)

země/oblast	2004	2005	2006*	2007*
Čína	10,1	9,9	9,9	9,0
Indie	8,1	8,3	7,3	7,0
Společenství nezávislých států	8,4	6,5	6,0	6,1
Rusko	7,2	6,4	6,0	5,8

země/oblast	2004	2005	2006*	2007*
Ukrajina	12,1	2,6	2,3	4,3
Bělorusko	11,4	9,2	5,5	4,0
Kazachstán	9,6	9,4	8,0	8,3

Zdroj: [15] Dostupné z <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2006/01/index.htm>>

Časopis Business Forecast Monitor uvedl následující tabulku vývoje hlavních ukazatelů v následujících 5 letech:

Tabulka č.17: Předpověď vývoje hlavních makroekonomických ukazatelů

	2005	2006	2007	2008	2009
Počet obyvatel v mld	1,30	1,31	1,32	1,33	1,34
HDP v mld USD	1774	1977	2230	2493	2775
HDP na hlavu v USD	1359	1506	1688	1877	2076
Reálný růst HDP v %	8,7	8,0	9,0	7,7	7,0
Inflace v % (spotř. ceny)	2,1	3,1	3,6	3,8	3,8
% úroku u vkladů	2,5	3,3	3,8	4,0	4,1
% úroku u půjček	6,0	5,8	6,2	6,4	6,5
Kurs měny USD/CNY	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3
Export v mld USD	716,8	799,2	897,1	1037,11	1185,9
Import v mld USD	694,9	789,4	909,5	1072,5	1219,3
Saldo v mld USD	21,9	9,98	-12,4	-35,4	-33,4
Běžný účet v mld USD	55,2	47,0	36,1	26,3	34,9
Běžný účet v % HDP	3,1	2,4	1,6	1,1	1,3
Deviz. rezervy mld USD	833,3	943,2	1043,3	1151,2	1268,0
Vnější dluh v mld USD	195,7	196,7	197,8	198,8	199,8
Vnější dluh v % exportu	27,3	24,6	22,0	19,2	16,8
Vnější dluh v % HDP	11,0	10,0	8,9	8,0	7,2
Přímé zahr. inv. mld USD	63,9	66,3	72,5	75,4	72,1

Zdroj: [14] Dostupné z <<http://businessmonitor.com/bmo/index.html/>>

Uvedená prognóza byla vypracována na základě analýzy používající metodu SWOT, která pro její čtyři aspekty uvedla pro čínské hospodářství následující charakteristiky:

Silné stránky

- trvalý mnohaletý vysoký růst HDP,
- schopnost centrální vlády řídit úspěšně makroekonomiku země,
- vstup ČLR do WTO, plnění závazků a pokrok v otevírání se světu,
- naprostý dostatek levné pracovní síly, který přispívá k tomu, že země je vysoce atraktivní pro zahraniční investice.

Slabé stránky

- ČLR se může dostat do finanční krize, pokud nesníží úroveň nedobytných půjček ve státem vlastněných bankách,
- současná úroveň investování vede k přehřátí ekonomiky, v budoucnu budou zřejmě nadbytečné kapacity, což posílí deflační tlaky,
- slabá ochrana práv duševního vlastnictví,
- Čína je klasifikována jako netržní ekonomika, což ji znesnadňuje jednání při řešení antidumpingových řízení proti ní.

Příležitosti

- čínský ekonomický růst začíná být založen na více faktorech, např. domácí spotřebě a exportu netradičního zboží, než jen na investování,
- čínská vláda poskytuje stále větší ochranu soukromému sektoru, který je nyní nejdynamičtější složkou čínské ekonomiky a poskytuje i stále více pracovních příležitostí,
- odstranění kvót na čínský textil od 1.1.2005 umožňuje Číně více exportovat, než by jinak mohla.

Hrozby

- vysoký hospodářský růst je trvale neudržitelný a tzv. měkké přistání ekonomiky není zajištěno,
- vysoký obchodní deficit USA a EU s Čínou vedou na silné tlaky zhodnotit čínskou měnu, což může vést k vnitřním ekonomickým potížím. [14]

4.3 Zhodnocení výsledků

Podle ekonomických rozborů a prognóz bude další růst čínské ekonomiky mírně zpomalovat, ne však dramaticky (vzhledem k stoupajícím cenám nerostných surovin a energií), což však ovlivní spíše malé a střední podniky, než velké firmy a korporace.

Podle řady prohlášení si vedení země uvědomuje nutnost koordinovaného ekonomického a sociálního rozvoje země. V návrhu 11. pětiletky (2006 - 2011) i v plánu na rok 2006 jsou proto stanoveny postupy, jejichž aplikace by měla přispět k postupnému odstraňování daných problémů. Čínská vláda tak bude postavena před krajně nelehký úkol, a to jak skloubit potřeby ekonomického a sociálního rozvoje země v mezích jejího žádoucího udržitelného rozvoje.

Vzhledem k rychlému rozvoji Číny v posledních letech byly vytvořeny předpoklady pro úspěšné plnění vytyčených cílů. Čína má stále dostatečné rezervy ve zdrojích pracovních sil, jistým problémem však může být nedostatečný počet vysoce kvalifikovaných pracovních sil, což se v poslední době odrazilo i na požadavcích na nárůst mezd. Zlepšila se diverzifikace domácí spotřeby, zahraniční firmy výrazně ovlivňují sortiment na čínském trhu. Došlo k rozvoji malých a středních měst - prudký rozvoj těchto měst lze zaznamenat především v přímořských oblastech JV Číny, kde nemalou roli hraje výrazná podpora soukromého podnikání. V 90. letech vytvářel soukromý sektor v Číně 17% HDP, zatímco dnes již 70% a představuje 78% pracovních příležitostí (USA 54%, UK 67%, Japonsko 65%). V poslední době dochází také k modernizaci průmyslových technologií, které vedou k prudkému ekonomickému růstu, ke zvyšování konkurenceschopnosti a k začlenění Číny do globální ekonomiky světa. [14]

Existuje však ještě řada problémů, které bude Čína muset v průběhu příští pětiletky řešit. Jde především o nedostatek vlastních přírodních zdrojů (především energie), problémy v oblasti znečištění životního prostředí, stárnutí obyvatel a s ním spojených problémů zajištění sociálních potřeb, ale i nutná reforma centrálních institucí s důrazem na další zavádění tržních principů.

5. Hospodářské vztahy České republiky a Číny, výhody a nevýhody, další perspektivy jejich rozvoje

Čína je dnes jedním z nejvýznamnějších partnerů Česka v asijském regionu. Rozvoj vzájemných vztahů lze ale těžko přirovnat k tomu, co je běžné například mezi partnery v Evropě. Odlišné politické systémy, diametrální rozdíl mezi velikostí obou zemí a také budoucnost, která se Číně přisuzuje, činí partnerství poněkud nevyváženým, což je koneckonců vidět i na obchodní bilanci. Záporné saldo ČR je obrovské a už řadu let se stále jen zvyšuje. Boj s ním bude čím dál tím tvrdší.

Analýza vzájemných vztahů si klade za cíl zmapovat dosavadní vývoj, provést analýzu současného stavu a poukázat na výhody a nevýhody resp. na příležitosti a hrozby které by čínská ekonomika pro českou politicko-ekonomickou reprezentaci mohla znamenat. Dále pak se pokouší nastínit jakým směrem by se měl ubírat budoucí postup českých subjektů pro upevnění současné pozice a dosažení lepších výsledků na tomto vysoce perspektivním trhu.

5.1 Stručná analýza historie vzájemných vztahů s důrazem na vztahy ekonomické

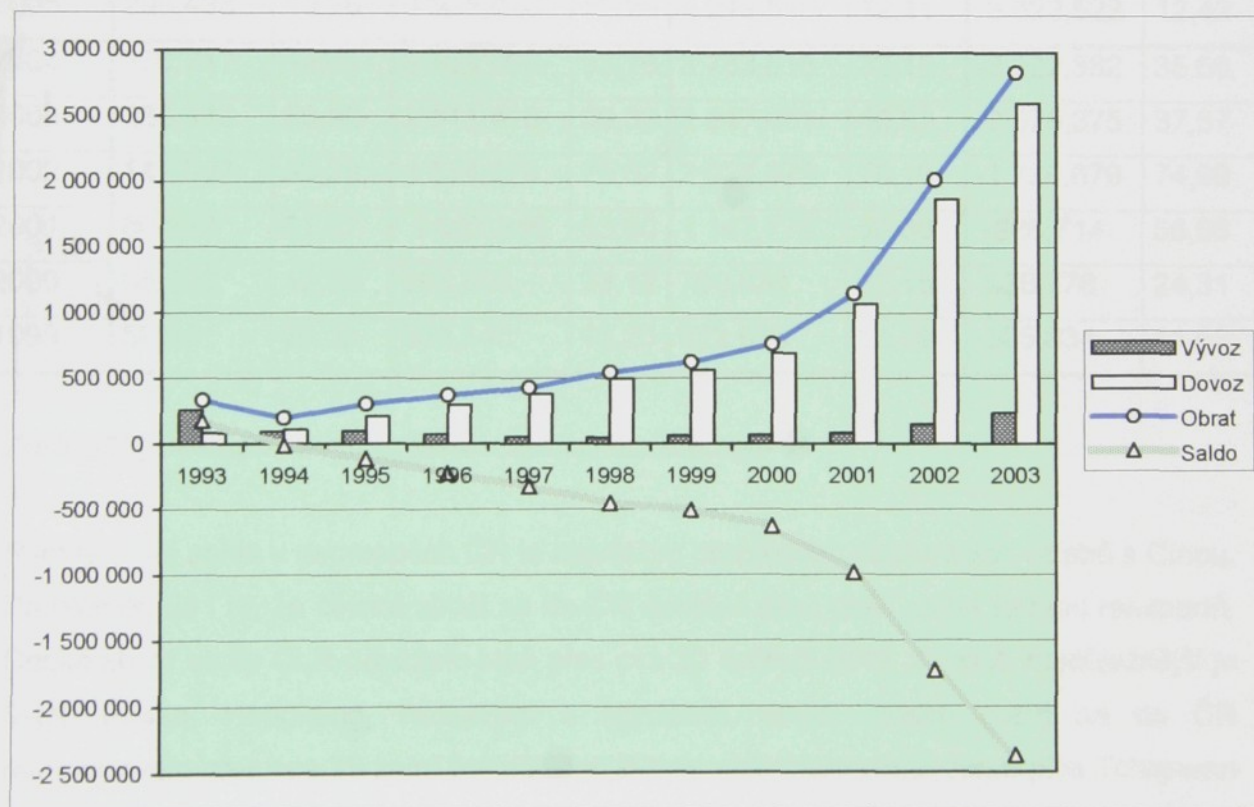
Čína patřila mezi tradiční a významné obchodní partnery bývalého Československa. Již ve třicátých letech minulého století dodávalo Československo do Číny investiční celky, např. cukrovary. Značného objemu ve vývozu investičních celků do ČLR bylo dosaženo zejména v 50. letech, kdy se Československo významnou měrou podílelo na rozvoji čínské energetiky a průmyslu. Účast tehdejšího Československa na industrializaci Číny byla významná dodávkami a zaváděním strojírenských výrob v oblasti obráběcích, textilních a obuvnických strojů, v automobilovém průmyslu a v řadě dalších oborů. V dalším období, od 70. let minulého století, byly dále realizovány dodávky investičních celků, zejména elektrárenských bloků do Shentou.

Po zrušení clearingového zúčtování plateb v 90. letech minulého století, podobně jako v případě ukončení clearingové relace s jinými teritorii, významně klesly jak dodávky investičních celků, tak i kusové dodávky, zejména nákladních automobilů a traktorů, neboť změnou platebního režimu začalo být české zboží pro čínské odběratele příliš

drahé. V souvislosti s politickými změnami v Evropě v devadesátých letech a zlepšením vztahů mezi ČLR a Ruskem přestala být pro Čínu role ČR jako určitého prostředníka ve vztahu k východní Evropě významná. [29]

V roce 1993 došlo k mimořádnému oživení českého exportu, hlavně díky rapidnímu zvýšení vývozu hutnických výrobků, nákladních a osobních automobilů, přičemž vývoz těchto komodit v roce 1994 opět výrazně poklesl a obchodní bilance se stala z českého pohledu pasivní. V posledních letech tato tendence pokračuje přes stálý růst českého exportu. Nárůst dovozů čínského zboží je mnohem dynamičtější a deficit obchodní bilance na české straně se od roku 1994 trvale zvyšuje.

Graf č.1: Vývoj obchodní bilance mezi ČR a ČLR

Zdroj: [13] Dostupné z <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/>>

Vývoz českého zboží do ČLR v r. 2003 reprezentoval hodnotu 0,5 % z celkového objemu českého vývozu, dovoz čínského zboží do ČR v tomtéž roce představoval 5,22 % z celkového dovozu do ČR. Pokud jde o komoditní strukturu českých dovozů z ČLR, je přes obecné mínění o dominanci textilu a obuvi skutečností, že dovoz textilu tvořil v roce

2003 pouze kolem 5 % (obuv 2 %) z celkových dovozů do ČR. Převážnou část těchto dovozů naopak tvořil dovoz počítačových a elektrotechnických komponentů (52,2 %). Velká část těchto výrobků je po zpracování dále vyvážena na vyspělé trhy, především zemí EU, což určitým způsobem zohledňuje jinak hrozivá čísla obchodního deficitu s ČLR.

Tabulka č.18: Přehled o vývoji bilance v posledních letech včetně meziročních růstů v procentech

Rok	Vývoz z ČR do ČLR		Dovoz z ČLR do ČR		Obrat		Saldo	
	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%
1.2006	17,337	39,62	342,102	37,19	359,439	37,31	-324,765	37,07
2005	298,498	10,26	3 921,020	12,25	4 219,518	12,11	-3 622,522	12,42
2004	270,717	14,69	3 493,099	33,76	3 763,816	32,18	-3 222,382	35,66
2003	236,043	59,92	2 611,418	39,33	2 847,461	40,83	-2 375,375	37,57
2002	147,597	83,28	1 874,276	75,62	2 021,873	76,16	-1 726,679	74,99
2001	80,532	21,97	1 067,246	53,60	1 147,778	50,86	-986,714	56,93
2000	66,028	12,85	694,806	23,12	760,834	22,15	-628,778	24,31
1999	58,511	30,02	564,345	13,20	622,856	14,59	-505,834	11,53

Zdroj: [13] Dostupné z <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/>>

Rychlý vývoj salda v neprospěch ČR je největším problémem obchodních vztahů s Čínou. Problémem je i to, že čínské zboží se do ČR dostává přes další země formou reexportů. České zboží se do ČLR dováželo také přes cca 20 dalších zemí, z nichž nejdůležitější je SRN, Rusko, Hongkong, Rakousko a Nizozemí, avšak čínské zboží se do ČR reexportovalo přes cca 75 zemí (nejdůležitější byly výše jmenované země plus Tchaj-wan a Velká Británie). Z ČR do Číny v roce 2004 vyvezlo zboží 188 firem, z toho čistě domácích bylo 95 a pod zahraniční kontrolou 93. [13]

Největší a zároveň nejvýznamnější tři projekty vzájemné spolupráce jsou elektrárna Shentou, výroba škodovek v ČLR a výroba lodí v ČR. Česká strana vyvinula velké úsilí, aby získala podíl na stavbě dalších dvou bloků, pátého a šestého, v této elektrárně. Společnost Škoda Auto v roce 2004 oznámila záměr vyrábět nový typ oktávií v Šanghaji a připravuje nutné podmínky pro realizaci.

5.2 Bilaterální smluvní základna, obchodně-politický režim

Podmínky hospodářské a obchodní spolupráce mezi Čínou a Českou republikou upravují následující mezistátní ujednání:

- Statut společné komise pro vědeckotechnickou spolupráci mezi Československou republikou a Čínskou lidovou republikou (Peking 6. května 1952)
- Dohoda mezi ČSR a ČLR o vypořádání vzájemných pohledávek vzniklých do 9. května 1945 (výměna nót, 22.8./13.11.1957) (Peking 13. listopadu 1957)
- Smlouva mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Čínské lidové republiky o zamezení dvojího zdanění a zabránění daňovému úniku v oboru daní z příjmu (Praha, 11. června 1987)
- Dohoda o letecké dopravě mezi vládou ČSSR a vládou Čínské lidové republiky (Peking 25. května 1988)
- Memorandum o porozumění mezi civilními aeroliniemi Československa a Číny týkající se textu Dohody o letectví a zřízení mezistátních linek mezi Československem a Čínou (Peking 31. prosince 1987)
- Dohoda o vědeckotechnické spolupráci v oblasti železniční dopravy mezi FMDS ČSSR a Ministerstvem železnic Čínské lidové republiky (Praha, 15. června 1988)
- Dohoda mezi vládou ČSFR a vládou Čínské lidové republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic (Peking 4. prosince 1991)
- Dohoda mezi vládou České a Slovenské federativní republiky a vládou Čínské lidové republiky o spolupráci a vzájemné pomoci v oblasti celnictví (Praha 21. července 1992)
- Dohoda mezi vládou České republiky a vládou ČLR o vědeckotechnické spolupráci (Praha 1.6. 1995)
- Dohoda o hospodářské spolupráci mezi vládou České republiky a vládou Čínské lidové republiky (podepsána 22.4.2005); (Poznámka: vzhledem ke vstupu ČR do EU byla dohodou mezi ČR a ČLR ukončena ke dni 1. května 2004 platnost Obchodně ekonomické dohody mezi vládou ČR a vládou ČLR, uzavřená v Pekingu dne 2.11.1993).

V prosinci 2005 byly v Praze podepsány následující dohody:

- Dohoda o podpoře a vzájemné ochraně investic
- Dohoda o spolupráci v zemědělství a potravinářském průmyslu mezi Ministerstvem zemědělství ČR a Ministerstvem zemědělství ČLR

- Dohoda o spolupráci v oblasti lesního hospodářství mezi Ministerstvem zemědělství ČR a Státním lesnickým úřadem ČLR. [24]

Hlavním nedostatkem nové smlouvy je chybějící článek o základních bezpečnostních zájmech Evropské unie, který prý České republice nezpůsobí vážnější potíže. Chybějící klauzule umožňuje Evropské unii v případě potřeby pozastavit, omezit nebo přerušit hospodářské vztahy s Čínou. Samotná Evropská komise tvrdí, že pokud smlouva plně neodpovídá pravidlům EU, měla by ji česká vláda předělat. Česká politická reprezentace k tomu poznamenává, že ve srovnání s novou česko-čínskou dohodou je úroveň nekompatibility podobných dohod dalších států s komunitárním právem mnohem vyšší. Rozsáhlejší je prý i nevýhodnost některých ustanovení. Předložená dohoda s Čínou je sice, pokud jde o absenci článku o základních bezpečnostních zájmech, neslučitelná se závazky vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii, avšak ve světle toho, že bude uzavřena až po vstupu České republiky do Evropské unie, má právo EU před touto dohodou přednost. Ve vztahu k závazkům, které má Česká republika vůči Evropské unii proto sjednáním této dohody nevznikne žádný rozpor.

V březnu 2006 byla v Pekingu parafována Dohoda o zamezení dvojího zdanění a zabránění daňovému úniku v oblasti daní z příjmů. [22]

5.3 Silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby čínské obchodní relace

Pro starší generaci čínských manažerů mají dosud české podniky pověst spolehlivého dodavatele kvalitního zboží a tito jsou si vědomi dlouholeté tradice čs.-čínských, resp. česko-čínských vztahů. Vstup do EU znamenal pro ČR i přínos v bilaterální česko-čínské obchodní relaci. Kromě významného posílení vyjednávacích pozic při řešení problémů a využití smluvní základny EU, znamená určitou záruku evropské kvality, a tedy i opodstatnění reálných „západoevropských“ cen. Neopominutelná část českých dodávek je nyní realizována pod značkou renomovaných evropských firem, např. textilní a pletací stroje.

Jako pozitivní kontext pro rozvoj obchodu lze v současné době ve většině případů označit platební morálku čínských odběratelů a bonitu čínských bank, i když existují značná rizika při styku s provinčními pobočkami menších komerčních bank.

Při úvahách o možnostech prosazení je nutno zdůraznit, že čínský trh lze jen těžko doporučit jako vhodný pro malé a slabší střední firmy. I když v tomto směru mohou existovat ve specifických případech výjimky, mají v ČLR největší šanci zavedené, finančně silné firmy. Možnost prosazení českých firem je značná v případě zapojení do rámce nadnárodních koncernů, které již v ČLR působí. Celkově je čínský trh velmi náročný, vzhledem k aktivní přítomnosti všech světových hráčů v jednotlivých oborech, silné ochránářské politice státu, dosud uzavřenému systému distribuce a nezbytnosti vynaložení velmi vysokých marketingových nákladů.

Při úvahách o založení alespoň střednědobé přítomnosti na trhu nelze počítat pouze s prostým exportem hotových výrobků. V zájmu úspory výrobních a dopravních nákladů, usnadnění přístupu na trh a za účelem získání podpory místních úřadů je obvykle nutné při podnikatelských záměrech v teritoriu počítat s určitým stupněm místní přidané hodnoty, zahrnující komerční a technický servis, prostou výrobní kooperaci, resp. i přenesení výroby a kapitálovou účast. [2]

5.3.1 SWOT analýza

Pro základní přehled o výhodách a nevýhodách čínské obchodní relace ve vztahu k politickým a ekonomickým zájmům ČR může posloužit následující SWOT analýza čínského trhu:

Silné stránky

- ČLR: silná ekonomika produkující HDP ve výši 1.406 mld. USD (druhý nejvyšší HDP na světě v přepočtu parity kupní síly, šestý největší HDP v prostém kursovém přepočtu);
- stabilní ekonomický růst převyšující 7 %;
- politická stabilita, mírná liberalizace ve vedení země;
- fiskální stabilita;
- pokračující stabilita kurzu místní měny, nízká míra inflace;
- náznaky vzniku znatelného soukromého sektoru;
- zapojení do globálních ekonomických struktur, zejména WTO;
- určitá transformace plánované ekonomiky k prvkům tržního systému;
- pokračující růst životní úrovně obyvatel - HDP/obyvatele: 1.069,- USD;

- liberalizace (byť váhavá) vnitřního trhu.

Slabé stránky

- přetrvávající silná ochrana vnitřního trhu;
- značná míra korupce;
- netransparentní legislativa, nekonzistentní s mezinárodními normami;
- rozpor mezi centrálním řízením a disproporcemi v sociálním rozvoji regionů;
- nevyřešená transformace (privatizace) problémových státních podniků;
- méně standardní pravidla obezřetného chování bank, vyšší % klasifikovaných úvěrů;
- nekonvertibilní měna a související problémy.

Příležitosti

- proces posilování energetického sektoru, zejména výroby elektrické energie;
- probíhající regionální rozvoj a industrializace v řadě zaostalých oblastí Číny;
- rekonstrukce zaostalé infrastruktury;
- snaha o zlepšování životního prostředí;
- silný rozvoj automobilového průmyslu;
- transformace státních podniků, jejich modernizace;
- rychlý růst soukromého sektoru;
- budování exportních továren;
- vysoký příliv zahraničních investic do teritoria;
- příprava pro ČLR prestižních mezinárodních akcí (Olympijské hry 2008, Světová výstava 2010);
- zájem bank o financování projektů v ČLR.

Hrozby

- možnost eskalace napětí v oblasti (zejména problematika Tchajwanské úžiny);
- přehřátí ekonomiky, možnost následného, byť mírného zbrzdění růstu;
- bankroty neefektivních státních podniků a jejich negativní efekt na vývoj ekonomiky;
- dlouhodobý rozpor zájmů mezi rozvinutým pobřežím, centrální vládou a chudými západními provinciemi;
- dosud přetrvávající rozdíly mezi tempy rozvoje měst a venkova;

- možnost narušení stávajících ekonomických vazeb a navození rozporů v důsledku pokračující ekonomické reformy a přetrvávajícího centrálního systému rozhodování a politického řízení;
- dynamický nárůst konkurenceschopnosti domácích výrobců;
- skutečnost, že čínský trh je atraktivní pro nejsilnější světové výrobce a ve většině oborů vede k vytvoření velmi náročného konkurenčního prostředí. [24]

5.3.2 Perspektivní odvětví pro české firmy

Obecně platí, že na čínském trhu najdou uplatnění vždy sofistikované, těžko okopírovatelné hi-tech výrobky a technologie s vysokou přidanou hodnotou. V tomto smyslu jde zvláště o produkty z oblasti elektrotechnického, elektronického a softwarového průmyslu. Dále lze uvést pokročilé výrobky, zařízení a technologie pro potřeby chemického, automobilového a leteckého průmyslu, do budoucna i léky. Výrobky obranného průmyslu jsou žádány, jejich export do tohoto teritoria je však limitován mezinárodními závazky. Z pohledu tradic a možností českého průmyslu lze jako perspektivní pro čínský trh uvést zejména následující odvětví a obory:

Rozvoj **energetického sektoru** (podíl na HDP zatím 7%) je založen na záměru, že Čína bude potřebovat pro příštích 5 let roční nárůst kapacit výroby elektrické energie 25 – 37 GW, přičemž čínští výrobci jsou schopni zabezpečit v tomto období roční nárůst kapacit až 18 tisíc megawatt. Vývoj se bude orientovat na výstavbu větších energetických bloků (600 MW a více), na dosahování vyšší efektivity a postupně i na respektování ekologických a bezpečnostních požadavků. Vyšší výkonnosti chce ČLR dosáhnout stavbou nadkritických bloků, zájem je i o dodávky bloků spalujících biomasu. Česká republika má v oblasti energetiky v ČLR dlouholetou tradici. Nevyužitý potenciál z pohledu českého vývozu skýtají projekty vodních elektráren. Provincie Sichuan (S'-čchuan) má podporu centrální vlády na výstavbu vodních elektráren a bude též stavět vedení do východních oblastí země. Nové možnosti vznikají v převodu technologií – jedná se např. o obnovitelné zdroje energie.

Strojírenství představuje nejvýznamnější průmyslový obor v zemi, jeho podíl na tvorbě HDP představuje cca 11 %. Podle představ čínské vlády má být do roku 2010 nosným pilířem národního hospodářství. Do tohoto oboru směřuje (zejména do jeho části spjaté

s automobilovým průmyslem) i velká část zahraničních investic, které jsou v převážné většině (75 %) umístěny v pobřežních vyvinutých oblastech státu. Konkurenční schopnost čínských strojírenských výrobků je zatím menší, ale postupně se zlepšuje a českým výrobkům konkuruje hlavně nižší cenou. Problémem je skutečnost, že tyto stroje jsou dodávány většinou na základě tendrového řízení, které nebývá vždy korektní. Z tohoto hlediska nepředstavuje místní čínský průmysl hrozbu; hlavními konkurenty bývají zahraniční firmy. Kromě obráběcích a tvářecích strojů představují další možnosti vývozu a zavážení výrob do Číny zejména obory: obuvnické a textilní stroje, dřevoobráběcí stroje, dopravní prostředky včetně lodí a lodních motorů, sportovní letadla, zdravotnická zařízení. Podle CzechTrade je možno rovněž považovat za perspektivní: stroje a zařízení pro zpracování kovů, pro výrobu, dávkování a balení pro potravinářský, chemický, farmaceutický a kosmetický průmysl, pro výrobu spotřebního zboží všeho druhu.

Automobilový průmysl patří v ČLR mezi nejrychleji se rozvíjející obory. Výroba motorových vozidel vzrostla v r. 2003 oproti roku 2002 o 36,7 % na 4,4 mil. kusů, z toho osobních aut dokonce o 80,7 % na 2,1 mil. kusů. Protože domácí výroba nestačí pokrýt domácí poptávku, je důležitý i dovoz. Pokles cel podle závazku WTO nehrál velkou roli v dovozu, zásadní je stanovení kvóty, pravidla pro její rozdělení jsou však nejasná a představitelé EU je často kritizují. Kvóty ČLR na dovoz automobilů byly, počínaje rokem 2005, zrušeny. Otázka, kdy reálně dojde ke zrušení kvót, resp. režim regulace dovozu automobilů bude předmětem dalšího sledování. Škoda hodlá začít montovat vozy Oktávie v Číně. Volkswagen oznámil investici 6 mld. EUR a v příštích 5 letech chce zvýšit kapacitu produkce z 800 tisíc na 1,6 mil. aut. Honda sídlící v Guangzhou plánuje zvýšit výrobní kapacitu ze 120 tisíc v roce 2003 na 240 tisíc v roce 2004. Čínská automobilka FAW hodlá vybudovat novou linku s kapacitou 100 tisíc aut. Protože kapacita většiny automobilek je nyní plně vytižena a poptávka by podle expertů měla růst o 15% ročně po dobu příštích deseti let, výroba musí být ročně zvyšována asi o 800 tisíc aut, aby byla docílena rovnováha mezi nabídkou a poptávkou. Rozvoj automobilového průmyslu v Číně je potenciálně významný rovněž z hlediska českých výrobců komponentů a doplňků.

Chemický a farmaceutický průmysl (podíl na HDP 6 %) v ČLR dosud nepokrývá potřeby trhu, zejména v oblasti vysokojakostních chemikálií a léků. Zde se jeví velká možnost pro český průmysl (dokonce větší, než jsou jeho schopnosti) uspokojit čínskou stranu. Hlavními položkami dovozu jsou plasty (6,7 %), organické výrobky (3,7 %). Významný je i dovoz průmyslových hnojiv. Zahraniční firmy se na čínském trhu uplatňují

s technologiemi na výrobu, speciálních chemikálií a polymerů. Očekává se zvýšená poptávka po chemikáliích a výrobcích chemického průmyslu, používaných při zpracování potravin, v automobilovém a elektrotechnickém průmyslu. V oblasti farmacie největší podíl na čínském trhu připadá na antiinfekční látky a jejich potřeba se bude dále zvětšovat.

Potravinářský průmysl se na HDP Číny podílí cca 4 %. V posledních letech byla Čína dovozcem obilí, zejména pšenice. Dovážela se i pšeničná mouka, rýže a kukuřice. Největšími exportéry zemědělských produktů do ČLR byly: Kanada, USA, státy EU (Francie), Austrálie, Brazílie, Argentina. ČR by mohla vyvážet do Číny pšenici, mléčné výrobky (sušené mléko, v menší míře sýry) a možná i živočišné a rostlinné tuky. Významný potenciál má vývoz zařízení, strojů a technologií pro potravinářský průmysl. Perspektivní jsou pivovary a zejména minipivovary.

Další oblastí, která se rozvíjí a bude na ni kladen větší důraz, včetně investic, ze strany vládních orgánů ČLR, je **ochrana životního prostředí**. V tomto oboru zatím působí jeden společný česko-čínský podnik, možnosti uplatnění českých firem, třeba jen formou dodávek zařízení, jsou však mnohem větší, zejména v oblasti vodního hospodářství (technologie a zařízení pro úpravu a čištění vody, odpadové hospodářství). Žádané jsou vyspělé technologie kombinující likvidaci odpadků s produkcí elektrické energie.

Pokud jde o spotřební zboží, nejvhodnější položkou pro český export do ČLR je v současné době sklo, tedy stolní nápojové sklo střední a vyšší třídy, dále dárkové zboží, vybavení hotelů a rezidencí, polotovary pro výrobu bižuterie, vázy, lustry apod. [2]

5.3.3 Rizika místního trhu

Riziko podnikání na čínském trhu začíná již volbou partnera. Selhal i výběr prostřednictvím ministerstva. Je doporučováno ověřit si bonitu partnera na základě bankovních informací.

Dalším rizikem je možné nedodržení kontraktem sjednané ceny a platebních podmínek. Doporučuje se, aby platby byly jistěny akreditivem na celou hodnotu dodávky nebo bankovní zárukou vystavenou renomovanou čínskou bankou, kterou lze zinkasovat bez jakékoliv výhrady na první výzvu. V případě placení akreditivem je třeba, aby byl otevřen u

české banky nebo renomované zahraniční banky a česká firma tak měla možnost zkontrolovat, že odpovídá podmínkám kontraktu. Řada českých dovozních firem měla problémy i s kvalitou a úplností dodávky. V tomto směru se doporučuje osobní přejímka, event. přejímkou pověřit State Administration of Entry-Exit Inspection and Quarantine.

S ohledem na uvedená rizika se doporučuje realizovat obchodní výměnu přes velké podniky zahraničního obchodu, kde je riziko nesplněných závazků menší a kde navíc odpadá problém komunikace v cizím jazyce.

Nedoporučuje se platit dodávky předem, i když s čínským partnerem je obchodováno bez problémů již nějakou dobu. Takové případy se staly, kdy čínský dodavatel „zmizel“, a je těžké dokázat i to, že jeho firma už neexistuje. V Číně není centrální registr všech firem, nejsou požadované údaje na internetu jako v ČR, jednání s provinčními úřady je obtížné, je vyžadováno v čínštině apod.²

5.4 Specifika čínského trhu ve vztahu k české politické a ekonomické reprezentaci

Slabou stránku bilaterálních obchodně-ekonomických vztahů s ČLR představují problémy, které můžeme rozdělit na ty, které v této relaci pociťují i další země EU, a na problémy charakteristické zejména pro česko-čínské vztahy.

Základním společným problémem je skutečnost, že EU v bilaterálních jednáních s Čínou (před jejím vstupem do WTO) docílila menších ústupků, než reprezentace USA a že jí dosažené ústupky se týkají takových záležitostí, které jsou v současné době pro pronikání českých firem na čínský trh méně relevantní (např. bankovní a finanční služby). České firmy jsou tedy společně s firmami ostatních členských států na čínském trhu v obtížnější situaci, než američtí dodavatelé a investoři.

5.4.1 Problémy které jsou společné pro ČR i EU

² [1] Fürst R., České trápení v bilaterálních vztazích s Čínou, Mezinárodní politika, 6/2005, s.18-20.

Tyto problémy vycházejí ze specifik současné čínské legislativy a je tedy nutné je s čínskou stranou aktivně řešit v rámci společné obchodní politiky EU. Na řešení těchto problémů se již ČR v příslušných orgánech EU začíná podílet. Tyto obecné problémy ve vztahu s Čínou lze stručně vyjmenovat a charakterizovat takto:

- Ochrana práv k duševnímu vlastnictví: v ČLR dosud není vytvořen odpovídající právní rámec včetně vynucování příslušných zákonů;
- Fúze podniků a nabývání domácích podniků zahraničními investory: velmi složitá procedura, která je navíc velmi opatrná ve vztahu k zahraničním společnostem;
- Obchodní právo: pravidla dosud neodpovídají požadavkům WTO, zejména v tom, že pro účast zahraničních firem vyžadují předchozí obchodní praxi v Číně ve stanovené výši (požadavek měl být zrušen dnem vstupu do WTO);
- Neprůhlednost přidělování kvót, nadměrné požadavky na certifikaci dováženého zboží, neuznávání osvědčení vydaných např. v EU podle mezinárodně platných norem: příkladem může být zejména dovoz aut, procedura schvalování dovozu kosmetiky a certifikace dřevěných obalů; očekává se, že v souvislosti se snižováním cel a „virtuálním“ uvolňováním velko- i maloobchodu budou nadměrné certifikační požadavky úspěšně suplovat dřívější tarifní omezení obchodu;
- Zákazy obchodování s vybranými zemědělskými produkty;
- Omezení ve finančním sektoru: čínské požadavky na vydání licence pro banky jsou nadměrné, např. pokud jde o výši kapitálu (12 mil. € za licenci, přičemž pokrytí všech bankovních služeb představuje žádost o 6 licencí); podobné požadavky jsou i v pojišťovnictví, pravidla jsou nejasná, např. pokud jde o zřízení pobočky;
- Omezení v telekomunikacích: zahraniční společnost např. musí při zřízení JV zvolit některého z existujících čínských operátorů, což odporuje pravidlům WTO; chybí dále i běžná legislativa v této oblasti;
- Omezení pro firmy ve stavebnictví: nové vyhlášky o stavebnictví v ČLR, sice zavádí možnost zřídit podnik plně zahraničně vlastněný, ale v podstatě znemožňují zahraničním firmám získat kontrakt; udělení zakázky je vázáno na řadu podmínek splnitelných v podstatě čínskými firmami, jsou značně nevýhodné a jednoznačně odporují závazkům Číny ve WTO;
- Faktor korupce: tento faktor se uplatňuje především u veřejných zakázek;
- Preferování místních firem: opět v oblasti veřejných zakázek. [29]

5.4.2 Problémy bilaterální

- Čínská strana i přes četné urgencye soustavně neplní základní ustanovení Dohody mezi vládou České a Slovenské federativní republiky a Čínské lidové republiky a vládou České a Slovenské federativní republiky o spolupráci a vzájemné pomoci v oblasti celnictví (Praha 21. července 1992) tím, že nereaguje nebo nedodává potřebné doklady k dožádáním GŘ cel, čímž prakticky poskytuje prostor pro nelegální jednání čínských exportérů v ČR;
- Nevyřešené pohledávky z clearingového zúčtování. Tato problematika byla naposledy projednávána v rámci 4. zasedání Česko-čínské smíšené komise (2000), kdy proběhla jednání finanční a bankovní pracovní skupiny. Problematika je v gesci MF ČR;
- Certifikace. [25]

5.4.3 Specifické problémy českých firem

Nové budování ztracených pozic. Klišé o „dobrém jménu známých českých výrobků“ na čínském trhu je přežívající polopravda, kterou lze akceptovat spíše výjimečně, u několika málo specifických sektorů, a to ještě pouze ve vztahu k mizivému segmentu starších čínských manažerů. V reálu byly české pozice v ČLR ve velké většině ztraceny a obsazeny konkurenty, kteří si své místo pečlivě a systematicky hlídají, často i s použitím nestandardních metod (korupce). V devadesátých letech, kdy evropské firmy „objevovaly“ Čínu, se snaha českých podniků z důvodu omezených lidských i finančních zdrojů soustředila spíše na bližší a „snazší“ západoevropský trh, než na náročný běh na dlouhé překážkové trati, jakým je práce na čínském trhu.

Malá informovanost a trvající obavy z čínského trhu. Výše uvedená nevelká přítomnost českých firem (až na známé výjimky) na trhu ČLR přetrvává doposud a pramení především z obav z vysoce konkurenčního prostředí, velké vzdálenosti a malé informovanosti o specifických rysech místního trhu (prostředí, obchodní zvyklosti, mentalita atd.). Firmy, které na čínském trhu neuspěly, často svůj neúspěch přičítají výhradně výše jmenovaným objektivním překážkám trhu, bez přiznání vlastních chyb, či nedůslednosti úsilí o proniknutí na trh. V neformální komunikaci mezi českými podnikatelskými subjekty se pak někdy pověst čínského trhu stává horší, než odpovídá skutečnosti. Opačným extrémem jsou přehnané představy některých podnikatelů

o politickém zadávání zakázek a přílišné spoléhání na účinnost lobbingu české ekonomické diplomacie. Specifická je ovšem situace v případě získávání zakázek na dodávky velkých investičních celků do ČLR, u nichž o zařazení do 5-letého plánu rozhoduje vláda ČLR. U takových projektů, spolu s důslednou přípravou a konkurenceschopností českých podniků, je třeba počítat i s poskytováním účinného lobbingu české ekonomické diplomacie a s podporou při jednání na odpovídající úrovni. V této souvislosti je rovněž nezbytné soustředit se na systematické informování podnikatelské veřejnosti o reálných možnostech čínského trhu.

Slabé finanční zázemí firem. Realizace podnikatelských záměrů na čínském trhu znamená silné kapitálové vybavení. Malým a středním firmám se doporučuje využívat státní podporu financování investic do zakládání společných podniků s čínskými firmami. Alternativou k tomuto přístupu může být napojení malých a středních firem na služby větších tradingových firem. Velkým obchodním společností lze doporučit zakládání vývozních sdružení, resp. nabízení subdodávek v rámci konsorcií EU s podporou domácích i zahraničních exportních úvěrových agentur. [6]

5.5 Zhodnocení analýzy vzájemných vztahů, možná doporučení pro další postup české politicko-ekonomické reprezentace

Při hodnocení celkové atmosféry obchodních a hospodářských styků, je - přes někdy dosud uváděné zmínky o tradičních nadstandardních vztazích - současný přístup čínských státních představitelů k českým partnerům již zcela pragmatický a vychází především z vnitřních čínských zájmů. Vstřícnost vůči ČR v ČLR stále do určité míry existuje na podnikové manažerské úrovni. Potenciál této vstřícnosti je však podmíněn možností předložit konkurenceschopnou nabídku, přičemž významné je i celkové vzájemné pojetí aktuálních politicko ekonomických vztahů.

Z hlediska českého exportu je zejména důležitý fakt, že růst čínského průmyslu bude spojen s potřebou nákupu nového strojírenského vybavení. Největší význam však mají projekty v energetice, kde je nedostatek místních kapacit a očekává se, že spotřeba elektrické energie vzroste. S rostoucí kupní silou obyvatelstva lze očekávat i větší poptávku po spotřebním zboží, např. českém skle.

Pokud jde o nové možnosti v ekonomické spolupráci, je třeba zvážit výhody, které se naskýtají ze vstupu ČR do EU. Zájmy českých podniků (zejména pokud jde např. o boj s překážkami obchodu na čínské straně) nyní mohou být hájeny mnohem důrazněji na úrovni Evropské unie.

Evropská unie zvažuje své kroky v mnohostranných i bilaterálních jednáních se třetími zeměmi a přitom samozřejmě chce, aby evropské firmy měly adekvátní přístup na tyto trhy. To může napomoci domácím producentům v expanzi a získání tolik potřebných nových příležitostí na dalších trzích.

Z hlediska obchodování s Čínou bude i závažné, nakolik ČLR bude postupovat v plnění svých závazků přijatých při vstupu do WTO. V tomto smyslu bude nutné podporovat jednání na vrcholné úrovni mezi EU a ČLR, kde je vytvářen silný tlak na realizaci všech závazků. Dalším závažným momentem ve vzájemném česko-čínském obchodování bude případné zhodnocení měny CNY. Ekonomický dopad lze očekávat i s rozvojem turistiky.

S upevňující se pozicí Číny jako regionální i světové velmoci, s jejím celkovým rozvojem a tím souvisejícím zvyšujícím se sebevědomím Číňanů, je možné do budoucna očekávat ještě tvrdší prosazování jejich vlastních zájmů a menší ochotu k ústupkům než doposud.

Při pasivním pokračování v dosavadním vývoji nelze ve střednědobém výhledu očekávat výrazné změny ve vývoji obchodně ekonomických vztahů s ČLR. Pokud nebudou přijata účinná opatření, bude pokračovat dosavadní trend, tj. růst vzájemné obchodní výměny při stále se prohlubující negativní bilanci pro ČR. V nadcházejícím období dvou, maximálně pěti let lze předpokládat, že dojde k zásadnímu rozdělení sféry vlivu velkých světových firem v rozhodujících segmentech čínského trhu. Pokud se nepodaří v uvedeném období českým podnikům v Číně etablovat, bude jejich šance na pozdější přímý vstup na tento vysoce perspektivní trh výrazně nižší.

6. Závěr

19. století je historiky nazýváno stoletím Velké Británie. 20. století bylo stoletím Spojených států amerických. Bude 21. století nazýváno stoletím Číny? S největší pravděpodobností tomu tak bude a existuje pro to hned několik pádných argumentů.

V uplynulých dvaceti letech se čínské hospodářství rozvíjelo obrovským tempem a přibližně za každých 7 let se zdvojnásobil celkový roční hospodářský výstup, přičemž u celkových vývozu byla doba potřebná k dosažení dvojnásobné hodnoty o tři roky kratší.

Postupná liberalizace hospodářství a otvírání se zahraničním investorům přinesly do Číny stovky miliard dolarů. Čína disponuje trhem necelých 1,3 miliardy potenciálních spotřebitelů a velmi levnou pracovní silou. Od konce r. 2001 je ČLR členem WTO a přes dosud značný stupeň ochrany vnitřního trhu se jedná o teritorium s obrovským obchodním potenciálem, které je do budoucna prioritou pro všechny silné světové firmy (může představovat významnou šanci i pro české exportéry). Rozvoj všech odvětví čínského hospodářství a intenzifikace zahraničních styků zvýšily čínské sebevědomí a pomáhá čínské zahraniční politice prosazovat jasně vlastní stanoviska.

Existuje však ještě řada problémů, které bude Čína muset řešit. Jde především o nedostatek vlastních přírodních zdrojů (především energie), problémy v oblasti znečištění životního prostředí, stárnutí obyvatel a s ním spojených problémů zajištění sociálních potřeb, ale i nutná reforma centrálních institucí s důrazem na další zavádění tržních principů.

Dalšími problémy jsou omezená domácí poptávka, nesoulad nabídky a poptávky na trhu (doprava atd.), hospodářská korupce, nehody v průmyslových zařízeních a s tím spojené pracovní úrazy. Trvá nebezpečí „přehřátí ekonomiky“, je kritizován neúměrný rozsah investic, velký tlak na zdroje, úbytek zemědělské půdy. Kurs měny, je podhodnocen a Čína musí odolávat zahraničnímu tlaku na revaluaci CNY což by pravděpodobně mělo dopad na zahraniční obchod.

Čína si je těchto rizik vědoma a vláda stojí před nelehkým úkolem - udržet si svoji pozici za současného prohlubování ekonomických reforem a ohledem na dlouhodobě udržitelný rozvoj a sociální spravedlnost.

Seznam použité literatury:

- [1] *Mezinárodní politika 2002 – 2006*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.
ISSN 0543-7962
- [2] *Businessinfo* [online]. [cit. 1. 5. 2006].
Dostupné z <<http://www.businessinfo.cz/>>
- [3] *The Economist* 2004 – 2006. London: The Economist Newspaper Ltd.
ISSN 0013-0613
- [4] *BusinessWeek* 2004 – 2006. New York: The McGraw–Hill Companies Inc.
ISSN 0007 – 7135
- [5] *The Library of Congress–Country Studies* [online]. [cit. 5. 5. 2006].
Dostupné z <<http://lcweb2.loc.gov/frd/cs/cshome.html/>>
- [6] *Czechinvest* [online]. [cit. 28. 4. 2006].
Dostupné z <<http://www.czechinvest.org/>>
- [7] *Deutsche Welle* [online]. [cit. 2. 5. 2006].
Dostupné z <<http://www.dw-world.de/dw/0,,2995,00.html/>>
- [8] *Embassy of the People's Republik of China in the Czech Republic* [online].
[cit. 2. 4. 2006].
Dostupné z: <<http://www.chinaembassy.cz/>>
- [9] KLIMŠA, D. *Rozvoj čínského hospodářství a jeho dopad na globální ekonomiku*.
[Diplomová práce], Liberec: Technická univerzita v Liberci–Hospodářská fakulta, 2005.
- [10] *Newsweek* 2004 – 2005. New York: Newsweek Inc. ISSN 0163-7053
- [11] *People's Daily Online* [online]. [cit. 7. 5. 2006].
Dostupné z: <<http://english.people.com.cn/english/>>
- [12] *China Internet Information Center* [online]. [cit. 9. 5. 2006].
Dostupné z <<http://www.china.org.cn/english/>>
- [13] *Český Statistický Úřad* [online]. [cit. 8.5.2006].
Dostupné z <<http://czso.cz/>>
- [14] *Business Monitor International* [online]. [cit. 4.5.2006].
Dostupné z <<http://businessmonitor.com/>>
- [15] *International Monetary Fund* [online]. [cit.4.5.2006].
Dostupné z <<http://imf.org/>>
- [16] *National Bureau of Statistics of China* [online]. [cit 8.5.2006].
Dostupné z <<http://www.stats.gov.cn>>
- [17] *Ministry of Commerce of the People's Republic of China* [online]. [cit. 29.4.2006].

- Dostupné z <<http://www.fdi.gov.cn/index.htm/>>
- [18] Ministry of Commerce of the People's Republic of China [online]. [cit. 4.5.2006].
Dostupné z <<http://www.mofcom.gov.cn/>>
- [19] *GCB China Information* [online]. [cit. 25.4.2006].
Dostupné z <<http://www.b2bchina.com.hk/eindex.htm/>>
- [20] *China Economic News Service* [online]. [cit. 28.4.2006].
Dostupné z <<http://www.cens.com/>>
- [21] Becker, J. *Čína na přelomu století*. 1.vyd. Praha: BB ART, 2002,
ISBN 80-7257-729-8
- [22] *Ekonomický zpravodajský server Hospodářských novin* [online]. [cit. 26.4.2006].
Dostupné z <www.ihned.cz/>
- [23] *China statistical data* [online]. [cit. 2.5.2006].
Dostupné z <<http://www.china.org.cn/e-company/>>
- [24] *Velvyslanectví České republiky v Čínské lidové republice* [online]. [cit. 27. 4. 2006]
Dostupné z <<http://www.mzv.cz/wwwo/?zu=beijing/>>
- [25] *Czechtrade* [online]. [cit. 25.4. 2006].
Dostupné z <<http://www.czechtradeoffices.com/Global/>>
- [26] *Morgan Stanley* [online]. [cit. 26. 5. 2006].
Dostupné z <<http://www.morganstanley.com/>>
- [27] *China Radio International* [online]. [cit. 6. 5. 2006].
Dostupné z <<http://cz.chinabroadcast.cn/jj/>>
- [28] *Ministerstvo financí České Republiky* [online]. [cit. 3.5.2006].
Dostupné z <<http://mfcr.cz/>>
- [29] *Ministerstvo průmyslu a obchodu České Republiky* [online]. [cit. 4.5.2006].
Dostupné z <<http://www.mpo.cz/>>
- [30] *Ústav mezinárodních vztahů* [online]. [cit. 24.4.2006].
Dostupné z <<http://www.iir.cz/>>